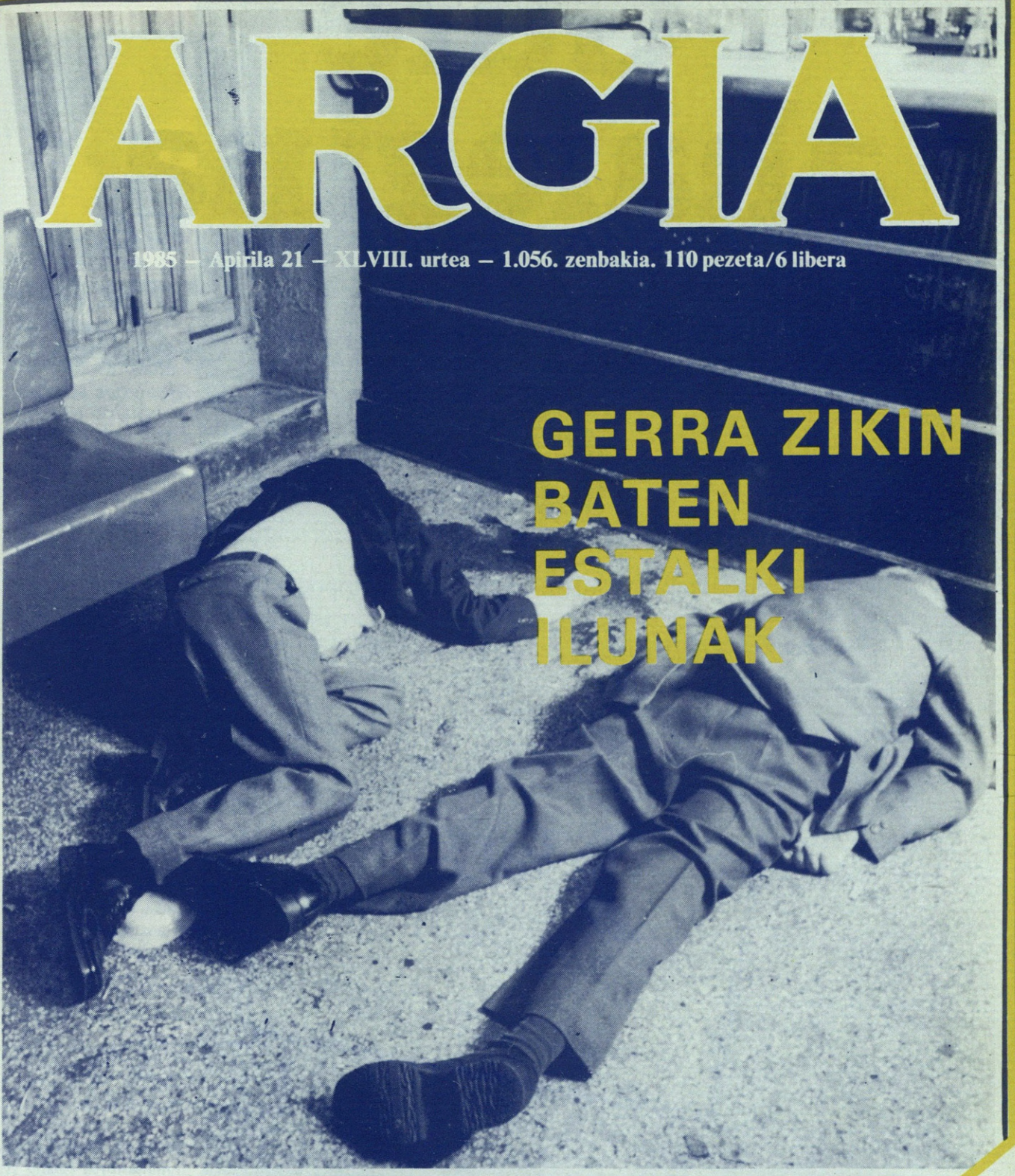

ARGIA

1985 — Apirila 21 — XLVIII. urtea — 1.056. zenbakia. 110 pezeta/6 libera

GERRA ZIKIN BATEN ESTALKI ILUNAK

Enplegu sortzeaz nazioarteko mintegia Bilbon

Bolivia-tik Kollasuyo-ra (Txillardegia)

«Galarrotsak 85» Hazparne aldean

**MADRILEKIKO
DEPENDENTZIA
EKONOMIKOA DELA-TA
(B. Bakaikoa)**

Gure ahalegina Bizkaiaarentzat da.

Gaur, betiko moduan, gure herriaren bilakaerei laguntzeko gagoz.

Gaur, aurrera joteko sasoian, itxaropena oztopoen gainetik jarrita,
zerbitzu eta laguntzarako gure gogorik onena,
berriro eta gehiagotuz sortzen da.

Gaur, eta egunero, Bizkaiko izena ohore eta,
batez ere, konpromisu moduan daraman
Aurrezki Kutxaren lana, indarra eta ilusioak, ez dute huts egingo.

Berari erantzuten jarraituko diogu.

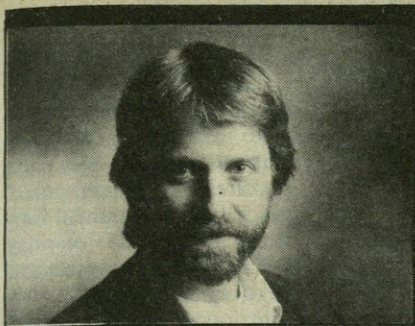

TXURRUKARI Oroikarria. Aurretik
Itsasoaren oldarra gelditzen
gizonaren neurrigabeko
ahalegina.

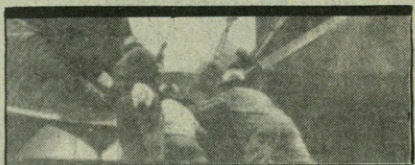
BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

Joan den asteen Hazparne aldean ospatu ziren Galrrotsak 85 izeneko antzerki topaketak. Lau egunetan zehar ospatutako antzerki festibal horren kronika aurki dezakezu 36. orrialdetik aurrera. Horrekin batera, kulturako orrialdetan Txomin Artolari, bere azken diskoa dela eta, eginiko elkarrizketa (34. orrialdea); eta Saran Euskal Idazleen Biltzarrak ospatutako liburu feriaren berri ere aurkituko duzu. Kulturako orrialde-tan ohizko diren sailak, kultur ataria eta txutxumutxuka hor dituzu betiko lez.

«Hitza imajinazioa da. Sindika-toek imajinazioa eskatzen diote Go-bernuari, Gobernuak entepresa-gizo-nei, eta langileek guztiei. Inghaterran lortu diren lanpostu berriak, imajina-zioaren bidez lortu direla diote. Bitar-tean, Bizkaiak, Estatuko langabezia tasa handiena ematen du». Horrela hasten da Laura Mintegik aste hone-tan enplegu-sortzeari buruz Bilbon antolatutako den bilkura dela-ta idatzi-tako erreportaia. 22. orrialdean eta segidakoetan topatuko duzu.

non-zer

1056 zenbakia

4.— Astegiroa

POLITIKA

10.— Tanttaka. Esteban Galar.

11.— Gerra zikinaren inplika-zioak. Iñaki Zubiondo.

15.— Mundua ez da borobila. Fanxin.

16.— Merzenarismoa, nazioar-teko delitoa. Pablo Sastre.

18.— Madrileko dependentzia ekonomikoa dela-ta. Balere Bakaikoa.

ERREPORTAIAK

20.— Faraioaren madarika-zioa. E.Arrondo eta A.Carbonell.

22.— Langabezia, amaigabeko putzua. Laura Mintegi.

26.— Boliviatic Kollasuyora. Txillardegia.

KULTURA

31.— Kulturaren ataria.

32.— Filulas de cariaconcia.

F.J.Mendiguren

33.— Sarako liburu feria. Peru Unzueta.

34.— Txomin Artolarekin el-karrizketa.

36.— Galarrotsak. Mikel Antza.

38.— Txutxumutxuka. Sabin.

BESTE

25.— Irakurleak mintzo.

28.— Euskal Herria euskal-duntzea... Murumendi.

40.— Jo... adarra.

41.— Bertsoak. Xanti Zabala «Lexo».

42.— Azkena: Beltza.

Iparraldeko iheslariak beldur dira, aurten lehengo urtean baino ofentsiba larriagoa jasan beharko ote duten. Ofentsiba egiaztatzen hasi da, GALEk Baionan eta Donibanen arestian eginiko atentatuekin. Aldi txar honen gora-beherez Iñaki Zubiondok aski informazioa ematen du, 11. orrialdetik aurrera. Merzenarioez baita ere, munduan zehar dabilten beste merzenarioez, Pablo Sastrenen aste honetako artikulua, 16. orrialdean.

Gehiago ere badago zenbaki hone-tan, 18. orrialdean Balere Bakaikoak Madrileko dependentzia ekonomi-koa dela-ez dela Trikuharrik aurre-neko asteetan egin zion ihardespe-nari atzera erantzuten dio. 28.ean Murumendik euskalduntzeaz paratu duen idazkia antzemango duzu. Bi orrialde atzerago Txillardegik «Boli-viatik Kollasuyora» izeneko artiku-luan indioen borroken berri ematen digu. Eta abar, beti bezala.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza. Ostaiska Irastortza. Jon. Josu Landa. Pablo Sastre. Iñaki Uri. Xalbardin. Pello Zubiria. Joxemi Zumalabe.

Bilbon: «Anaitasuna» taldea.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai. Allande Sokarros. Itxaro Borda.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Joseba Alvarez,

Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Iñaki Camino, En-bido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaha-rreta, Joxean Gezalaga «Zaldubi», «Gure Irratia»koak, Mikel Hiriba-rren, Tito Irazusta, «Irulegi Irra-tia»koak, Kaki, Asun Larrañaga, Jo-setxo Lizartza, Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro «Tri-kuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Txus San Migel, Andoni Sarriegi «Muru-mendi», Joseba Sarrionandia, Mikel Ubillos.

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut. Argazkilariak: Kristina, Txema Or-mazabal.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA. Virgen del Car-men. z/g. Ramonaenea-behea. DO-NOSTIA-20012.

Telefona: 28 33 99.

Inprimategia: «Graficas Semi».

Ale bakarra: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herrirako	4.000 pezeta
Ipar Euskal Herrirako	275 libera
Estatu Espainolerako	4.000 pezeta
Beste atzeritarako	5.500 pezeta
Airez	8.300 pezeta

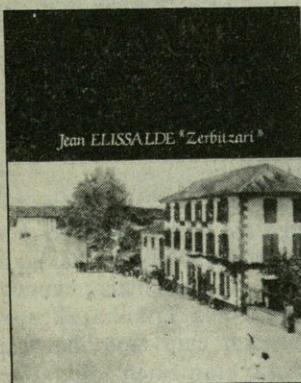
APIRILA 20 APIRILA 26

Apirilaren 20an ilargi berria

mareak: (Apirilaren 20koak)
gora: 05,20 eta 17,45
behera: 11,55 eta 24,10.

eguzkia: (Apirilaren 20an)
irten: 06,55
sartu: 21,25

(ordulariaren ordutan)

Jean ELISSALDE "Zerbitzari"

Egilea: Jean Elissalde.

Titulua: Azkaine, gure sorterrria.

Argitaletxea: Elkar.

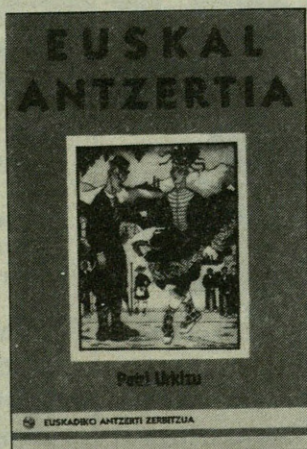
Ezaugarriak: 117 orrialde.

Aurrera doa Elkarrek ateratzen duen "Klasikoak" saila. Azkainaren seme zen Zerbitzariaren lanak Piarres Charritonek bildu ditu argitaratzeko. Zerbitzari apezagenuen, euskaraz idazten zaletua eta bere idazlanak Gure Herria aldizkarian kaleratzen zituena. 1883.ean sortu eta 1961.ean zendua. 1952.etik 1957 bitartean kaleratuak dira lan guztiak. 1928.eko bat ere baden arren.

Gaia, eskuarra denez, orotarik: Azkaingo uren kalidadeaz, Larrun mendiaz, kontrabandoaz, pilotaz, elizaz, laminez, Iparraldeko idazle, apez eta pertsonaia ezagunez, Azkain herriaren hazkundeaz, Azkaingo baserrien izenez eta sasi-izenez, eta

Azkaini dagozkion hainbat kontuz. Idazle txokozale dugu Zerbitzari, Iparraldeko literatura kostunbristaren atal bat gehiago.

Hizkuntzaren aldetik, lapurtera nagusi, Baxenabarre eta Xiberuko pindarrik ere bada hala ere.

Egilea: Patri Urkizu.

Titulua: Euskal Antzertia.

Argitaletxea: Euskadiko antzerti zerbitzua. Eusko Jaur-larritza, kultura saila.

Ezaugarriak: 173 orrialde.

Euskal antzertiaren laburpena egin digu Patri Urkizuk oraingoan, euskal antzertiari dagozkionak banan banan kronologiaren harian eta geografiaren saretan aurkeztuz.

Antzertiaren kide direnak datoz aurrenik: mimoa, bertsolariak, errandoak, maskaradak eta paradak. Pastoralak dira bigarrenik. Bertan eta aipagarri gisa, pastoralak non eta noiz antzeztu diren dakarren zerrenda da. Argitaratu eta gabeko pastoralen berri non bila ere adierazten du, pastoralaren beste nondik-norakoez ere azterketa eginik. Astolasterra ere aztertzen da, katalogoa, teknika, ohiturak, hizkuntza eta historia laburraz gain. Ihauterietako trajikomeriak dira liburuaren aurreneko zatia- ren hondarrekoak: Phanzart eta Bakus-en epaiketak eta gordetzen ez diren beste biren berri.

Honekin, Iparraldeko tradiziozko antzerti zaharra bukatzen da, hegoaldekoa aztertzen hasteko. Barrutia eta Munibe dira hastapenekoak, ondoren antzertiaren piz-

kundea dator. Baroja, Soroa, opera, Altzaga eta XX. mendeko hasierako Donostia inguruko pizkundea, aldizkariak, Bizkaia eta Nafarroakoa, eusko antzerti eguna eta Antzerti aldizkaria.

Azken atala gerraondo-koaz ari da, baina azterketa-rik gabe aurkezte eta katalogatze soilean, aldizkariak, biltzarrek, Iparraldeko Landart eta Lartzabal, Antzerti- ren bigarren aroaren berri emanez.

Laburpen antzean, Urkizuren liburuak euskal antzertiak historiari zehar izan dituen bideak erakusten dizkigula, azterketa sakonak alde batera utzi eta irakurlea azaleko zertzeladez jabetu dadin, hastapen eskuliburu dugu liburuak. Argazkiak betarik dator, eta noizean behin jakintsu zenbaiten hitzak ageri dira gai jakin batez iriztia emateko.

Egilea: Joxe Austin Arrieta.

Titulua: Abuztuaren 15eko bazkalondoa.

Argitaletxea: Elkar. Euskal Literatura elaberria 23.

Ezaugarriak: 150 orrialde. 450 pta.

Gure asmoa nobela honen hirugarren kaleratzearen berri ematea da soilik. Ez da txantxetako Arrieta jasotzen ari den ospea, eta dagoeneko bere nobela hau hirugarren aldiz kalean, ez da gutxi.

Oroitzapenak dira liburuaren irazki: apaizgai bat oroitzapenetan murgildu da abuztuak 15eko bazkalon- doan, eta bere gaztaroko hainbat eta hainbat pasadizo

darabiltza gogoan. Donostiako gazteluan egindako barabaskeriak, maite zuen neskarekiko guztiak, apaizgai zela Saturrararen izandako buruhauste moralak, Franco Donostiara zetorreneko igerialdiak Azor itsa-sonziraino, edota kastillano eta euskaldunen arteko bazkari batek sortutako hizkuntzako tirabirak.

Izpi adierazgarri eta inter- resgarri asko dituen nobela dugu Arrietarena, azken urteotako nobelagintzan gailur antzean dabilena.

Egilea: Hergé.

Titulua: Tintinen abenturak. Castafioreren bitxiak.

Argitaletxea: Elkar.

Ezaugarriak: 62 orrialde.

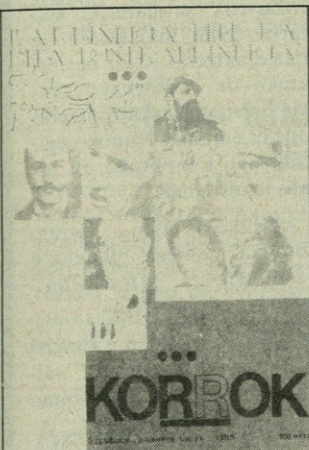
Ez du aurkezpenik behar ume eta gaztetxo denboretan hainbeste momentu eder pasaerazi dizkigun komik honek. Gaur dakarzugun honekin lau dira dagoeneko tituluak euskaraz. Estraineko aldiari bi itzuli ziren eta oraingo honetan beste hainbeste. "Tintin eta pikarokak" eta "Castafioreren bitxiak".

Delako Castafiori opera kantatzen duen atso gizen horietakoa dugu, munduan barrena beren bitxi eta guzti dabilzanetakoa. Inork gonbidatu barik, Tintin, kapitaina eta Tornasolen etxera doa bere bitxiak galdu direla ta ez direla sekulako iskanbilak sortuz. Beti bezala matata gero eta gehiago lardas- katzen da Castafioreren pianista, ondoko errekan bizi diren ijito batzu eta Di-

pond eta Dipont poliziek. Nahaspila guztia Tintinek konponduko du ijituak errugabe direla erakutsiz.

Marrakzi eta aldarre oneko pasarteak aski lortu dute beren ospea, beraz, itzulpenaz bi hitz esatea besterik ez zaigu geratzen.

Joxantonio Ormazabal omen da itzulpenaren egilea, eta euskararen aldetik nahiz hizkuntzaren adierazgarritasunarenetik lana oso ongi eginga duela zalantzarik gabekoa da. Topiko guztietatik kanpo esan behar litzateke lan ia borobila atera zaiola.

Izena: Korrok (Karlismoa hil da, biba postkarlismoa).

Ezaugarriak: 100 pta. 6. zenbakia. 2. urtea. 90 orrialde.

Korrokekoak aitzinera doazen zalantzarik ez du uzten azken zenbaki honek, 90 orrialde askotxo baita, eta horren atzetik zerbait egon behar.

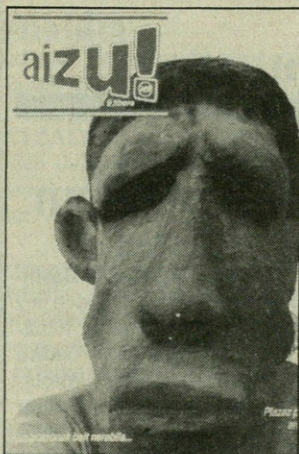
Literaturari karlismo kontuak erantsi dizkiote zenbaki honetan, orrialde ainitz izaki. Horoskopoa, gaztelaniazko kopia batzu, politikazko burutapenak, manifestuak, karlismoaz idazlanak, bi ipuin, hiru poesia eta Korrok-ekoen sarrera.

Karlismoaz aparte badira ohizkoagoak diren sailak: kanpoko literaturaz dihardutenak: Baudelaire, Rimbaud, Verlaine, Pavese, Guy de Maupassant ipuibaten itzulpena, eta Catuloren olerki batzurenak.

Elkarriketa, Patxi Perurenari egiten zaio, poesiak zuri irabazi zuenari.

Badira gainera literatur liburuen kritikak "E pericolaso sporgersi" eta "Euzkadi

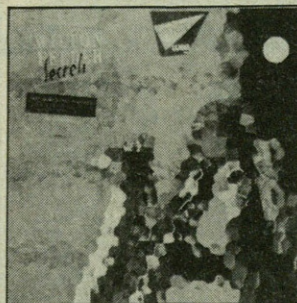
merezi zuten". Komikiak, beste eratako idazlanak, olerkiak eta narratioak ere beti bezala.

Izena: Aizu.

Ezaugarriak: 1985.eko apirila. 34 zenbakia. 150 pta. 9 libera.

Gaztetasunaren eta gazteriaren hurbileko gaiak aztertzen dira aktualitatea deritzan sailean, (behar, ezin) eta antzeko aditzek iragankorra ala iragangaitza darabaten argitzen duen artikuluxka, Mafalda, Xabier Amurizak emakumeek historian zehar bertsolaritzan izan duten garrantziaz dihardu, Gasteiz Blues Bandekoek titiritero eta antzerki kontuak jorratzen dituzte, liburu berrien aipamenak, Jakin aldizkariari buruzko idazlana, Keops faraoiak bere piramidean nolatan burutu zuen kontatzen diguna, Anboto mendiaz, Dani Tamayo pintore bilbotarrari hamaika galdera, Larrabetzuko Kukubiltxo taldea, umeentzako kale antzerki eta txotxongilloak antolatzen dituen, Daniel Landarti entrebista, prostituzioa gaitzat harturik zortzi prostitutaren iritziak, Ipar Ameriketako inditarren istorioa, kafearen gorabeherak, Korrikaren ibilbidea eta ohizko joko nahiz sailak.

Egilea: Wilton Felder.

Izena: Secrets.

Diskoetxea: WEA.

CRUSADERS taldeko Saxofonista dugu WILTON FELDER. Eta egia esan, tipo honen bakarkako Lp hau Crusaders productions delakoaren lan bat da, JOSE SAMPLE eta LEON NGUDU CHANDLER (lehenaren bi taldekideak) SECRETS honetan parte hartzen dutelarik. Dena den bere ezaugarri bereziak ere baditu, batetik lan pertsonalago bat azaltzen du FELDER-ek saxoari lehentasuna eskeiniz bestetik lan aberatsago bat azaltzen digu taldetik at dauden musiko eta kantari zenbait tarteko.

Musikaren ildo dantza musika gris eta estilizatuaren haritik doakigu. Jazz-a eredu eta oinarri gisa, doinu instrumental eta ambientalak tonika moduan. Esan bezala artista gonbidatuek aberastu egiten dute errepikakorra edota aspergarria gerta zitekeena (instrumentista baten luzimendu lana halebria). Eta hara non, gonbidatu honen arteko B. Womack-ekin suertaturiko kolaborazioak Lp honetako punturik garaiena lortzen duen. Bi doinu kantatu (halako bakarrak Lpan) izenpetzen ditu Womack-ek Felderekin. Truth song eta I'll 8tiil be hooking up to you. Soul musika intentso eta purua, azken urteotan musikaren alore honetan entzun ahal izan dugun materialik apartekoena. Ahotsezko doinu honek gordetzen dute beraiengan Secrets izeneko honen benetako balioa. Balio preziatua musika beltzaren berotasuna eta musika-jakinduria benetan zapoatzen adituentzat.

APIRILA
20
APIRILA
26

Wilton Felder eta Consaders-eko bere lagunaren musika perfektu eta estilizatu bada, Bobby Womack eta bere familiarena bitala izanik elkartze lanaren ondorioa obra maian bilakatzen da aipatu bi doinu hauek lekarko.

Musika elegante eta lujo lujoarako pentsatua beraz, aparteko bi kantu aparta hoiaren opari sorpresaz. Guzti honen ardatz, saxi heldu bat. Wilton Felderen sekretuak deszifratzeko modu bakarra.

ikastaroak

Euskara hobetzeko ikastaroa Bilbon

Mintza praktikara iritsi eta zenbait jendek euskara hobetzeko eskaerak egiten dituztela ikusiz, AEKko Larrako euskaltegiak euskara hobetzeko ikastaro bat antolatu du datorren apirilaren 20an hasita eta ekainaren 29a arte Bilboko San Inazio auzoan. Ikastaroa larunbatetan emango da, goizeko bederatzi terditatik eguerdiko ordubata bitarte. Hau da ikastaro honen egitaraua:

Apirilaren 20 eta 25ean, Jose Erzibengoa da irakasle eta gaia "Metodologia".

Maiatzaren 4 eta 11n, "Itzulpen tekniko"z emango du Iñaki Antigueda.

Maiatzaren 18an, "Euskara zientifikoa" hartuko du gaitzat Martxel Aizpuruak.

Maiatzaren 25ean, "Bizkaiera" gaiaren inguruan arituko da J.R. Etchebarria.

Ekainaren 1ean, "Fonetika"ri buruz mintzatuko da Iñaki Gaminde.

Ekainaren 15 eta 22an, "Gaur egungo literatura eta testu azterketa" izenburu luzepean luzatuko du Karmelo Landak bere ikasgaia.

Eta bukatzeko ekainaren 29an, ikastaroa itxiz, Trino Azkoitiak "Bertsolaritza" gaia tratatuko du.

Ikastaro hau dohainik izango da Larrako euskalte-gira joan nahi duenarentzat. Bertan jaso daiteke era be-rean informazio gehiago, La-rrako kalea, 24-behea, San Inazio auzoa-BILBO. Tele-fonoa 447 02 24.

zinema

VIII. Zestoako Euskal Zinema Topaketa

Datorren astean ospatzen da zortzigarren Zestoako Euskal Zinema Topaketa. **Apirilaren 25, 26 eta 27an**. Jakina denez Topaketa hauek ez dira lehiaketa mo-duan planteiatzen eta bertan euskara erabili daitekeen hizkuntza bakarra. Proje-kzioak Zestoako Elizondo Zi-neman izango dira, arratsko zortziretan hasita. Ondoren duzue egun horietarako au-keratuak izan diren filmeak eta zein egunetan projekta-tuko diren. Azken egunean dirulaguntza eta partaidetza ikururen banaketa egingo da.

Apirilaren 25ean ikusi ahal izango diren filmeak hauek dira: "Alboka" J.R. San Martinena; "Nar-baixako zilargilea" J.L.Serranorena; "Oiloak" J.K. Arraiasena; "Balmase-dako gurutzide biziduna" Bizkarrarena; eta "Zatika" Jon Granderena.

Apirilaren 26an: "Gezu-rrezko ipuin bat" J.L. de La Torre; "Errege ogia" Jon Grande; "Tragisthe overture" Koldo Leniz; "5.000 pe-zetagatik" Lekeitioko ikas-tola; eta "Arraunlari" J.L. de La Torre.

Apirilaren 27an: "Burdinola" Alberdi/Larrañaga; "Egur-ikatz" M.J.Fombellida; "Antza eguna" M.A.Kintana; "Az-kenbako mugimendu" J.A.Garcia; eta "S-8 Zentury Plast" Azpeitiako Zine Klu-bak.

kantaldiak

Itoiz

"Itoiz"ek azken diskoa kaleratu berri duela eta urriatik geldirik egon ondo-ren berrito ere jo eta ke has-teko asmoz dabilta, diskoa-ren aurkezpenak han hemen eskeiniz. **Apirilaren 20an**, la-runbata, Oiartzunen aurkez-tuko dute "Espaloian" ize-neko disko hau, Madalensoro pilotalekuan gaueko hamar t'erditan has-teko den jaialdian. **Apirila-ren 27an** berriz Zarautzen izango dira.

AEKrock Hiriburun

AEK antolaturik apirila-ren 19an Baiona ondoko Hi-riburun AEKrock izeneko kantaldia ospatuko da gaueko bederatzititik au-rerra. Bertan parte hartuko dute Itoiz, Killers eta Ruper Ordorikak. Bi lehenak beren azken diskoaren aurkezpena egingo dute kantaldi horren bidez.

Benito Lertxundi

Benito Lertxundik ere be-rriki atera du bere azken dis-koa eta badabil kantaldiak arrakasta haundiz eskeiniz. Ezterenzubini egongo da api-rlaren 20an, gaueko bedera-tzititik aurrera. Ondoren dantzaldia izango da "TTu-rrottak" taldearekin. Apirila-ren 21ean, Bilbora joko du Ayala zinemaren gaueko bede-ratzitan aktuatzeke.

Minxoriak

Ustaritzen ikastolaren alde antolatu dute dantzaldi bat "Minxoriak" taldearekin, datorren apirilaren 20an, la-runbatarekin.

Txomin Artola

Txomin Artola ere hasi da jendaurrera agertzen, apiri-laren 19an getxon izango da Bikain zinemaren gaueko hamar t'erditan. Eta apirila-ren 20ean Bilboko Ayala zi-neman iluntzeko zortzi t'er-ditan.

Urko

Urkok apirilaren 19an ak-tuatuko du Gernikako fron-toian gaueko hamarretan.

musika

Bizkaiko Abesbatzen XII. Astea

Bilbon, Begoñako Basili-kan ospatuko da ohi den lez Bizkaiko Abesbatzen lehia-keta. Aurtengoarekin badira hamabi urte aste hau antola-tzen hasi zenetik. Hamar egunez, **apirilaren 15etik 26ra**, bi egunetan (20 eta 21ean) salto eginez ospatuko da. Oroitu sarrera dohain dela, eta sekula ikusi ez due-nak edota joateko ohiturarik ez duenak, badu aukera po-lita bertara hurbildu eta ea zer nolako abesbatza toka-tzen zaion ikusi eta entzute-koa. Horretarako arratsko zortzirak aldean joan behar.

Musika kontenporaneoa entzuteko aukera Iruñean

Iruñeako Amaier kalean CANek duen kultur aretoan datorren egunotan musika kontenporaneoa entzuteko aukera izango da. Kontzertu emailea Laboratorio de In-terpretación Musical delakoa izango da, Jesus Villa Rojo-ren gidaritzapean. **Apirilaren 22an, 23 eta 30ean** izango dira kontzertuak, arratsal-deko zazpi t'erditan.

erakusketak

Mari Paz Arrugaeta ordi-ziarraren lanak ikusi ahal izango dira Tolosako Aran-buru Jauregian herri horre-tan herriko eta ingurueta-ko artisen erakusketazikloaren barnean **apirilaren 21a** bi-tarte.

Donostiako Altxerri gale-rian, Arozenaren pinturak

eta Arturo Delgadoren ar-gazkiak.

Getariko Erakustokin Elorzaren Olioeko-lanak. Urruñako Herriko etxean apirilaren 22a arte egur, harri eta buztinarekin artista batzuk egindako eskulturen erakusketa.

antzerkia

Antzerkia Nafarroan

Euskal Antzerki Taldeen Biltzarreak antolaturik, api-rlaren 19tik maiatzaren 5a bitarte antzerki itzuli bat os-patuko da Nafarroako zen-bait herritan euskal antzerki taldeak emanik. Honoko egi-tarau hau kunplutuko du ai-patu itzuli honek:

Apirilaren 19an, Beran, "Branka" taldeak "Beteluko Balnearioko Mirakulua" gaueko bederatziretan.

Apirilaren 20an, Etxarri Aranazen, "Maskarada" tal-deak eguerdiko hamabitan "Danbor Majikoa".

Apirilaren 20an, Lekunbe-rrin, "Xirristi Mirristi" tal-deak "Nola jin, hala joan" gaueko bederatzitan.

Apirilaren 21ean, Tuteran, "Kukubiltxo"k "Kukubiltxo begiluze" eguerdiko hamabi-tan.

Apirilaren 26an, Iruñean, "Bederenl" taldeak "Gure Herria" gaueko hamarretan. Eta Lizarran, "Keinu" tal-deak "Oiloa ala erratza" arratsaldeko lauretan.

Apirilaren 27an, Tafallan, "Taupada" taldeak "Behin batean...ju, ju, ju" egurdiko hamabitan.

Maiatzaren 3an, Iruñean, "Branka" taldeak "Beteluko Balnearioko mirakulua" gaueko hamarretan.

Maiatzaren 4ean, Leitza-n, "Xirixti Mirristi" taldeak "Nola jin hala joan" gaueko bederatzitan.

Maiatzaren 5ean, Lesa-kan, "Txotxongilo"k "Prin-tze Txikia", eguerdiko ha-mabitan.

ihardunaldiak

Nafarroako makil dantzei buruzko ihardunaldia

Lehendabiziko aldia da Nafarroan Ihardunaldi monografiko bat antolatzen dela bertako makil dantzei buruz. Apirilaren 20an ospatuko da ORTZADAR Euskal Folklore Taldeak antolatutako ihardunaldi hau. ORTZADAR taldea 1974. urtean sortu zen eta oso ezaguna izan zen dantza mailan. Beraien ikerketen artean Erriberako «paloteado»ek garrantzia handia hartu zuten. Horrek eraman ditu gaur «Makil Dantzei» ihardunaldi hau eskaintzera.

Ihardunaldia Nafarroako Hizkuntz Eskolan (Iruñean) izango da. Goizeko 10tan hasi eta Urbeltz, Jesus Ramos, Jabier Lakuntza, J.Kruz Labeaga, Antonio Beltran, Mikel Aranburu eta Jimeno Jurio izanen dira txostenak aurkeztuko dituztenak. Txosten bakoitzaren ondoren eztabaidarako tarte ere izanen da.

Arabako Elkarte Ekolojikoaren hitzaldiak

Azaroan hasitako ihardunaldiekin jarraitzen dute Gasteizen Arabako Elkarte Ekolojikoak eta Aurrezki Kutxa Pobintzialak antolatutako hitzaldiek. Apirilaren 20an eta 21ean Claude Aubert izango da hizlaria. Bere hitzaldia landatze biologikoari buruzkoa izango da. Nonbait eginak dira dagoeneko mota honetako zenbait esperientzia Araban. Diputazioak ere gehiago egin beharko lukeela diote ekolojistik.

bertsolariak

Hernaniko Langile ikastolaren alde

Amuriza, Lopategi, Mendizabal, Lazkao-Txiki, Lasarte eta Jose Lizaso izango dira Apirilaren 20an —larunbata— gaueko hamar terditan Hernaniko Aitor antzokira agertuko diren bertsolariak. Bertsozaleontzat aukera paregabea saio interesgarri bat entzuteko eskola zaharreko eta berriko bertsolarien artean. Gai jartzaile bezala Joxe Mari Arrieta hernaniarra arituko da. Ez ahaztu, Langile ikastolak antolatutako saioa izango da.

jaiak

Irulegiko arrabestak

Irulegin arrabestak ospatuko dituzte datorren asteburuan. Iluntzean «Oker» taldearekin dantzaldia antolatu dute apirilaren 20an eta biharamunean 21ean herritarrentzat hainbat ikuskizun eta lehiaketa: tiroa, delta-hegala, moto-triala, etabar. Iluntzean Beñatekin dantzaldia.

bertsolaritza

Pernando Amezketarra herrien arteko bertsolari lehiaketa

Azken faseari ekitekotan berriro hasiko da Fernando Amezketarra aste santuko bakantzen ondoren. Lehengo saioa, apirilaren 26an, zarautzen izango da Zarautz eta Aretxabaletaren artean, zinema frontoian.

kultur asteak

Arratian Euskararen Alde

Euskararen aldeko aste bete antolatu dute Arratian ikastolako lagunek. «Artea eskualdea euskalduna omen da baina kallean erdara da nagusi eta erdara da umeen hizkuntza» diote ikastolako antolatzaileek. Gurasoen eta herritarren kontzientzia euskararen alde piztu nahirik antolatu dute astebete hau. Bost hitzaldi antolatu dituzte eta Ikastola ondoko Batzar Aretxean ospatuko dira arratseko 7,30tan.

Apirilak 22, astelehena: Xabier Amuriza, «Euskara eta bertsolaritza».

Apirilak 23, Jose Ramon Etxebarria, «Euskara eta Irakaskuntza».

Apirilak 24, Bernardo Atxaga, «Euskara eta Literatura».

Apirilak 25, Kepa Landa, «Euskara eta Komunikabideak».

Apirilak 26, ostirala, denon arteko afaria.

Bestalde esan beharra dago eranskailu bat argitaratu dutela «Nik behintzat euskaraz» lemarekin.

Gogoeta heterodoxoari buruzko ikerketen astea Donostian.

Hirugarren urtea da Donostian «Gogoeta heterodoxoari buruzko ikerketen astea» antolatzen dena. Antolatzailerak Gipuzkoako Ateneoa. Ihardunaldiak apirilaren 22a eta 26a bitartean. Erabilitako gaia «sinbolismoa».

Parte hartzaileen artean Maritxu Guler «Uliako sorgina». Koordinatzaile Jaime Kobrosos Agirre. Parte hartuko dute baitaere Jean Chevalier, Daniel Bonet, Julio Peradejordi eta Lis Miguel Martinez Otero jaunek.

Donostiarren modurako ihardunaldiak izango direlakoan gaude.

lehiaketak

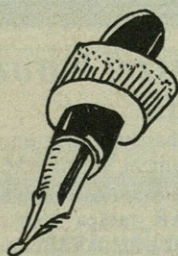
«Azpeitia ezagutzen» II. kultur lehiaketa.

Gaztedia bultzatzea eta euskara erabiltzea dira Azpeitiako udalak antolatutako bigarren lehiaketa honen helburuak.

Hauexek dira oinarriak: idazlanak Azpeitia edo azpeitiarre buruzkoak izango dira; idazlanak bi eta hiru orrialdeen bitartekoak izango

dira, makinaz idatziak eta letrorarte normalez; bi sail daude, 14-18 urte bitartekoena eta 19-30 urte bitartekoena. Lehen multzokoen saria 20, 15 eta 10 mila pezetakoak izango dira lehenengo hiruentzat euskarazkotan. Gaztelerazkotan bostna mila pezeta gutxiago. Bigarren multzokoen aurrenengo hiru lan saritu euskaldunek 30, 25 eta 20 mila. Gaztelerazkoek bostna mila gutxiago.

Lanak Udal Liburutegian aurkeztu beharko dira maiatzaren 31a baino lehen.

V. San Juan literatur lehiaketa Tolosan.

Tolosako udalak antolatutarik haxe dugu V. urtea sariaketa hau eskeintzen zaieneko tolosarrei. Parte hartzaileek tolosarrak behar dute izan. Lan argitaragabeak eta euskara hutsezkoak. Bakoitzak lan bat; gaia norberaren esku. Makinaz idatzi, foliotan, bi espaziotan. Lan bakoitzeko hiru kopia. Izena eta datoak sobre aparteko batean. Udaletxeko Euskara Zerbitzura bidali hantxe jasoko ditu eta Txopok. Maiatzaren 18a baino lehen bidali. Sariak San Juanetarako.

Hiru maila ezarri dira maila bakoitzean olerkia nahiz hizlaura erabil daitekeelarik. Mailak hauexek dituzu: 1.a 14 urte bitartekoa, 2.a 15-18 bitartekoa eta 3.a 19 urtetik gorakoa.

Sariak ere adinaren arauera izango dira. Lan sarituak beti bezala liburu batean argitaratuko ditu Euskara Zerbitzuak.

ikastaroak

Soziolinguistika Zarautzen

Honez gero soziolinguistika mordoak ikasi du Zarautz inguruko jendeak Txillardegiren eskutik. Astelehenetan eman ohi ditu bere irakaspenak eta oraingoan, beti bezala zortziretan, apirilaren 22an Herri zeltikoen egoera izango du mintzagai bezala. Datorrenean berriz, 29an, Euskararen gaurko egoera aztertuko du.

ibilaldiak

Muthiko Alaien ibilaldi kulturala Bertizera

Aipatu izan ditugu Iruñeko peña honek antolatutako ibilaldi kulturalak Nafarroan zehar. Oraingo honetan, eta apirilaren 2lean, hau da igandean, Belatetik barrena Bertiz aldera joko dute. Bertiz Mugaire onodan dago eta beste zenbait gauzen artean bertako arbolak aberastasunagatik da ezauna. Hortik aurrera Baztan aldetik ere bueltaxka bat ere emanen dutela esan digute. Ea bada eguraldi ona egiten duen.

festak

Errioxako AEKren festa Biasterin

Hau da hirugarren aldia Errioxako AEKren festa antolatuko dena. Aurtengoa Biasterin (Laguardia) ospatuko da apirilaren 2lean (igandea). Ekintzak bezperan hasiko dira gaupasa rock batekin. Larunbat gaueko 11tan hasiko da jolgorioa Hertzaiznak, Zarama, Jo ta kie eta Kortatu taldeekin. Martxa topetaraino! Igande goizean berriz, eta 10,30tatik aurrera kalejirak herrian barrena. 11tan haurrentzako «Korrikatxo» bat. 12tan dantzak, herri kirolak eta jolas mordoak umeentzat. Bazkalordua 2,30tan jarrita dago menu-unikoa «patatas a la riojana» izanik. Gero postrea. Espero dugu ez dela ardorik faltako.

Arratsaldeko 5etan pilota partidua fontoian. Ordu berean txontxongiloa, antzerkia eta beste zenbait ikuskizun herri barruan. 7retan bertso-lariak, txalapartariak eta trikitilariak. Eta oraindik martxa pittin bat gelditzen zaionarentzat berbena bat gaueko 9tan herriko enparantzan.

Piratak ere hori-horiak

Filmea: Los desmadrados piratas de Barba Amarilla. **Egilea:** Monty Python. **Aktoreak:** Graham Chapman, Eric Idle, John Cleese, Marty Feldman, Peter Boyle, Cheech eta Chong... eta David Bowie!!!

Ia ia irrifar maltzur bat zabalduz gure ezpainetan idazten dugu David Bowie-ren izena. Horrela jartzen bait du anuntzio guzitan. Horrela kartel guzitan. Letra handiz, «guaperas-tzar» bat bezala aurkeztu dute. Eta David Bowie-k pelikula honetan egiten duena (izena emateaz gain) edota unti pirataren ikurrin beltzak egiten duen lana ez daude oso urrun. Ez du ezertxo ere egiten alegia. Baina fama...

Hori da bai eta ere Monty Python-ekoei eta Marty Feldman bezalako «bisigu-begi» bati geratzen zaizen gauza bakarra. Fama zeren eta grazia...

Gauza da badakizula aldezturik «txorakeria» bat ikustera zoazela. Baina farre piskat egiteko asmo sanoarekin joaten zara zainera horrelako batetan. Irrifarrerik ere egiten ez baduzu zerbait gertatzen denaren seinale.

Elementuak ikusita, ti-poen jarrera ganberroa ikusita, kontxo, badirudi zerbait aterako dela hortik. «Gag» direlako ekin-tza farregarri hain estudiantu eta erabiliak izan arren, ematen du hasiera

batetan zerbait egongo dela zeluloidean zehar.

Istoria bera martxan hasten denean ere ematen du zeozter izango dela. Eta gauza da betiko istorioa dela. Betiko altxorraren bilakuntza. Noski, zerbaitek diferentea izan behar. Mapa ez dago paper batean, Pirataren semearen buruan grabatuta dago... etabar etabar:

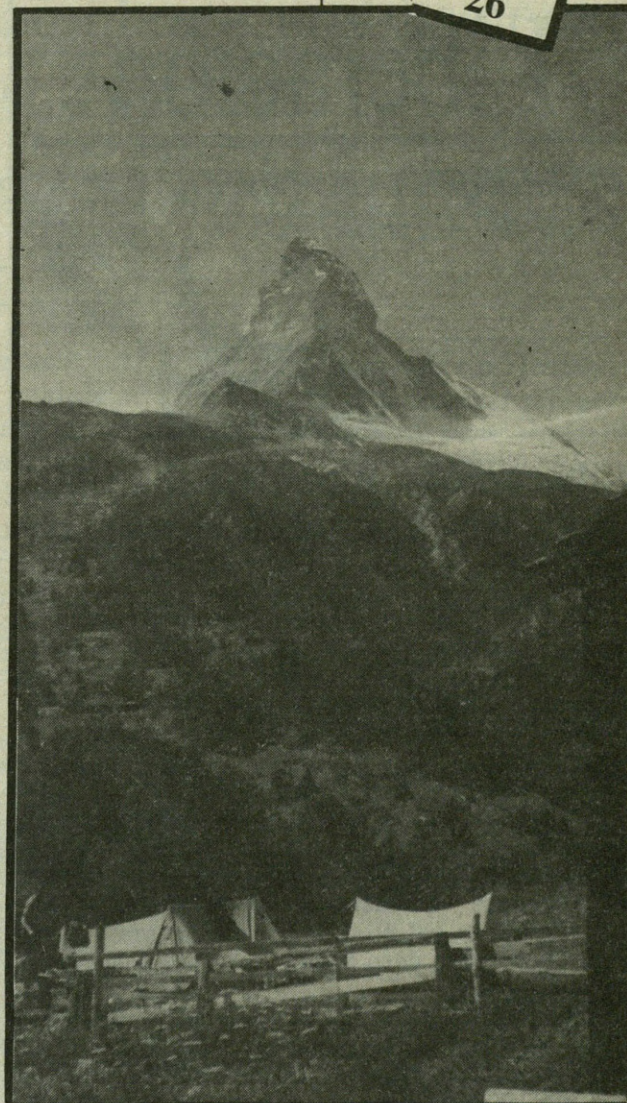
Elementu horiekin, eta gastatutako dirua eta parte hartu duten aktoreak ikusita, beste zerbait gehiago espero zitekeen. Ez ordea.

Agian jarrera «ganberro» batetan joan beharko litzateke zinera pelikula hau ikustera. Pipa pilo bat, kakauesek, gomazko karameloak eta abar.

Guk eraman genituen baina alperrik. Haurrek ere ez zuten farrerik egin.

Ez da gaizki pasatzen pelikula ikusten (horixe bakarrik faltako genuen). Denbora pasa ikusteko... bale. Dena dela bigarren mailako produkto baten aurrean aurkituko zara.

Monty Python-ekoak ez dira jada «Bryan-en bizi-tza» egin zuteneko haiek. Eta baldin badira ez zaie gehiegi nabaritzen.

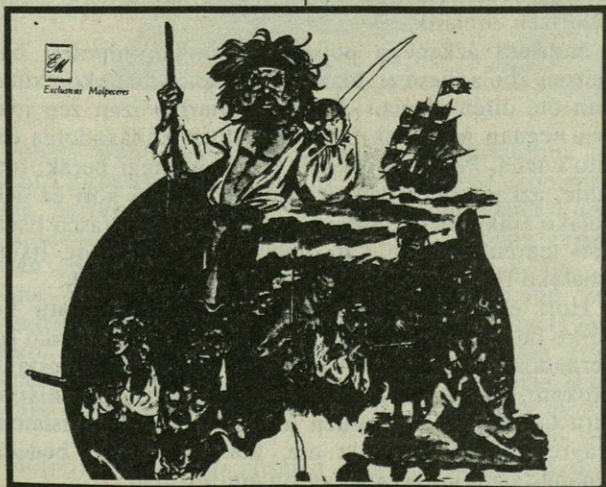
Mendi ibilaldiak

Apirilaren 28rako

Sestao: Unzillaitz (941 m.). Mañaria (egun erdirako).
Artibai (Markina): Larraitz-Txindoki-Ganbo-Amezketeta.
Gasteiz: Mañaria-Mugarra-Leungañe (1.009 m.). Ar-taun. Tf. 250354.
Aitzarte (Egia): Tolosa-Erroizpe (umeentzat).
Tabira (Durango): II Rallye fotografikoa.
Miru-gain (Otxandio): 27an, Orisol (1.127 m.).
Donibane, Anaitasuna, Alegria de Iruña: Puerto de los Navarros-Ezkaurre (2.047 m.)-Anso.
Anaitasuna (Azkoitia): Umeen ibilaldi neurtua. Antzuolan.

Maiatzaren 1rako

Tabira Atxarte-Asuntze.
Club Vasco de Camping (Donostia): Lagran-Pto. Cer-vera-La Guardia. Tf. 428479.

n° 01 - julio - agosto 1983

Liberación

DESARTICULADO UN PROYECTO DE DIARIO ALTERNATIVO

Según el informe de la DGS-ED, el proyecto de la "Liberación" de un diario alternativo de carácter social, político y cultural, se desarticularía al no haberse conseguido el apoyo necesario para su realización. El proyecto, que había sido presentado en el mes de mayo, consistía en la creación de un diario que se publicaría en el mes de agosto. El proyecto había sido presentado en el mes de mayo, pero no se había conseguido el apoyo necesario para su realización.

«Liberación» itxi, PCE hautsi... Ezker espainiarraren etorkizun latza

AZKEN hilabeteetan Espainiako Alderdi Komunistak erakusten duen martxak hiltzoriaren itxura haundia du. Lehendik dituzte alde eginak Gallego eta hainbat komunista PC («Pecepunto») antolatzeko, Kataluniako hauteskundeetan bere ahultasuna erakutsi zuen alderdia.

Orain Santiago Carrillo bera da alderdiaren zuzendaritzak bota nahi duena. «Eurokomunismoa» deitu den bidea sortu zutenetako bera delarik, komunista guztiekin plataforma bat osatzea proposatzen du Carrillok, eta alderdiaren zuzendaritzan daudenek berriz beste plataforma mota bat proposatzen dute, Ramon Tamamesek planteiatzen duen bidetik, askoz ere ideologi kolore gutxiagokoa.

Hauteskundeak zenbat eta gertuago sakonagoa dirudi PCE murgilduko deneko zuloak ere. Eta horrela, sozialdemokraziatik ezkerrera ez da ezer pulamentuzkorik ageri, epe laburrera bederen. «Liberación» egunkariarekin jazo dena sintomatikoa da: ez dute aurrera jarraitzen kredituak lortzeko zailtasunak jartzen zitzaizkielako. Kantxa libre «El Pais»ek.

Ez al ginen bada Independentzia ametsetarako uztekotan?

AUELA bi urte Independentzia hartu zuen gaitzat ARGIAk Aberri Eguneke zerbaki berezian, baina badirudi urtez tronpatu zela. Batez ere PNVren kasuan, sinestezina izan da nor-nazionalistago karreraren Independentziari eta Autodeterminazio eskubideari eman zaien puztea. Bukaeran, nahikoa mintzatu eta gero, Benegasek garbi utziko zuen tratu bat badela erdian eta txorakeriak alde batera utzi behar direla.

PNVko krisiaz, berriz, Garaikoetxearen jarraitzaileak eta Arzalluzenak akordio baten bila dabiltzala esaten zaigu zenbait iturritatik. Aberri Egunerako Beran eta Irunen antolatuta zeudenak bertan behera uztea sintoma garbia da, baina gehiago ere badira. Nafartarren amnistiarena konponduko balute...

Emakumeak atzerrietan abortatzera behartuak berriz ere

JAIOTZATIK legea emakume mugimenduen eta ezkerreko alderdien aldetik nahiko gogor jipoitua bazetorren, Espainiako Auzitegi Konstituzionalak hartutako erabakiak ez ditu urak asko baretuko.

Hiru kasutan onartzen zuen aborto posibilitatea PSOEren gobernuak proposatu eta Estatuko Parlamentuak onartutako legeak: amaren osasuna arriskutan egotea, bortxaketa baten ondorioa izatea edo fetoa heritasun haundiz jaiotzeko probabilitatea.

Bortxaketa suertatuz gero, Tribunal Constitucional delakoak erabaki duenez, denuntzia bat aski litzateke aborto bat onartzeko. Beste bi kasuetan hala ere Konstituzioak garantizatzen omen duen bizi eskubidea errespetatu dadin legean aldaketa batzuk sartu beharko ditu gobernuak.

Zerbaiten usaina baino gehiago ere bazuen lehendakariordeak, Alfonso Guerrak, eta joan den astetik ari zen ez dela logikoa hamabi lagunek (Tribunal Constitucionalean 12 dira) Parlamentu osoak baino arrazoin haundiagoak edukitzea. Sistema demokratikoa onartzearekin holako ideiak ados ez datozela eta istilua frango biztu zen aste horietan.

Frantziako Estatuan ere gauzak oso errez ez daudenez, Londres edo Amsterdamera bidaiak egiten jarraitu beharko du deskuidatzen den euskalduntsa gajoak.

Txiitak ere hasi dira Madril aldean erasoan

APIRILAREN 12an Madril inguruko «El Descanso» ostatua lehertu zenean, berehala hasi ziren komunikabide espainiar guztiak atentatu bat zenaren susmoa zabaltzen, begi guztiak beti bezala leku berera bihurtzen zirelarik.

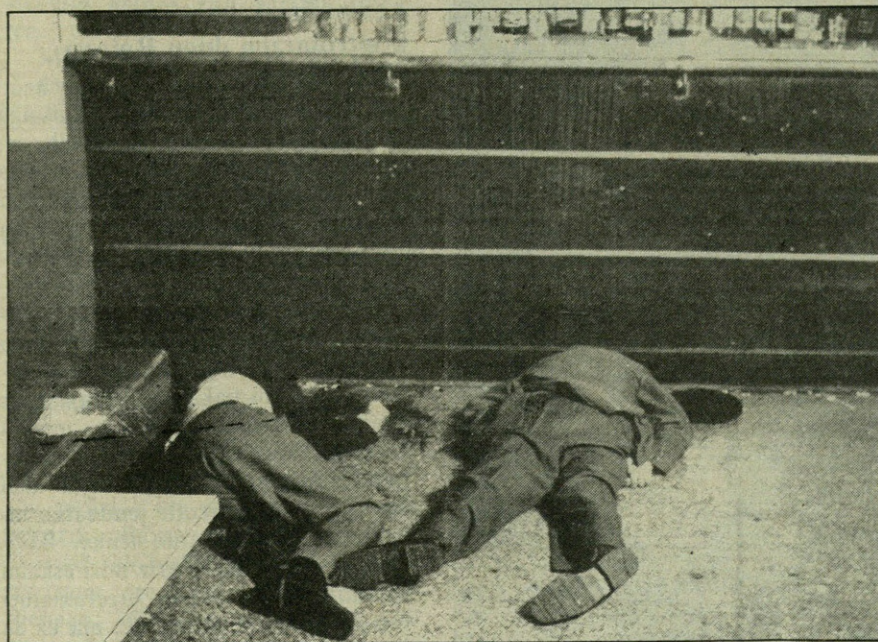
Badirudi azkenean polizia espainolak hipotesi bati heltzen diola besteei baino irmoago, Libanoko txiitak izan ote diren alegia. «Jihad islamiarra» izan zen joan den neguan Madrilek Beiruten duen enbaxadorea bahitu zuena, Pedro Aristegui. Pedro Aristegi berak, bestalde, azkar argitu nahi izan du erakunde hori ez dela holako erakunderik, garai bateko «Batallón Vasco Español» haren antzeko bat omen dela: erakunde itxura emateko izen bat hartzen duten gaixtagin solteak.

Hori esateko arrazoinen bat bazuela pentsatu beharko da. Pedro Aristegui zen, izan ere, Gipuzkoako gobernadore zibila mugaz bestaldean «Hendayais» ostatua tirokatu, hango bi hiritar hil eta polizia espainiarrak hiru tiroaklibre utzi zituen urte hartan. «Jihad islamiarra»ren funtsa ez bada ere, B.V.E.ren berri bederen emango balu laster gaiean dugun juizioan...

Estatu Frantses eta Espainiolaren inplikazioak gero eta nabarmenagoak

Gerra zikina estalki ilunez babesten da

Barealdi itxura zuen Iparraldeak, han errefuxiaturik bizi diren etako iheslari batzuek ofentsiba berriaz zuten beldurra ARGIAkooi adierazi zigutenean. ETA negoziazioaren mahaira nola edo hala, edo beste hitzetan reinsertzioaren bidetik, sartzeko ahaleginetan joan den urteko bide beretsutik baina gogorago ekingo ziotela. Egun gutxiren buruan Pannecau karrikako «Pyrenées» ostatuko atentatuak bihurtzen zituen beldurra egia: Pecastaing gaztea zerraldo. Biharamonean, GALEn kontrako manifestaldiaren argazkiak «Egin» egunkarira bidaltzera zihoala, Xabier Galdeano hiltzen zuten Lohizun.

Polizia frantsesak Parisko delinkuentzi giroetan GALEko zortzi partaide harrapatuak zituela izan da komunikabideek zabaldu duten azken berria, Paueko auzitegitik Svahn juez famatua (Hegoaldeko iheslari bizimodua zailtearekin batera GALEko hiltzaile eta laguntzailei ateak zabaldu dizkiena) eramango ote duten susmoa bezala.

Horrela eman nahi zitzaion arrazoin azken bi atentatuaren ondoren frantsesen jarrera aldatzen hasi ote

zen susmoa zeukatenei. Iparraldean asko komentatu da, hain zuzen, «Pyrenées» ostatuko atentatuak, Pecastaing gaztearen heriotza erakarri zuenak, eta «Egin» egunkariko Galdeano hil zutenekoak ezinegona sortu duela lehendik hotzago zegoen jendearen artean. «Pyrenées»etakoa basatiegia izan delako orain artean «bi talde horien arteko kontu garbiketa» zela eritziz lasai zeudenentzako, eta prentsagizon bat akabatzearan bortxaitsu, arriskutsu eta kontrolik gabea ikusi dutenentzako.

Bost urte pasa eta Hendayais-eko sumarioa ia aztertu gabe

«Le Monde» egunkari prestijia-tsua bi artikulua eskaini dizkio Iparraldean bizi den biolentzia aztertzeari, eta pasarte batean zioen bezala «Espainian galtzen dira GALEn arrastoak». Ez dira egun asko iragan Gipuzkoako gobernadore zibilak erantzun dion arte: ETaren arrastoak Frantzia galtzen direla. Ez da Espainiako aparato estatualak garbitzeko oso modu ortodoxoa.

Juxtu maiatzaren erdialdera eginen da Estatu espainiarrak gerra zikinean dituen inplikazioak aztertuko direneko epaiketa bat, «Hendayais» ostatuan gertatutako hilketaren ingurukoa. Argitasun bat egin nahi du akusatzaile partikularra den Miguel Castells abokatuak: «Beste ARGIA batean ere mintzatu ginen honetaz baina esan behar da berriro ere 'Hendayais'koa geldirik dagoela. Mila bider eskatu dugu epailari bat horretara bakarrik jartzea, baina hor jarraitzen du dossierak ia mogitu ere egin gabe, bere aurretik juezak aldatu eta pasatzen diren artean».

Maiatzean juzgatuko dena zera da bakarrik, orduan Espainiako polizia-ren Informazio sarearen buru zen Ballesteros komisarioak justiziari laguntza ukatu dion ala ez. Hara-mendy eta Camio hilik geratu ziren atentatuaren ondoren ezaguna da muga geraturik zeuzkaten hiru gizon, «Hendayais»etik ihesi zetozenak, libre utzi zituztela Ballesterosek Madrildik eman zuen agindua zela medio: «Darle bola» esan omen zien.

Ez da espetxera joango Ballesteros

«Gerra zikinaren aktualitatea bizi eta eztabaidan mantentzea lortzen dugu horrela behintzat. Epailariak nahi ez duten bitartean 'Hendayais'koa ezin dela argitu badakigu,

areago, gerra zikina plan politiko baten barruan dago eta justiziaren bideak dituen mugak begien bista-koak dira. Baina xehetasun berriak, publizitate gehiago eta benetan horren erantzule diren politikoak salatzeari ez da gutxi».

Badirudi Madriletik prozesoa Ballesterosen gain zentratzea erabaki dela, bera ere ados egongo delarik, aparato osoa zipriztinez ez zikintzearen. Berak ere ez du arrisku haundirik, dena dela: fiskalak hiru hilabetez poliziako funtzioetatik kanpo uztea eskatu du (ezta gartzela ere), Castellsek hamabi urtetako zigor bera eskatu duen bitartean. Baina

disco lapurreta baten ordain.

Maiatzeko auzi horretan aizatu ahal izango diren gaineratik (sustraietara inguratzeko asmorik ez dagoela alde aurretik garbi dagoelarik), gauza gehiegi argitaratu da batean eta bestean eta azken asteotan komunikabide espainiar bezala frantsesek hainbat eskandalo astintzen dute.

Polizia espainiarra gezurrezko susmoak zabaltzen

«Hendayais»koa gertatu zenean, 1980ko azaroan, Ballesteros zen poliziaren informazio sarearen buru

doren, eta gehiegi jakin nahi izateagatik bere postutik **Valerio** fiskala jadanik kendua zutenean, Martinez Torres hori izan zen pista dotore bat zabaldu zuena: HB eta ETAn gogor eta bigunak omen daudenez, sektore batekoek hil zutela Santi beren planetarako oztopo zelako. Orain beste pista bat jakin erazi du: fazista italiarrak, **Estefano de la Chiaie** eta bere lagunak.

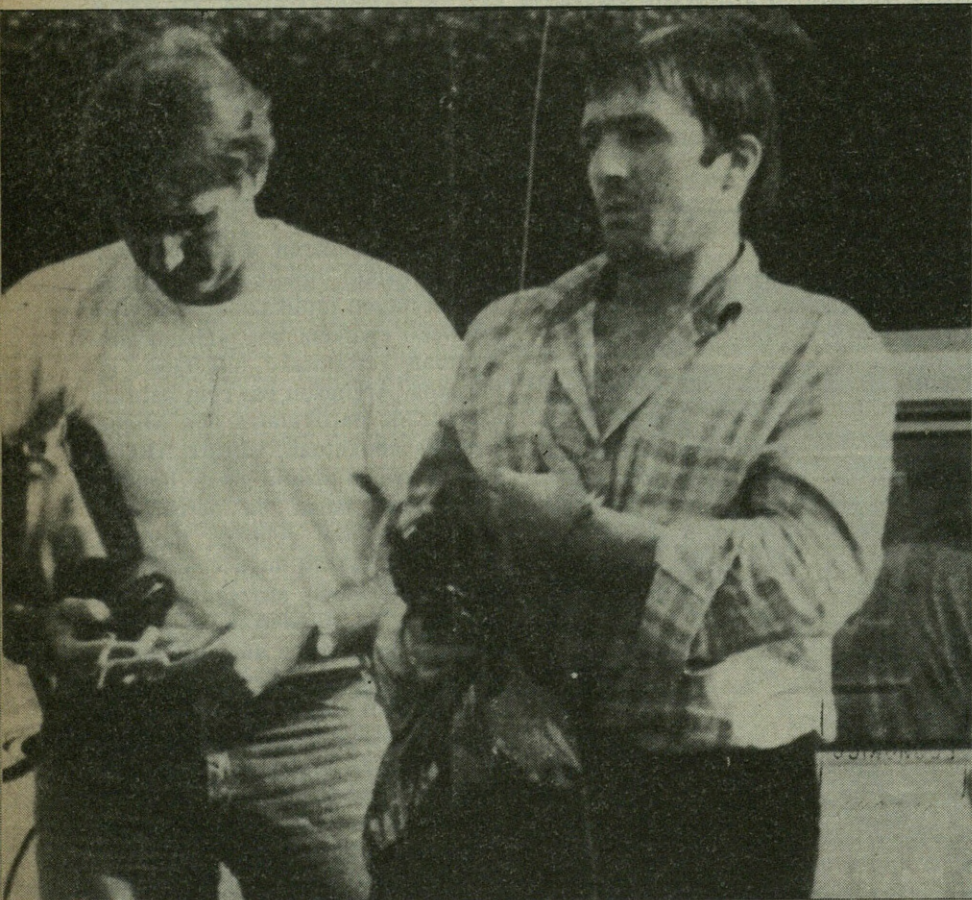
Ebidentzia gehiegi isilpean gordetzeko. Azkenean, zenbait kazetari espainiarrek gauzak gordinik botatzeko beldurra galdu duela dirudi. Gure artean ezagun samarra den **Gregorio Moran** -ek Martinez Torresek pista gezurrezkoak ematen dituela salatu du, eta «**EL Pais**» egunkariak ere segimendua egin du. Barrionuevok urduri jarri eta auzitegira eramane du egunkaria, beste legeen artean Fragak ministro zenean egin zuen prentsa legean babestuz.

Eta poliziak hain ongi kontrolatzen duen Baiona zaharrean bizi zen hiltzailea

Era berean, ebidentzi pilak izango ditu berotuak polizia frantsesak, azkenean GALetako partaide izateko arrazoinarekin jendea harrapatzen hasteko. Bere aurpegia garbitu behar puska bat bazuten flic frantsesek.

Azken denboretan, izan ere, atentatuak ugaritzen berriz hasiak ziren bitartean polizia frantsesek aurkitzen zuten lan bakarra errefuxiatuen atzetik ibiltzea zen. Horrela, zenbait iheslari txantajeatu nahi izan du poliziak: Iparraldean lasai bizia ahal izatea hango abertzale jendearen informazioa pasatzearen truke. Badirudi ez dela **Mikel Urriz** hori eskaini zaion bakarra, beste errefuxiatuei ere xedera bera ipini zaie, eta ez da hilabete asko **Pannecau** karrikako ostalari bati ere txantaje bera egin nahi izan zitzaioala; beti ere hiru gizon berak, antza.

Loizune eta Miarritzeko enplegu bulegoetatik ezereen oztoporik errefuxiatu askoren argazki eta helbideak ohosten zituzten bitartean, herriarrek berek erakutsi behar izan dute GALgoak harrapatzen ahal zirela, «Pyrenées» kafetegiko atentatuaren ondoren **Valdes** mertzenarioa (Hernanin sortua) atzetik korrika joan eta lotu dutenean. Herriar askok galdetu du nola zitekeen Pannecau, komisaldegia ere pauso ba-

hain zigor luzeak oso kasu berezietan ezartzen dira, abokatu donostiarrak aipatzen dituenak, eta edozein modutan ere gartzelarik ezin da ezarri «denegación de auxilio a la justicia» delituagatik. Argibide hauek emanten zizkiguneko bazkaritan, pittin bat lehentxoago, goiz hartan bertan defenditu zuen kasu bat esplikatu zigun Castellsek: bi haur, emazte gaiso bat eta gurasoak mantendu behar zituen gizon bati bi urteko gartzela ezarri nahi zitzaion

eta Gipuzkoan berriz **Martinez Torres**, Hendaiatik ihesi frantsesen hesiak hautsiz iritsi ziren haiek libre uzteko agindua bete erazi zuena, eta gaur egun Dirección General de Seguridad-eko burua da. Madrilgo as-tekari sonatu batean, Francoren azken garaian Zaragozan ikasle ziren batzuek bere eskuetan jasan-dako torturak salatu dituzte, horregatik Barrionuevok behatz bat higitu ez badu ere.

Santi Brouard en hilketaren on-

tera dela, atentatuak bata bestearen ondoan ematea.

Edozein momentutan espero bait zen beste tiroketa bat auzo horretan. Errefuxiatuek azaldua zuten «**Lagunekin**» taberna tirokatu zutenak urruti bizi ez zirenaren kezka. **Bourgneuf** kalean bizi zen Valdes, justu **Kattu** hil zuten ostatua dagoen karrikan, komisaldegitik gertu.

Polizia frantsesarekin haserretzearen arriskuak

Frantses poliziak abertzaleen kontrako biolentziarekin duen jokabide ilunaz, ordea, xehetasun gehiago eskaini ditu «**Comité de Défense des Droits de l'Homme en Pays Basque**» erakundeak. Hona zenbait gertakari ilun. Jakina denez, joan den otsailaren hasieran Xabier Manterola eta Christian Casteigts-en kontrako atentatuak gertatu ziren, justu poliziaren kontra **IK** -koek beste bi atentatu eginak zituztenaren ondoren.

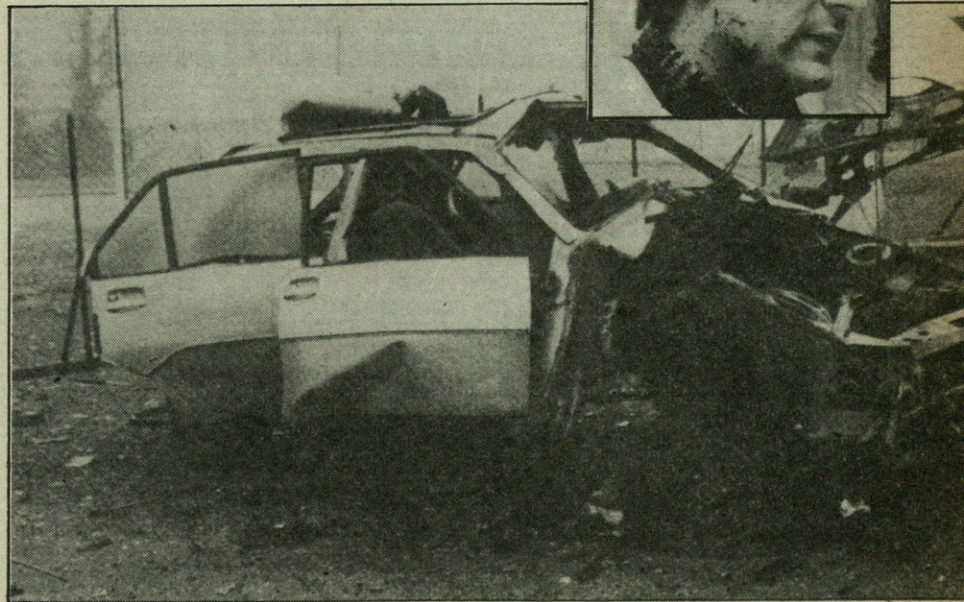
Manterola ren kasuan, Bortalera joan zen bilkura batera autoa Polizia Judizialaren komisaldegiauren aurrean utzita. Aurretik, egun osoan zelatan zebilzkiola konturatua zen. Bordaletik bueltan, autoa hartzera joan eta irekitzerakoan lehertu zitzaion. Lehenik bonbaren jartzaile Manterola bera zela zabaldu zuen poliziak, eta gero, errugabea ez zela aitortuta, komisaldegiauren aurrez-aurre zegoen kotxe baten leherketaren aztarnarik ez zuten atera.

Casteigts -ena are gogorragoa da. Ez omen zuen inork ezagutzen mutikoa, poliziak ere ez omen zuen bere berririk. Baina zerbait bazekien Destraderen bizkartzain batek, polizia izana, atentatuaren lekuan esan zuenean: «**Casteigts ez zuela ezagutzen poliziak? Harrituko ninduke**». Izan ere joan den urrian Casteigts gazteak testigu azaldu behar izan zuen auzi batean: CRSen furgoneta batek, ezkerretik zihoala, emakume bat hil zuen. Christian gaztea ixtripu haren lekuko izan, eta CRSen kontra egin zuen testigantza.

Horra nola gertatu diren bi atentatuok, poliziaren kontrako bi atentaturen ondotik, bata **IK**ko militantea dela (izan dela alegia) aitortu duen bakarraren kontra eta bestea CRSek gorrotatu dezaketen baten kontra. Bi zangoak galdu ditu Casteigts-ek.

Nor sartuko da gerra zikinaren diru-iturrien bila?

Aurretik dauden susmoei erasteko anekdota garratzak dira «**Enbata**» astekarian Giza Eskubideen aldeko

Batzordeak argitaratu dituenak. Galdeanorena bezala. Hil zuten baino ordu bete lehenago poliziak Errobi ibai gaineko zubietan jarritako kontrolen argazkiak ateratzen aritua zen. Lehenagotik detentua ere egon zen, estradizioen kontrako kateatzearen egunean, argazkiak egiten ari zela eta; Giza Eskubideen aldeko Batzordeak bere protesta agertu behar izan zuen Galdeanori ematen zitzaion tratua eta mehatxuengatik.

Bitartean, detentuetatik hari korentente bat ateratzeko ahalmenik ez du erakutsi poliziak, Valdesen kasuan ikusi den bezala. Agian azken detentzio hauekin beste zerbait demostratu nahiko da, baina geroak esanen du pista berri hauen balioaren berri.

«**Pistarik ez da falta**», diosku Miguel Castellsek, «**argitasunik egin nahi bada**. Espainolek berek esana dute, adibidez, 1979an 500.000 mila pezeta kobratzen zutela Iparraldean ari ziren informatzaileek, orduko milioi erdia, hilean, eta Billy el Niñok pagatzen ziela. Norbait sartuko al da diru horien iturrien atzetik? Hiltzaileen xehetasunak ez dira hain interesgarriak: beti aurkituko dituzte berriak, nahiko diru erabiliz gero. Baina iturrira jo behar da».

Felipek Parisen negoziatzen zuenean plazaratu zen GAL

Baina hainbeste salaketa eta ebidentziaren gainetik Iparraldean errefuxiatuak tiroen pean egunargitan bezala ilunabarrean eroriz jarraitzen badute, hilketa horien balio politiko haundiagatik izan behar du. Iparraldera egiten dugu dei eta baietz, demokrata guztiek egindako lanak oro ongi eginak direla eta bi estatuen arteko konplizitate lotsagarria ahalik eta ozenen salatu behar dela esan dizute iheslariek, baina ez dela espero behar gauzak hain errez baretuko direnik.

Miguel Castells eritzi berekoa da. Arazoari juridiko aldetik ahalik eta puntarik zorrotzenak ateratzen saiatzen den abokatu honek (ikusi behar duzu erretrato-robotekin esplikazioak ematen, buruan daraman artxibo agortuezinetik datuak eta datuak ateratzen) prolemaren politikotasuna aitortzen dizu. «**Felipe Gonzalez Parisen negoziaketa zail batzuetan ari zen batean atera zen GAL plazara, eta kazetarien galderei 'galdetu iezadazue ETak egin dituen 500 hilketez' erantzun zien. Erabaki politiko batek sortu duena erabaki politiko batek geratu dezake**».

Iñaki ZUBIONDO

Sei urte espetxean emanda berriz Parte Zaharrean

«Pitua»: mundu guztia euskaraz ariko zela uste nuen

Jose Migel Etxeberria «Pitua» duela hilabete libratu dute Herrera de la Manchako presondegitik, sei urte barruan eman ondoren. Berarekin solasean hasteak 1978ko gorabeheretara garamatza. Sei urte, errez esaten da. Euskaraz ikasi du denbora horretan sartu zutenean «Kaixo» baizik esaten ez zuen donostiar honek. Eguneroko abiada zoroan doan Herri honetan sei urte urruti egiten dira.

Amnistia pasa berria zen, 1978a, Pitua detenitu zutenean, petardo batzuen gorabeheran. Hilabete Martuteneko espetxean eman zuen Parte Zaharreko koxkero honek, eta ondoren post-frankismoaren historia osatu duten presondegiak oro eza-gutu ditu: Soria, Carabanchel, Alcalá eta Herrera dela Mancha.

Gaur egun preso edo iheslariei galdetzen badiezu, beren borroka luzerako doala esanen dizute beti. Ez zen hori orduko giroa. «Moral haundia zegoen garai hartan, eta presoan kaleratzea hurbil ikusten zela esan daiteke. Beste abiadura bat zen. Gogora ezazu zenbat ekintza militar egiten zen; zenbat eta ekintza gehiago egin orduan eta prozesua azkarrago ikusten genuen. Klean ere beste mogimendu bat zegoen». Mundu guztiak aipatzen zuen presoak ateratzea, «Estatutoarekin Presoak Kalera» esaten zen, eta hortik ere etorriko zen itxaropen ezkutu bat baino gehiago.

Espetxean ikasitako euskara klean galtzera?

Harritu gaituen arren, urte haietatik honuntza ez ditu Pituak gauzak gehiegi aldatuak ikusten. Inpresio bat bai: «lehen gu ari ginela aurre-rago, eta orain 'haiek' dabiltzala aurretik».

Poliziaren presentziarekin bai, horrekin nahiko harritua geratu da, eta

hori Aste Saindu inguru honetan Donostian aurreko hilabeteetan haina polizia ikusi ez delarik. «Familiartekoez beti esaten dizute nola dagoen kalea, eta askotan entzuna nuen kaleko despliegearena. Baina gero sorpresa bat izan da. Gu erori ginen garaian polizia ez zen Parte Zaharrera sekula sartzen, eta orain aldiz beren etxean bezala ibiltzen dira. Azkenean ohitu egin gara klean gure ondoan edukitzera».

Ostatu eta pafetan bizi den giroaz ere makina bat gauza entzuna zuen eta nahiko erreparoz zetorren. Donostia betiko moduan aurkitu duela dio, eta zenbait lekutan oso giro jatorra badela. Euskararekin bai eraman du sustoa, eta ez oso ona gainera: sei urteren buruan bere lagun eta inguruko gehienak euskaldunak imajinatzen zituen, eta orain aldiz, urte horietako fruiturik ederrena, euskara primeran menderatzea, lagunartean itoko ote zaion kezka sortu zaio.

Martuteneko espetxe lasaitik Herreraraino

Presoen bizimodua askoz ere ero-soagoa zen espetxe haietatik gaurko presondegi esterminatzaileetarako prozesua egokitu zaie amnistia edo indultoaren ondoren kartzeleratu zizuten. Soriara eramatea izan zen lehendabiziko urratsa, hainbeste zeta-baida piztu zuelarik. Britainia

Haunditik eta Alemaniatic kopiaturako egiturak eraikitzen ziren eta errejimenak ere errepresio bide nabarmenagoetan sartzen ziren.

Azken urrats koalitatiboa ETA-PMkoek Martin Barrios kapitaina hil ondoren eman zen, Herrera de la Mancha martxan jartzearekin. Hango errejimen militarren kontra egindako mogimenduak ere mintzatu gara Pituarekin. «Ezartzen ziguten errejimen arrazoiingabea solasean aldatzen saiatu ginen, baina hola zer eginik ez zegoenez, arauen gainetik pasatzea erabaki genuen. Ondorioz, hamar hilabete pasa ditugu isolaturik, txapatuta, eskatu genuena neurri batean onartu ziguten arte».

Oso esperientzia gogorra, eta zenbait buruan ikutuak utzi dizkiona. Nola agoantatu? Egun osoan irakurri, leihoz-leiho lagunekin mintzatuz eta abar. «Baina ez dute lortu nahi zutena: gu reintsetzio bideetatik sartzea». Tentsioak segitzen du hala ere, eta joan den hilean gose greban sartu behar izan zuten presoek, isolamendu zeldetan sartu zituzten lagunak atera zitzaizten. Errepresioa zientifikoki erabiltzen den presondegitan ez da gose grebaz kanpo protesta modu ugariak geratzen.

Zenbat urtetarako zeukeagu barruan?

Luze jotzen du sei urtek, eta hori behin eta berriro esan beharra dago presoez behar haina oroitzen ez den Herri honetan. Eta atera noiz? «Batzuetan adarra jotzen hasten zara eta 'datorren urtean' esaten du batek; besteak ostia txarrean aldamenetik 'hogei urtetarako daukagu' erantzungo dio; gauzak beste hiru edo lau urtetan argituko direla esanaz bukatzen da».

Panorama horrekin oso lasai ezin egon. «Familiarteko eta adiskideak dira hangoen sostengua. Mila bider errepikatuagatik berriro esan behar da. Han zeldetatik atera gabe asteak eta hilabeteak generamatzala, joaten zitzaizun martxa bat bere kanta eta oihuekin eta kristorena zen, beste puska baterako animoak hartzen zenuen».

Errez esaten da sei urte. Euskaraz harrigarri ondo mintzatzen dela izuli da Parte Zaharrera Pitua. «Ez dizut esango inbertsio bat denik, baina konpentsazio ederra da».

I.Z.

Barrantes, Izquierda Unidakoa, gaitzaile, bigarren hala ere, pertsona moderatua.

Peru: orain APRA-k erreprimituko du

APRA-ko sozialdemokratak nagusitu dira Peruko hauteskundeetan. Beraz eskoindarren *Acción Popular*-ekoek boterea jende berri honi utzi beharko diote. Begiratzailerik diotenez, ez da Perun sustantziatzko aldaketarik egonen gobernemendu berriarekin, baizik eta errepresioa —ezaugarriarik nabarmenentzat— eta ekonomi krisiak beren horretan —beren honetan, beren aspaldikoan— segituko dute.

Kamputxea: EEBBek bota sartu dute

EEBBetako Kongresuak 5 milioi dolarretako laguntza bat onartu du Kamputxeako gerrilarentzat. Garrantzikoaldaketa bat da, zeren orain dela hamar urte Vietnamgo gerra galdu zutenez geroztik iparmerikarrak ez ziren gehiagorik au-

sartu Asiako hegoekialdeko gatazketan zuzenean interbenitzera.

Laguntza horren erabakiarekin batera, Kongresuaren eskakizun baten berri jakinarazi da, 1986 urte fiskalerako: Afganistango gerrilarentzat 250 milioi ekatzen du Kongresuak.

Ber gisa, Nikaraguako kontrairaultzaileentzat erabakirik baina geldirik zeuden beste 15 milioiren ematea desblokeatu liteke datozen egunetan.

Albania: Enver Hoxha-ren bizitza

Hil eta gero balantzeak egin ohi dira, eta Albaniako presidente izan zenari buruz istorio asko prentsaratuta azken egunotan.

Enver Hoxhak 76 urte zituen. 40 zeramatzan Estatuaren buru. Bigarren gerra mundialaren ondoren, askatasunaren alde bere indarrak borrokatutako herri honek, sozialismoa onetsi zuen; stalinismoa, prezeskiago esatekotan. Aurki Yugooslaviarekin hautsiko zuen, berantago Varsoviako bloke guztiarekin, azkenik bai Txinarekin ere. Estatua bakar-bakarrik dago. Ekonomian ere hartueman gutxi du. Hori posible du, laborantzari esker, eta bere beharrak

asetzen dituen industriari esker.

Albaniak 3 milioi lagun ditu eta Euskadi baino handixeagoa da. «Haren heriotzarekin —deklaratu dute buruzagi albaniarrek— ez da deus aldatuko gurean».

Sudan: min gutxiko kolpe militarra

Abderraman Siuar Al Dahab, Sudango militarren buru ezarri berri den jenerala, ez dirudi Sudango egoera tristea itzulikatzeke gogo handiegiaz datorrenik.

Numeiry-k baino okerrago ezin egingo du noski; seguru aski hortik zetozkeen kolpea eman eta batera gertatu ziren aldeko erreakzioak, oso nabarmenki Libiako Gadafi-rena. Geroko deklarapen eta egintzek baikortasunari bidea ixten diote: han ez bide da gauza handirik aldatu behar.

Batetik mendealdearekin orain arteko harremanak segitu behar dituzte, eta honek menpekotasunaren jarraia zihurtatzen die, beraz gosete latzari partxeak baizik ez dizkiote jarriko.

Bestetik arazo etniko delakoari buruz ere beren horretan jarraituko dute, hegoaldeko nazioei jaramon gutxi eginik, eta honek esan nahi du eskualde aberats horietan seguruenik gerrilak ez dituela armak utziko bihar goizera.

Nazio arteko delitorik handienetakoa

Merzenarioen gerra zikina

Playa Girón-en merzenarioek ez zuten askorik iraun.

Vietnamgo gerran parte hartutakoak, nazi izandakoak, Portugaleko polizian ihardundakoak, Kubatik alde egindakoak...

Horiek izaten dira. Eta horien atzetik daudenak, horien beharra dutenak, zeintzuk izaten dira? Hor bait dago koxka.

Estatu inperialistak defendatzen dira, esanez ez dagoela ordaindutako eta borondatezko soldatuen artean oso erraz bereizterik. Diferentzia, egon, badago, batzu independentzia eta herriaren eskubideak lortu edo defendatzearen aritzen diren bitartean, beste batzu eskubide horietan zapaltzearen aritzen bait dira.

Inperialismoa eta kolonialismoa egun inoiz baino gehiago baliatzen dira merzenarioez, Estatu independentei kalte egitearren, edo-ta nazio askatasun mogimenduei kontra egitearren.

ONUK kondenatzen du gogorki

Nazio Batuen Asanblada Orokorak behin eta berriro kondenatu du merzenarismoa, batez ere 60garrenetako hamarkadatik hona. 1980ko

Merzenarioak, sentidu batetan, aspalditik erabiltzen dira, hots, pagatutako soldatuak, Txinan taiping-en mogimendua zapaltzera Europatik joan zirenak esate batera.

Orain, aldiz, azkeneko bi hamarkadetan bereziki eta geroz eta gehiago, soldatu gisa hauek (ex-gizon hauek, komunikabide batek deitu dienez) selektiboago erabiltzen dira, operazio militar batzu ezin dituzte munduaren begi bistan egin eta orduan gizonki horiei interbenitu dezaten ordaintzen diete.

abenduaren 4ean, batzorde bat sortu zuen, merzenarioen erabiltzea, fineniziatzea eta entrenatzeari kontra egin ziezaion, arautegi bat finkatzuz.

Orduan Asanbladak deklaratu zuen: «Merzenarioen aktibidadeak Nazioarteko Eskubidearen funtsezko oinarrien aurkakoak dira: Estatuaren barne arazoetan ez sartzea, independentzia. Halaber arrazakeria, apartheid eta kolonialismo era guztien aurka borrokatzen duten herrientzat

Stanleyville-n jendea milaka akabatu zuten.

oztopo larria suposatzen dute».

Asanbladak dei ugari egin du, nork bere Estatuan merzenarioen iharduerak debekatu ditzan, baina hainbat Estatu kapitalistatan praktika normala izaten segitzen du.

Estatu Batuetan, legez kontra izan arren, erruz kontratatzen da hone-lako jendea. Bai Britainia Handian ere, eta Frantzia, Belgika, Suitza... Estatu guzti hauetan badira praktika triste hau debekatzeko duten

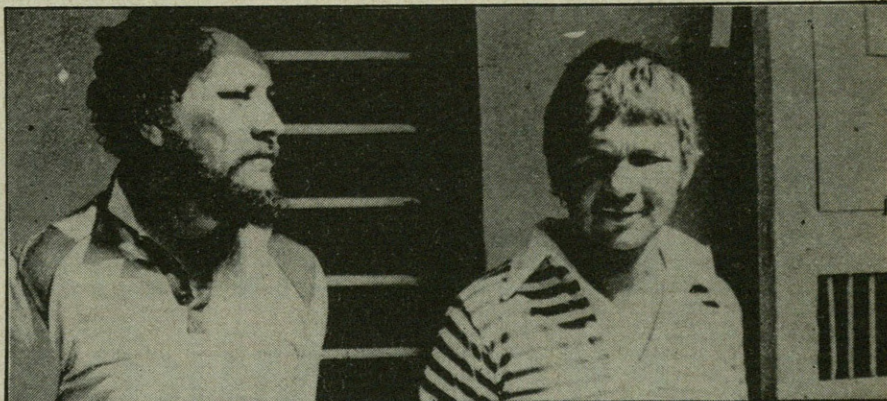
Zimbabwe: Hegoafrikako merzenario batek armen erabiltzen erakusten du.

zernahi lege, baina beroietan kontratatzen dira merzenarioek gehien-
tsuak.

Hainbat aldiz frogatu izan denez, benetako arazoa zera da, Estatu horiek jende trafiko hau babestu egiten dutela, polizia eta zerbitzu sekretoen bidez.

Nazio Batuen Seguritate Kontseiluak 1970eko erabaki batetan honela zioen: «merzenarioen erabiltzea nazioarteko eskubideen aurkako delitotzat jotzen da, eta merzenarioak delinkuente arruntatzat zigortu behar dira».

Praktika hau geroz eta gehiago zabaltzen ari dela dirudienez ere (gurean ikusi besterik ez dago, begiratu Ertamerikan bestela), orain ar-

Seychelles: seguritate indarrek harrapatutako merzenarioak.

16an, merzenarioen komando bat gerra abioi batez ailegatu zen Kotonu-ra, Beningo kapitala, eta bote-

tatutako txuriak» izan ziren.

Hirugarren kasu ezagun bat Seychelles irletan gertatu zen, 1981ean. Errepublika horretara Hegoafrikatik heldu zen berrogei-ta-hamarren bat merzenario, nonbait bertan gerrila gisa bat antolatu nahian. Horiatarik zazpi atxilotu zituzten, besteek Hegoafrikara anka egitea erdietsi zuten, bertako gobernuak Seychelles-koak galde egindako estradizioei uko egin zuelarik.

Ekintza hauetarako Hegoafrika base bat da. Bere inguruan, Angolan, Mozambiken eta Zimbabwen zer gertatzen den ikusi besterik ez dago.

Angolan iraultzaren hasiera-hasierratik aritzen dira merzenarioak, baina batipat aritu ziren 1981ean Hegoafrikak zuzenean Angolako hegoaldea inbaditu zuelarik; eraso hartan Estatu Batuetan, Alemanian, Britainia Handian, Israelen eta bestetan kontratatutako 1.200 gizonen parte hartu zuten.

Bukatzeke esan dezagun, oso probablea dela Estatu terrorismo honek geroago eta maltzurkiago eta masibokiago jokatu dezan, mundu guztiko independentzi nahiak suntsitzekotan.

Pablo SASTRE

Angola: hegoafrikar merzenarioei eginiko epaiketa zelebrea.

tekoan batipat Afrikako Estatu txiki edo ez horren txikien aurka erabili izan da.

Stanleyville, Benin, Seychelles

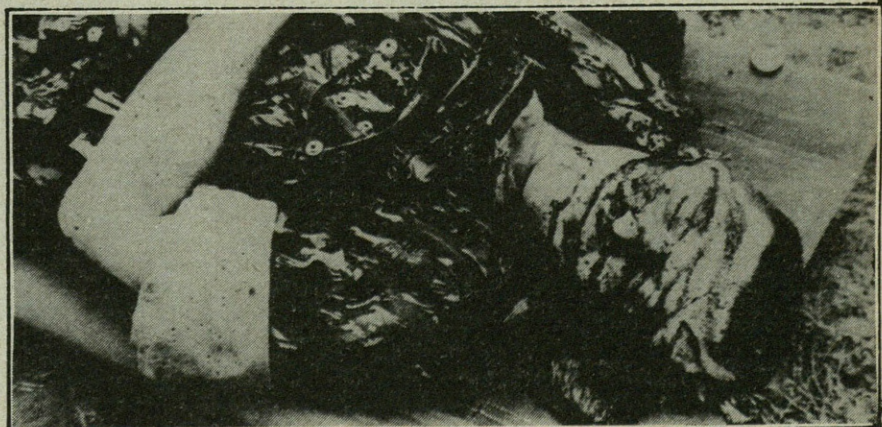
1961garren urtean bi kasu tipiko gertatu ziren. Kubako Playa Girón-enbata, dakigunez 72 ordutara miliziano iraultzaileek erabat kontrolatu zutena, eta Kongon Patricio Lumumbaren asesinatzearekin eta kongolarren askatasun ametsen itzaltzearekin bukatu zuen saio erreusitua; Kongokoa oso ongi prestatuturiko ekintza izan zen, merzenario txuriak hara 1960garrenean iristen hasi zirelarik.

1964garreneko azaroan, parakaidista belgiarrak, Ascensión irlako base inglesatik ateratako abioi amerikarretatik jauzi eginik, Stanleyville hiria gainean erori ziren. Kongoko Askatasun Kontseilu Nazionalaren indarrek hiri hori hartu zuten pixka bat lehentxeago. Belgia-
rek hiru egunetan milaka lagun akabatu zuten. Afrikako nazioek hori zela eta beren ahotsa gogor entzun erazi zuten, baina mendebaldeak ez zuen kan haintzako belarririk, eta merzenarioak garbiketa burutu eta gero baizik ez ziren joan.

Hurbilago, 1977ko urtarilaren

rearen hartzen saiatu zen. Benindarrak defendatu ziren, eta ordu gutxitan alde egin behar izan zuten erasotzaileek. Komandoa osatzen zuten ehun gizonezkoetarik gehienak txuriak ziren. Batzorde inbestigatzaile batek erakutsi zuenez, ia denak dirua zela bide aritu ziren, eta horrelakoentzat izen bat dago: merzenarioak. Europar kontratatuak izan bide ziren, eta Marokon entrenatuak, handik Gabon-era joanak, bertatik Kotonu-ra abiatzeko.

Merzenario haiek, benindarren hitzetan, «gehienbat finantza zirkulo boteretsuen zerbitzu sekretoek reku-

Benin: merzenario honi buruan bala bat sartu zitoten.

MADRILEKO DEPENDENTZIA EKONOMIKOA DELA-TA

(Trikuharri eskertuz)

Martxoaren 17 eta gero 24ko ARGIAN aukera izan dut nik «Egin» egunkarian argitaratu nuen artikulu baten erantzuna jasotzeko. Hau dela-ta, benetan poztu naiz, nik idatzitako artikulu batek eztabaidarako bidea ireki duelako bederen eta hau,

benetan, pozgarria da, zeren herri honetan, gehienetan bezala, eztabaida eta kritika oso rrun bait dago. Ea aurrera egiten dugun!

Bestalde, martxoaren 24ean argitaratutako 2. zatia ere ez dut asmorik sartzeko, ideologia gehiegiz bait

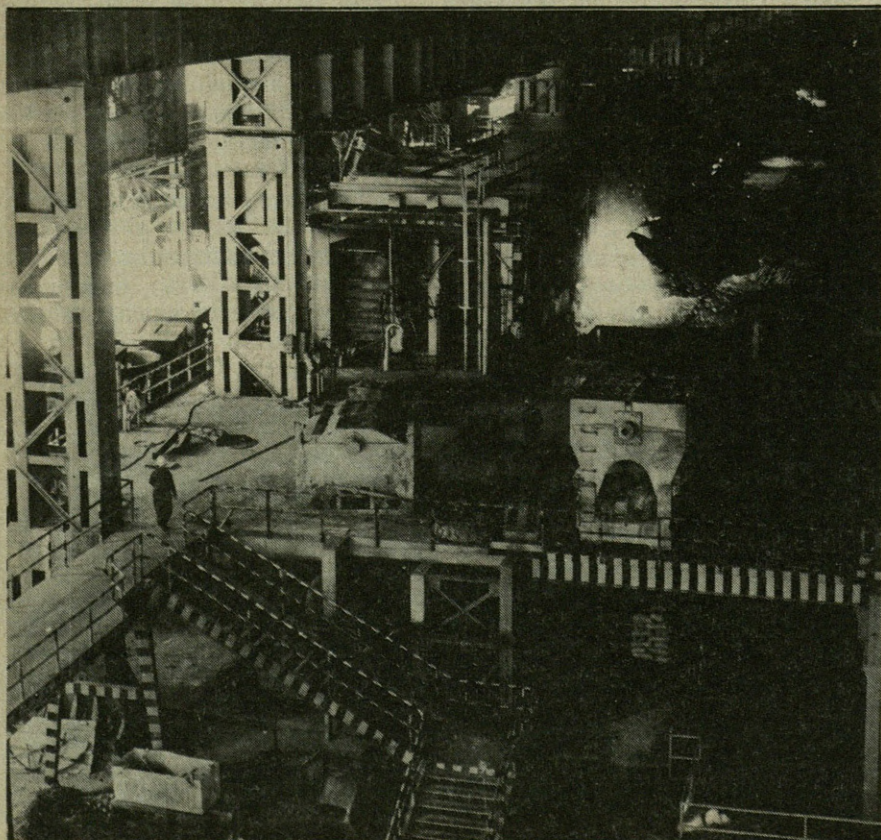
dauka eta horren erantzuna nahiago nuke alderdi politikoek ematea, inongo interesik baldin badute bederen. Ez nuke nahi ere, Trikuharri gertatu zaiona jazotzea eta nik inoiz pentsatu ez ditudan pentsamenduak beste batek esatea (ikus artikulu horren 3. oharra).

Hasteko, esan beharrean aurkitzen naiz Trikuharriekin ez dudala nahi eztabaida monopolizatzea eta, bakarrik, puntualizazio batzuk egin nahi ditut nire artikuluan, bestela bion arteko elkarrikereta hutsa bihurtzeko arriskua bait dago eta hori ere ez nuke nahi.

Artikuluari dagokionez, ni beti, Trikuharriengandik diferentziatuz, Euskal Herria osorik hartzen saiatzen naiz, gutxienez nazio-projektu gisa, herri desberdina izan nahi baldin badugu behintzat eta bi Estaturen artean banatuta dagoena. Ez dut Hego Euskal Herria Espainiako Estatu probintzien parean ezartzen, hau honela egitea premisa likidazionista izango bait litzateke. Euskal Herriak bere historia, politika, ekonomia eta abarregatik herri arrasiferentea da eta diferentzia honek, ekonomi arloan ere —nahiz klase menperatzailea izan, lehen eta orain, abantaila handien atera dituen— bere nabaritasunak utzi ditu, nahiz gure betidaniko etsaiak azken aztar-nak kendu nahi izan, baina oraindik erabat erdiesteke.

Zentzu honetan, kanpoko herri batek edo honen ordezkari nagusiak nire herritik pezeta bat hartzen badit nahiz gero bi itzuli, nire menpekotasuna azalduko dut; are gehiago, orain bezala, bi kendu eta bat itzultzen badit. Zuretzat, aldiz, lehenengo kasuan dependentziarik ez dago, eta bigarrenean ere ez Estatu beste probintziei gauza bera gertatzen bazaie. Niretzat, herri arrotz bateko zuzendariak nire herriaren aberastasunez arduratzen baldin badira haien eskupean sentituko naiz, beraz dependiente eta hau nahi dut desegin, nahiz nire herriaren klase-borrokak jarraitu.

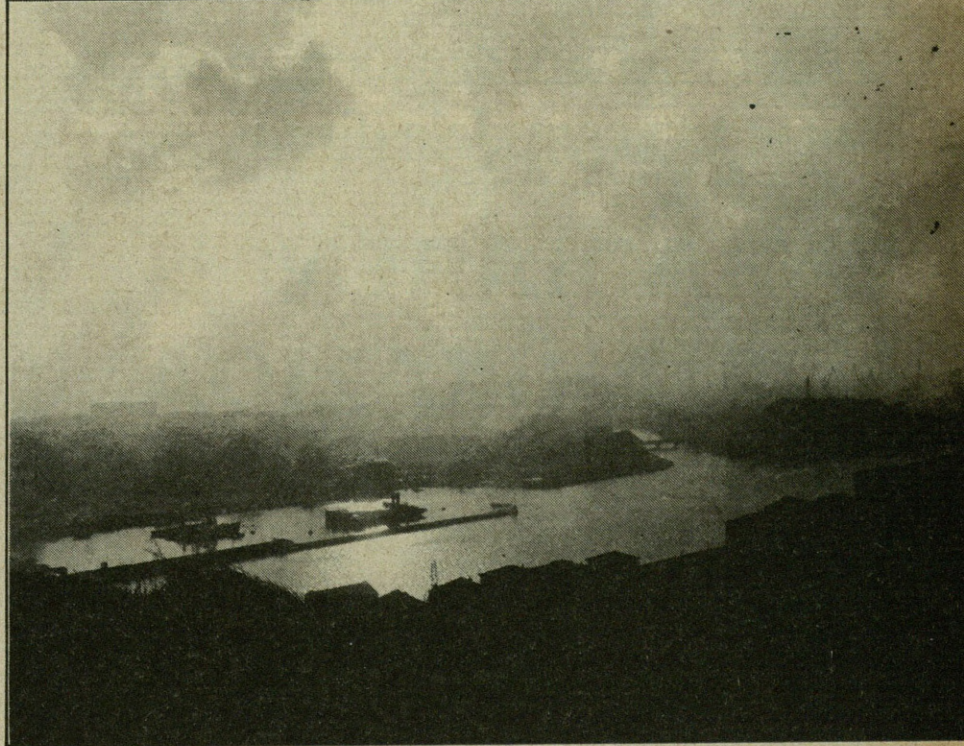
Geroago, «tekniko» (zientifiko?) baten afirmazioa, kuantifikaziorik gabe honela egiten du: «Euskal Komunitate Autonomotik biltzen dituen diruak alde batetik, eta Estatuak egiten dituen gastuen artean gure komunitateari egozgarri edo inputagarri zaizkionak bestetik, azken hauek handiagoak dira lehenengoan

baino». «Tekniko» batek honelako baieztapena egitea, gainera berak dioenez kuantifikaziorik gabe, guztiz ideologikoa iruditzen zait, nire etsaien alde egiten dena. Badakit, jakin ere, Madrilekiko fluxuak zehazki neurtzea zaila dela, halaz ere, ARGIA egiten den baitapen hori aurreratu baino lehenago zenbait hurbilketa egin behar zirela deritzot, beste batzuk egin ditugun bezala. Beste kasua, arras diferentea, merkatal harremanetan gertatzen dena da, merkataritzan beste indar batzuk hartzen bait dute parte.

Aurrerago, birmoldaketa dela-ta izugarrizko dirutzak datozela diozu, iadanik 300 mila milioi. Nik ez datik nondik irtetzen diren zifra hauek, baina erreaitatea arras diferentea dela deritzot. Halere zerbait esango dut dirutza hauei buruz. Lehenbizi, Bilboko Merkatal Ganbarak egin zuen azterketa baten ondorioak zioenez, Bizkaia eta Gipuzkoan Estatuaren gastu ezaz 1980rako 500 mila milioiko defizit publikoa metatua omen zegoen. Bigarrenik, zuk diozun diru-kopuru hori egia balitz ere, zortzi urtetan inbertituko dena izango dela uste dut bestela ez bait da inola ere kuadratzten. Hirugarrenik, nahiko zaila da dirutza horretara heltzea, zeren 1980-83rako, siderurgia integralerako (Bizkaikorako noski) 67 mila milioi esleitu bait zitzaion eta 83-88rako 54 mila milioi, beraz, orotara 121 mila milioi; honi lotuta, azpimarratu behar da Bizkaiko Labe Garaitara iritsiko den dirutza guztia ez datorrela Gobernu zentraletik, baizik ehuneko 24 baka- rrik eta ehuneko 58 banku pribatue- tatik (Ikus LAren 1983ko informea). Aceriales-entzat, 85 eta 86rako 21 mila milioi daude esleitura. Beraz, 300 mila milioi horiek oso urrun aurkitzen dira.

Egia esan, birmoldaketaren prezio garestiena bi sektore hauetan or- daindu behar du Euskal Herrian Es- painiako Estatuak, eta hurbilketa bata eginez 1984rako 28 mila milioi eman zuen, beste urtetarako kopuru hori askoz ere txikiagoa izanez. Bien bitartean, urte horretan bertan, hiru probintziok 225 mila milioiko kupoa ordaindu genion Madrili «Egin» egunkarian azaldu nuen bezala. Bes- talde, aitortu beharra dago birmol- daketa-prozesua beste sektoretan ere egiten ari dela, baina garrantzi apa- lagoa dute.

Asegurantzia Soziala omen da beste iturria dirutzak Madriletik Euskal Herriruntz ekartzeko. Horre- taz, gaurregungo datu zehatzik ez dago, baina orain arte alderantziz gertatu da, hemendik joaten bait ziren dirutza horiek eta orain ere honelako zerbait gertatzen denaren susmoa hartzen dut, bestela Go- bernu zentralak ez zuen honelako oztoporik izango Jaurlaritzara trans- feritzeko. Dena dela, aztertzeko gai polita dateke.

Jaurlaritzak ez duela birmoldake- tarik egin nahi diozu, birmoldaketa eginez aurpegia guztiz zikindu egin bait litzaioke eta hori da, hain zuzen EAJk nahi ez duena. Baina, zerekin egingo du birmoldaketa? Non du dirua Jaurlaritzak? Lege-ahalmena non dago? Birmoldaketari buruzko legediak argi eta garbi esaten du Es- tatuaren konpetentzia dela, salbu eta sektore txikia denean eta hau komunitate autonomo batetan koka- turik dagoenean; gure kasuan torlo- jugintza izango litzateke, baino beste kasutan laguntzaile; beraz, Gobernu zentralari tokatzen zaio birmold- aketa egitea (dirua, legeak, e.a.) eta, gure kasuan, Jaurlaritzari morrontza lana egitea. Gainera, aitortu berria du EAJk Gasteizko Legebiltzarrean (85/III/22) birmoldaketa Madril- en eskuetan dagoela; EE da Euskal He-

rriko alderdi bakarra birmoldaketa Jaurlaritzak egin behar duela dioena. Baina, zerekin?

Birmoldaketa aurrera eramateko diru asko behar da lehen esan dugu- nez eta Jaurlaritzak Kontzertuaren bidez eskuratzen duenarekin oso margen laburra du, gehiena bere burokrasia mantentzeko behar bait du, bestela nahikoa da Eusko Ko- munitate Autonomoko aurrekontua ikustea. Jaurlaritzak, eta hau behin baino gehiagotan esan dut, politika ekonomiko autonomoa egiteko bide bakarra gastuen aldetik doa eta ho- netarako oso diru gutxi du, azken fi- nean Gobernu zentralaren luzapena besterik ez bait da eta hau egunetik egunera gardenkiago ikusten ari gara. Bestela, ikusi zenbait geratuko zaion kultura, nekazaritza edo hez- kuntzarako (hezkuntza autonomoa noski) Jaurlaritzari zeren urte bate- rako geratzen zaiona kapital-gastue- tarako Barakaldoko Labe Garaiek irentsiko bait luteke eta Eusko Ko- munitate Autonomoan badago in- dustria gehiagorik.

Estatuak zergen bidez hemendik eramane eta gero ez-transferible diren konpetentzietan gastatzen due- naz ez dut ezer esango, konpetentzia hauek armada, polizia eta abar bait dira eta nahiko diru suposatuta geure herriari...

B. BAKAIKOA

Hildakoei buruz zegoen misterio
hau argitu egin dela dirudi

FARAOIAREN MADARIKAZIOA

Badira zenbait pertsonaia, beren popularitatea etengabea mantentzera kondenaturik diruditenak; nahiz eta ahaztuak izaten diren garai batzuetan, denbora pasa ahala berriz ere itzuli egiten dira herritaren uste eta sinismenetara, eta horren lekuko dugu Tutankhamon faraoi ospetsua, jasan zuen «madarikazio» ezagunaren ondorioz berriz ere egungo gaietariko bat bihurtu da.

Antza denez, hildako zenbait pertsonarengan zegoen misterioa behin betirako argitu egin da, aspaldidanik eta gizalditan «Faraoiaren Madarikazio» bezala ezagutzen den usteak ustel irten du; zeren zientziak erakutsi omen du heriotz hauek ez zirela perretxiko baten eraginez baizik gertatu.

Tutankhamon haundiaren istorioa

Baina goazen puntuz puntu. Nor izan zen Tutankhamon? Historiak dioskunez faraoi bat izan zen, XVIII. Dinastiakoa, eta 12 urte bakarrik zituelarik igo zen Egiptoko

tronora; bere erregetzak ez zuen denbora luzez iraun, J.a.ko 1352. eta J.a.ko 1343. bitarteko urtetan bakarrik eskuhartu bait zuen bere Aberrriaren zuzendaritzan, momiak azaltzen duen zauria ikusirik bere heriotzea bortitza izan zela pentsa genezake, arma edo erori baten ondorioz.

Bere erregetzan ez zen gorabehera nabarmenik gertatu, beraz ospetsu izateko arrazoia, aspaldi ez dela aurkitu zen bere hilobiak emana dio, ez bait zen, bestena ez bezala, lapurtua izan, oso ondo kontserbatua agertu da, eta 1922. urtean Britaniako arkeologi espedizio batek, Howard Carter eta Lord Carnarvon zuzendaritzapean hilobia topatu zuten gutxien uste zutenean, Biban-el Muluc-en inguruetan, bertan altxor zoragarri bat azaldu zitzaizen, eta Tutankhamonen sarkofago ikaragarria.

Faraoiaren madarikazioaren sorrera

Arrakasta ezin hobea izan zen, eta egiptologiarentzat laguntza oso inportantea, baina herritarrak hainbeste gertaera txundigarriren aurrean harrituta zeuden; eskabazioan parte hartu zuten edota gaiarekin zerikusirik izan zuten 30ren bat lagun, bat batean hiltzen hasi ziren.

Gertatutakoa Tutankhamon ahaltsuaren madarikazioari egotzi zioten. Zergatik? eskabaziotan eta hain zuzen bere hobiaren aurrekamaran ieroglifikz grabatutako buztin taula bat azaldu zen eta behin deszifratu zutenean, honela zioena: «Heriotzea etorriko zaio faraoiaren loa pakean uzten ez duenari».

Gaiak zirrara sakona eragin zuen, eta areago oraindik bigarrenengo aldia zelako madarikazioa gertatzen zenekoa, hildakoaren amuletoak haxe zioen: «Ni nauzue basamortuaren deiarekin hobien frofanadoreak uxatzen dituen».

Halako gertaerek biziagotu egiten zuten jendearen fantasia, hegaldatzeari ekiten zion fantasiak, eta hurrez gero zer esan eta zer idatzirik eman die kondaira honek misteriozko nobela eta beldurrezko filmegilei.

Bi esplikazio «zientifiko»

Bitartean, zer zioen zientziak?

Noski, hildakoen misterioari eman nahi izan zioten esplikazioa

egiazkoagoa behar zuen izan; hipotesi franko asmatu ziren, bi aipatuko ditugu, beren orijinaltasunagatik.

Lehenengoak honela dio: antzinako egiptiarrek ezagutu egiten zutela atomoaren sekretua, eta milaka urtetan iraunarazten duen materalie radioaktiboa ipini zutela zerraldo barnean; horrela, bada, kanpoko elementu kimiko arrotzen radiozioengandik babestua zegoen betirako loa, baina behin hobia ikertu zuten zero hori gezur hutsa zela frogatu zen.

Beste hipotesietariko batek, Albert kimikako irakasle alemaniarrek aztertutakoak, zera dio: hezetasun haundiko hobitan mendetan zehar iraunarazteko jarri zuten delako pozoine bat, baina beharrezko azterketak burutu ondoren emaitza oker berdiner iritsi ziren.

Dean irakaslearen aurkikuntza

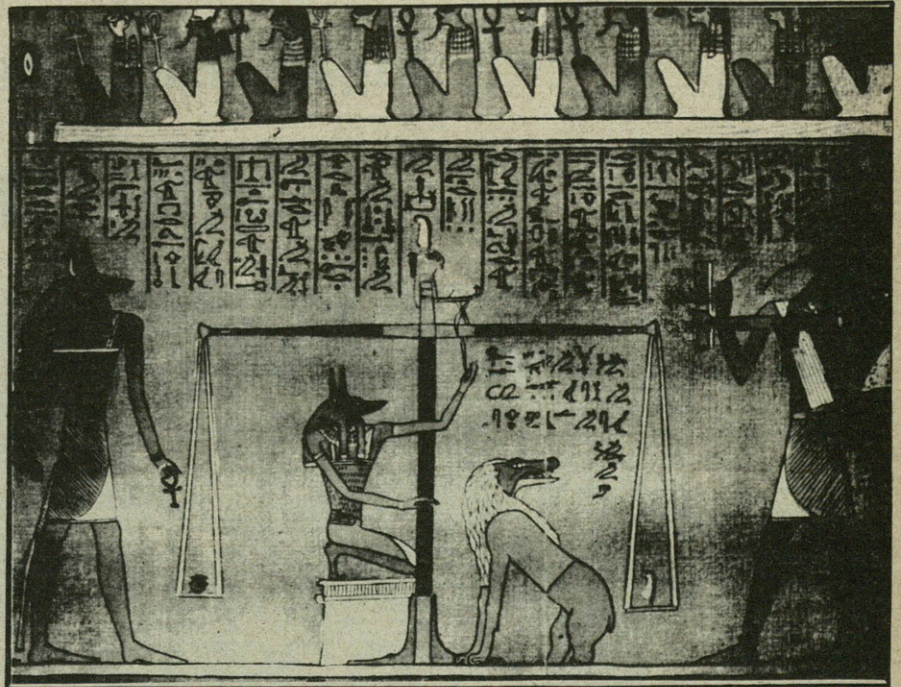
Duela gutxi irlandes mediku ospetsu batek, Geoffrey Dean irakaslea, Dublingo Sozial-Sendagile ikertzaleen institutoko zuzendariak uste du aurkitu duela zein den «Faraoiaren Madarikazio»aren kondairak duen benetako zioa edo kausa; berorrek baieztatu du Histoplasmosiaren eragin zituela aipatu heriotzeak, mikosis gogor bat da eta onddo bat da agente patogenoa, hau da Histoplasma izenekoa.

Zientzi munduan Histoplasmosis izenaz ezagutzen den mikosisa, «kobazulotako gaisotasuna» izenez ere ezaguna da eta delako gaitza arrisku haundikoa da kasu gehienetan, hilkora.

Histoplasma generoaren espeziak askotan egoten dira xaguzahararren gorrotzak (kakak) estalitako zoru gainean; hortik datorkio deitura, kobazulotan eta izkutuko tokietan aurkitzen bait da gehienetan, ugaztun hegodun hauek egon ohi diren tokietan.

Mr. Willesen kasu arigarria

Dean Doktoreak M. John Walter Willesen osasuna behin sendatu eta gero iritsi zen ondorio horietara. Willes Hego Rhodesiako Geologi Elkartekoa zen, eta bertan xaguzaharren gorrotzak lurrarentzat ongari zirenez ikerketan ari zen eta xaguzahar ugari zegoen haizpe batetan

barnekaldean igaro zituen zazpi egun; Mr. Willes konturatu orduko gaiso zegoela goitik behera, bere bularra —esaten zuen— sugarretan zegoen eta oinazeak ikaragarriak ziren. Zaintzen zuten sendagileek ezin zioten antzeman zein zen gaitzaren jatorria, eta azkenik Dean irakasleak eman zuen erantzuna; Histoplasmosis, alegia, eta hainbat antibiotiko erabili ondoren sendatzea lortu zuen.

Orduantxe jakin zen, eta Deani esker, zerk eraman zituen Tutankhamonen egoitza topatu zuten arkeologi taldeko partaide haiek heriotzera. Sintoma guztiek antz haundiak zituzten elkarrekin, bat zetozen dena; Deane jarraitu zituen bere ikerketak egiten eta ondorio honetara iritsi zen; arnasean hartutako Histoplasmaaren esporak zirela gaitz misteriozko hura sortarazi zuena eta aspaldiko sendagile haiek ezin izan zutela benetako kausa zein zen asmatu.

Ez ziren guztiak hiltzen baina

Besteak beste, xehetasun ugari konpondu gabe gelditu ziren, esate baterako Biban-el Muluc-en lanean aritu zirenetako batzuk ez ziren hil, Cartel, kanpaina haren arduraduna, handik urte pila batera hil zen bestelako kausa naturalengatik. Deane berak damaigu horren esplikazioa: Histoplasmasisa hilkorra dela egia

bada ere ez da beti ere hala gertatzen, oinazea txikiagoa izan liteke, kasu horietan gaitzarekiko halko immunitatea eragiten du, bakuna baten funtzio gisako zerbait. Horrela ba Howard Carter Egiptora askotan abiatzen zelako «kobazulotako gaisotasuna» maiz sentitu zuen bere ondoan eta horregatik agian immunitatea hartua zuen beregan. Beste bisitari berriek ordea aktibitate mota honetara gutxi ohituak zeudenez, hil egin ziren perretxikoen arnasarekin batera esporak hartu eta gero.

Deane bere ikerketen ondorioak «World Medicine»n argitaratu zituen eta erremate bezala haxe esaten du, «Inoiz ezingo dugu benetan segurtatu, baina agerian dagoena zera da: xaguzaharren gorrotz lehortutik sortutako Histoplasman esporak, faraioaren hobiko bidean pasilo eta korredoretan ugari dago, gizonak arnasarekin batera hartuz gero suertatzen zaio delako heriotze misteriozko hori.

Horrela bada, arkeologo haiei gertatu zitzaizkien heriotzeak, perretxiko apal batek ekarri zizkien, baina halako heriotzeak gaur egun antibiotiko bati esker itzuri ditzakegu; beste perretxiko batetatik hartua hain zuzen, berori ere.

Halaxe gertatu da «Tutankhamon Faraoiaren» misterio aski ezaguna agerian geratzea.

**E. ARRONDO
A. CARBONELL**

Enplegu-sortzeaz mintzatzeko, nazio

LANGABEZIA, AMA

Estatuan %21,7a dute, eta Gipuzkoa atzetik jarraitzen zaio %21,3az. Guztiak Merkatuko nazioetako tasen gainetik. Mintegi honetara, beraien esperientziaraz mintzatzera, Ingalaterra, Alemania, Holanda eta Sueziko ordezkariak etorri dira, eta Europa langabetu baten imajina eman digute, baina gu orain urrun gaude heurrek dituzten tasetatik, Sueziko %12 horretatik, esaterako.

Metal sektoreaz aritzeko. sindikalistak, entpresariak, administrazio bietako teknikoak, eta FPEko (Fondo de Promoción de Empleo) zuzendariak batu dira, guztiak UGT, Largo Caballero Fundazioa eta IESAren eskutik, eta luzaro eztabaidatu ondoren, sistema kapitalistaren egiturak porrot egin duela baieztatu digute, guri honela esan gabe, jakina.

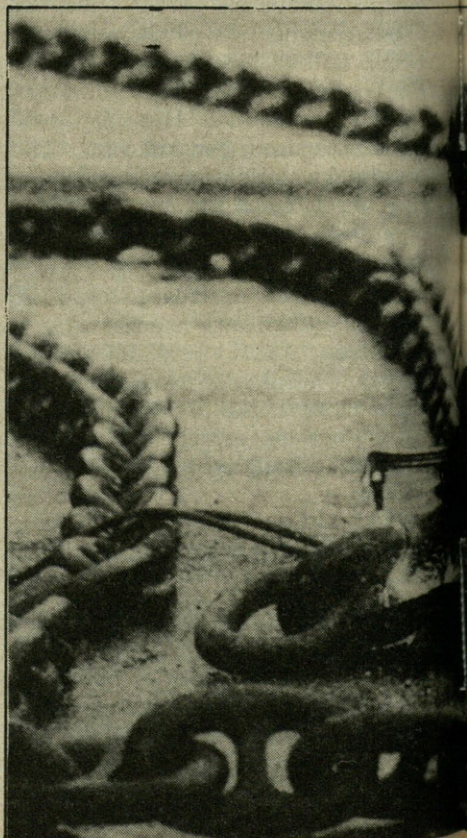
Irakaskuntza sistema inefikazoa

Merkitza Etxeak dauzkan datuen arabera, Komunitatean 187.500 langabetu daude. Langabetu kopuru handiena emakume eta gazteen artean ematen da. Ia 100.000 paratuk ez dute oraindik 25 urte bete, hau da, %52a. Komunitate Autonomoan %56,4a suposatzen du, eta hauetatik %45,7ak ez du inoiz lanik lortu. Honen ondorio ekonomiko eta sozialak nabariegia dira guk azpimarra ditzagun. Baina arazo grabeena da, maila kultural gutxiko gazteek lanpostua arinago lortzen duten bitartean, gehiago kostatzen zaiela gero lanpostu hori mantentzea, entpresariak esperientzia nahiago dutelako, operatibitate gutxiko titulazioak baino. Hau da, proportzio-

Hitza imajinazioa da. Sindikatuak Gobernuari; Gobernuak enplegu guztiei. Ingalaterran lanpostu imajinazioaren bidez lortu da. Estatuko langabezia tasa hain

nalki litzentziatuek gehiago jasaten dituzte langabeziaren ondorioak, baina behin lortuz gero, errazago mantentzen dute. Ez-kualifikatuak, aldiz, arinago kolokatzan dira, gero ezin dute luzaro gorde lanpostua.

Bestalde, hezkuntza sistemaren inefikazia beste puntu batetan nabaritzen da: oso titulazio desberdinekin, lanpostu bereko betebeharrak egin daitezke, unibertsitateak eskeintzen duen prestakuntza, behar laboraletatik dibortziaturik dagoe-

arteko mintegia antolatu da Bilbon

GABEKO PUTZUA

imaginazioa eskatzen diote
esa-gizonei, eta langileek
iren lanpostu berriak,
diote. Bitartean, Bizkaiak,
a ematen du.

lako; ez da lan mundura egokitzen.
Honen froga argiena, FP irakaskun-
tzen dugu.

FPlan ematen diren edukiak so-
beran daude lan ez-kualifikatua
aritzeko, baina FP2an ematen dire-
nak ez dira langile kualifikatua iza-
teko nahikoak. Gainera, Formazio
Profesionala gaur egun planteatua
dagoen moduan, errekurso ekono-
miko gutxiko klase sozialei erretser-
batzen zaie, goi eta erdiko klase so-
zialak unibertsitate zuzentzen
diren bitartean.

Munduko tendentzia diferentziak handitzea da

Nazio aurreratuetan, tendentia
berbera nabaritzen da. Teknologia
lan munduan sartzen den arauera,
maila erdiko lanpostuak (tekniko
medioak, etab.) desagertzen doaz,
eta piramide laborala buru oso tek-
nifikatu eta elitista batekin, alde ba-
tetik, eta oinarri zabal eta guztiz ez-
kualifikatuaz, bestetik, osatzen da.
Prestakuntza sistema, ondorioz, sala-
rio banaketan isladatzen da: dife-
rentzia ekonomikoak gero eta han-
diagoak dira, eta are handiagoak
etorkizunean, Leontief-en ustetan.

Teknologiaren sarrera ez dela zer-
gatik kaltegarria izan behar, diote
teknikoek, baina bere eragina, apli-
katzen den gizartean arauera da-
goela esan behar dute. Teknologia,
aurrerakuntza sozial baten ondorioz
sortu bada, onuragarri eta lagunga-
rri izan daiteke, lehenengo iraultza
teknologikoan gertatu zen bezalaxe
(inprenta, lurrin makina, etab.).
Baina nazio horrek beste batekiko
dependentsia teknologikoa dauka-

nean, eta bere garapen soziala tek-
nologikoarekin bat ez datorrenean,
automatikoki miseria gehitzen du,
Hirugarren Munduko hainbat nazio-
tan ikusi ahal izan dugunez. Honela
azaldu du Michael Harrington-ek
«The Other America» liburuan.

Nola nahi ere, paradajikoa suerta
daiteke gaur egun teknologiak Hiru-
garren Munduaren arazo larrienak
konpon ditzakeela, baina diru faltaz
ez direla konpontzen. (Urtean jaiot-
zen diren 122 milioi, 11 milioi
ez da urtebetera ailegatzeko, eta beste
5 milioi 5 urte ez du osatzen, hi-
dratazio faltaz. Teknologikoki
konpo erraza litzateke. Beste 5 mi-
lio elgorri, difteria, tetano, tos fe-
rina, poliomelitis eta tuberkulosisez
hiltzen dira, eta medikuntzak kon-
pon lezake, baina ez dago diru nahi-
korik, bizilaguneko 20 dolar jartzea
nahiko izango litzatekeenean).

Irtenbide ugari, soluzio gutxi

Beraz, hezkuntza sistema ez da
egokia; teknologia sortu beharrean,
inposatu egiten da, dependentsia
sortuz; entpresak stock handiegiak
biltzen dituzte eta ez dira funtziona-
lak; entpresari-langile komunika-
zioa mozturik dago eta gatazka so-
zialak sortzen dira (1984an 427
huelgek 12.055 entpresa afektatu
zuten, eta 373.305 langilek 2.182.513
lanegun galdu zuten, bakarrik Ko-
munitatean)... zein da, bada, irtenbi-
dea?

Irtenbide batzu aipatzen dira: le-
henengoa berziklapena da, produk-
zio sisteman aurreratzea, gero eta
produkto amaituagoak lortu, lante-
giak berrituz eta langilegoa hobeto
prestatuz. Hau da, beste nazio au-
rreratuago batzuekiko morroitzia
apurtzea.

Batzutan irtenbide hau ez da na-
hikoa. Ez da beharrezkoa, esaterako,
itsasuntzi gehiago egitea. Orduan,
errekonebetsioa letorke. Torlojuak
egiten bizitza erdia eman duenari,
beste profesio bat irakastea, edo
bere betiko tendentsia bokazona-

lean aritzeko aukera ematea: bulgari, lorezaina edo pastelero. Hori omen da Ingalaterran egin dutena, imajinazioz.

Beharrak herrika edo auzoka ikusiko lirateke; zer da auzo horretan behar dena, nekazariak, dendariak edo sukaldariak, eta hori sortu. Guri Santo Tomasen sinesgogortasuna sortzen zaigu.

Beste irtenbide bat, ikasketa medioak indartzea eta bultzatzea da. Litzentziatu gutxiago eta tekniko medio gehiago, eta gainera hezkuntza obligatorioa 16 urte bete arte luzatu (aurrerago 18); gaur egun OHO amaitzen denetik (14 urte) lanean hasteko adin minimoa eduki arte, bi urtebetez langabezia forzatuan egon behar bait da.

Honekin batera, beste aurrerabide bat proposatzen dute: unibertsitate herrikoiak bultzatzea, arazo profesionala eta kulturala desloturik gera daitezen.

Eta INEMek (Instituto Nacional de Empleo) beste ideia bat aporteratu du, auto-enplegua, hau da, norberak ere lanpostua sortzea: enpresa txikiak, kooperatibak, etab. Berak lagunduko luke ager litezkeen arazoetan, arazo ekonomiko, juridiko eta sozialetan. Hemen ere Santo Tomasena gertatzen zaigu.

Azkenik, exportazioen garrantzia goratzen dute. Exportatu ahala ekonomia indar daiteke.

Soluzio bat atzera ematea da

Irtenbideak aipatuz, ekonomiaren teknikoek enpresa txiki eta medioen garapen eta sendotzean oinarritzen dute krisisalditiko irteera. Enpresa hauetako jabeek ondo ezagutzen dute beren produktoa, eta zuzendaritzarekin batera gestio lanak eramaten dituzte.

Guillermo Morenorentzat (OGEIN) gizon kreativeak, beharginak, baikorrak, kritikoak eta independenteak dira. Arriskuak asumitzen dituzte eta inguruneari dagozkien erabaki egokienak (!) hartzen dituzte.

Enpresa txikiek teknologia berriak sar ditzakete, lantegian ondorio kaltegarriak jasan gabe, eta produktoa hobetuz. Talde lana eraman dezakete, erlazio pertsonalak sendotu, ingurugiroari egokitu eta denbora laburrean espezializazio altua lortu.

Teknikoen ustetan, enpresa hauek berriro jarri behar diran marxan, baina ez finantziaketa aseguratu batekin aurretik. Orain arte finantzieroak beti joan dira enpresarien atzetik, diote, ez aurretik. Gaur egun finantzak protagonista bihurtu dira, eta garai batetan bakarrik laguntzaileak ziren.

Guk jakin ba dakigu, planteamendu hau oinarritzat egia izan arren, gaur egun berrindustriaketa bankueteen eskuetan dagoela, gaur egun ekonomiaren jaun eta jabe bakarrik bait dira. Hasiara batetan enpresa txiki haiek oso kapitalizaturik ez zeuden arren, eta diruaren ordez indar imajinatiboa eta kreatiboa jartzen zuten arren, enpresa txikiei ezin zaiela multinazionalen kontra konpetitzea eskatu. Arrazoiak nabariak dira.

Bitartean, arazoak aurrera doaz

Bitartean urteroko datuek kangrejuaren martxa daramagula esaten digute. 1984an 3.002 krisi expediente azaldu ziren, hauetatik 1.221 metale-sektorean eta 536 arrantzan.

Baina hemen datuak ez dira fidagarriak. Lege jarriari, tranpa jarria. Arrain-untziek kanpaina amaitzen dutenean krisi expedientea aurkeztu dute, hurrengo kanainerarte Estatutik kobratuz, bi hilabetez izan arren. Gero berriro erretiratzen dute. Honela urtean zehar krisi expediente batzu aurkez ditzakete.

Bestalde, 1983eko uholdeen ondo-

rioz, krisi expedienteak aurkezteko erraztasun handiak eman ziren, eta askok koiuntura aprobetxatu zuten, beste edozein egoeratan ez bait ziren onartuak izango. Honek suposatu zuen izugarritzko inkrementoa 83eko irailetik 84eko abuzturarte, gutxienez. Geroxeago berriro estabilizatu ziren datuak.

Ba daude, egon ere, Estatuari tranpa egiten diotenak. Nafarroako (eta Bizkaiko batzutan ere bai) enpresa batetan, sei hilabetetan zehar urte osoko produkzioa egiten dute. Gero, hurrengo sei hilabetetan krisi expedientea aurkeztu, eta Estatuak langileei soldataren %80a ordaintzen die. Beste %20a enpresak, sokapean, aurretik egindako akordu baten arauera. Stockak gutxitzen direnean, berriro sartu langileak. Honela, Estatuak mantentzen ditu soldatak, enpresa baten gastu handiena.

Dena den, tranpaz edo tranparik gabe, 1984an 124.000 langile izan ziren afektatuak expediente hauekin: hauetarik 61.300ei lanorduek laburtuz; 51.900ei tenporalki lana kenduz eta beste 10.800ei kontratua definitiboki apurtuz. Azken zifra hau, urtebetean, %78a gehitu da. Honek ematen digu hurrengo urteetan gertatuko denaren ideia zabal bat.

Bitartean, PSOEek eta bere sindikatuak enplegu-sortzeaz mintegi hau antolatu dute. Ea zer asmatzen duten.

Laura MINTEGI

J.L. LIZUNDIA JAUNAREN ARRAPOSTUA

Agur t'erd!.

Zubiria jaunari erantzunaz, puntualizatuaz zehazkiago, pare bat gauza argitu nahi nituzke, eta ez nuke nahi, behartzen ez banau behintzat, gehiago luzatzerik.

Ez zaitut gezurtizat hartu, hori argi geldi bedi. Izatekoaz ere mani-keismo kutsua dario, gaiso aski hedatua gure Euskal Herri erlijioso honetan. Bestalde, zure kronika analitiko gogoarekin eginda zegoela esango nuke, eta hau ere maizegi gure artean jazoten zaigunez, analisia exeagesiarekin konfunditzen dugu. Eta politika, ene ustetan analisia da batipat, eta ez exegesia. Horretan, esate baterako, «Deia»ko Javier Bilbao dugu maisu eta katedradun.

Begira, adibidez, berriz ere Olaberri ezetza eman niola eta hor zabil-tza bueltaka. Nola arraio jakingo duzu zergatik eman nuen boto hori, ez bai zaude barruko gorabeheretan? beraz hermeneutarik azkarrena bazina ere, zaila egingo litzaizuke. Hara ba, ezetza eman nion, berari aurretiaz, Zarauzko B.T. baten esan nion bezala, bere dikurtsua gaizki planteiatuta zeukalako, nahiz eta estrategikoki bat etorri. Gauzak ez dira beraz, zuriak edo beltzak, onak edo txarrak, ortodoxoak edo heterodoxoak, edo —hemengo eremu askotan jujatu nahi diren bezala— jatorrak edo traidoreak.

Nik gutunean ez nuen esatetan bi

jarrerak, nerea eta ponentziarena bat zetozela, beste hau aizik: «... nere testua eta ponentziarena moldaketa aldetik *desberdinak* zirenez gero, *nere mamian* onartu zidan ponenteak, gero bion artean, Kepa Aulestia eta biok, redazioa egokitu». Beraz, agertzen denean ikusiko duzu, *mamia* nerea izango dela gehienbat, eta moldaketa berea.

Zuk zuzenketaren pasartetxo bat jartzen duzu eta eskertzekoa da, baina nahi izanez gero, gehiago ere sartuko zenituzke. Hara parte bat: «Estimamos que lo que mejor le puede ayudar a la cuestión nacional es que Euskadi Norte sobreviva como tal y si no consigue la personalidad político-administrativa del departamento y la oficialidad del euskara, no lo podrá hacerlo de manera alguna. Primero es su supervivencia como pueblo, aunque sea en el marco de la República francesa, y lo que menos le puede ayudar a ello es el aventurismo independentista radical desde la vertiente Sur. Además «l' Etat-Nation» francés está demasiado fuerte para tentando desde la debilidad vasco-septentrional».

— «En todo caso y es a partir del debilitamiento de los Estados-Nación, desde donde a largo plazo podrán las nuevas generaciones plantearse la comunidad política de Euskal Herria o Euskadi...». Si lo que en todo caso puede ser erosión ha

comenzado, trabajemos ese largo proceso y en otro período histórico, distinto a los de Estado-Nación y en una Europa unida políticamente, se darán las condiciones objetivas para culminar la confluencia. Mientras, desde esta vertiente, y desde ella, EUSKADIKO EZKERRA habrá de respetar una política de no intervención directa, aunque atenta e interesada, pensando que es a ellos a los laboreros, bajonavarros y suletinos, a quienes les corresponde luchar allá para sacar al País Vasco de su alienación, letargo político, debilidad cultural y crisis económica».

Irakurleak hor ikusiko du bestalde, radikalek eta «miliak» —nik ez nituen pasarte eta kontestu berberan sartzen, gauza berbera ahal dira ba?— aipatzen nituela eta minik handiena egiten ziotenik baizik beste gauza bat azpimarratzen nuen, alegia, Hegoaldeko abenturismoak gutien lagun dezaiokeela, eta hori ez da gauza berbera.

Besterik ez, ia haretan-horretan, ARGIAko irakurleak, Iparraldearekiko gure jarreraz bederen, perspektiba argiago bat hartzen duen. Zuberotar batek esaten zidan oraintsu Parisen, indar politiko batzuen ez ezik desinformazio izugarria zegoela Euskal Herriko kounikabideetan. Ia neurri txiki batetan erremediatzen den!

Beste bat artio, izan ongi,

J.L. LIZUNDIA

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

Telefonoa

Herria

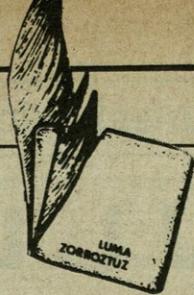
Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Zenbakia

SINADURA

BOLIVIA-TIK KOLLASUYO-RA

Gertaera batzuk batera eraman naute egun hauetan Bolivia aldera: orain dela lau mendeko liburu baten «fac-simil»ak, kurdotarren pizkunde berriak, La Paz-ko egoera arriskugarriak: Siles Zuazoren gobernuak **hiru egunetako ultimatum** bat eman die La Paz-era etorritako indioei («mineros y campesinos», hizkera ofizialean), beren herrietara eta mendialdera erretira daitezen... Dagoeneko epea amaitu denez, oso beldur naiz berriro ere Ketxuatar eta Aimaratar herriek ez ote duten beste saraskitza bat ezagutuko; La Paz-ko kaleak okupatu dituzten hamasei mila «trotskista» horiek (gobernuak bota du hitz hori, ez guk bakarrik) areago jasaterik ez bait dago. Bi aste greba orokorrean eta hiriaren okupazioan, gehiegi da.

Hots, Telebistan egun hauetan behin eta berriz ikusi izan ditugun irudiak, beren buruz mintzo ziren: Bolivia herri indioa da erabat (Kollasuyo, hain zuzen; eta ez Bolivia). Ameriketako Rhodesia bat: %9 zuri; aimatarrek, ketxuarrek eta txarneguek, %91 iristen dutelarik. Ahalmen ekonomikoak nola zatitzen diren esan beharrik ez dago. Eta ahalbide «demokratikoez» Lechín Oquendo mintzatu da garbikiarik: «La alternativa es la lucha armada... Para hacer una revolución hay que tener armas, y el pueblo no tiene armas... Mientras no se tenga una sólida vanguardia armada... no hay posibilidades de mejorar las condiciones de vida de este pueblo».

Kaleetako eserialdi horiek, manifestazio zalapartari horiek, ordea, masacrea iragartzen bide dute... Beste bat!

Eta gertakarien desitxuraketa bi aldeetatik etorriko da, beti bezala: gobernuak «trotskistak» salatuko ditu; eta ezker ofizialak «campesino» edo «minero» horien klase-zapalketa. Eta hau egia izanik ere, egia osoa ez da; Bolivia Kollasuyo baita, gutxiengo germano-hispano baten zerbitzutan jarria. Hango arazoa, Reinaga indiar marxistak berak ere aspaldidanik salatu zuenez, ez baita espai-

niar multzo baten klase arazo «hutsa» (?), zampaketa **ekonomiko kultural** osoa baizik.

Arazoa ez da gaurkoa, jakina; eta indiar mogimendua ere piztua da: orain dela 7 urte aurkeztu zituen Ketxuatar eta Aimaratar herrien izenean bere Agiria «Frente de Tahuantisuyo» delakoak, eta ONU-ren aurrean egin zuen. Españolistek oraindik hau ez jakitea; euskal itxuraz jantzirik ere, «voluntad de imperio» delakoa ezin azkarrago duten horiek ez jakitea; Kollasuyo Bolivia dela sinesten duten horiek hau guztia ez jakitea, bego. Baina garaia da ezker abertzaleak bederen Espāñako Inperioa salatzeke. Ala Ramiro de Maeztu, neo-kolonialismoa jantzirik ontzat eman behar al dugu?

Kollasuyo, Kollasuyo da; eta «campesino» eta «minero» horiek, horrez gain, eta zapalduetako langileez gain, Ketxuatarrek eta Aimaratarrek dira. Eta urriaren 12a, Pilar Birjinaren eguna, aspaldidanik proposaturik daukate indioen Luto-Eguna bihurtzea.

Borroka latza, dena dela, zaila; indio horiek jasaten duten alienazio maila iristean, integrazioaz beste biderik ez baita itxuraz gelditzen.

Ketxua eta Aimaratarren ahotsa entzun arazteko garaia etorri da, ordea. Garaia da aspaldidanik, hobe.

Hementxe daukat, begien aurrean, Liman agertu berria den «Doctrina Christiana... en las dos lenguas generales de este Reyno, Quichua y Aimara». 1584, «Ciudad de los Reyes» (Lima). Lau mende oso, zapalkuntza batean... Zatiurik: Ketxuatarrek Ecuadortik Argentinaraino baitaude. Ukaturik: hark egokiro esan zuenez, «l'Amérique n'a jamais été découverte, mais niée».

Leizarraga baino 13 urte beranduago, beraz, Ketxuatarrek eta Aimaratarrek bazuten beren lehenengo katixima.

Interesgarria da, honi buruz, argitaraketa zuzendu zuten pertsonen izen-deiturak gogoratzea: Ioan Ramos

DOCTRINA CHRISTIANA.

Y CATECISMO PARA INSTRUCCION de los Indios, y de las de mas personas, que han de ser enseñadas en nuestra santa Fé.

CON VN CONFESIONARIO, Y OTRAS COSAS necesarias para los que doctrinan, que se contienen en la pagina siguiente.

COMPOSTO POR AUTORIDAD DEL CONCILIO Provincial, que se celebró en la Ciudad de los Reyes, el año de 1583.
Y por la misma traducido en las dos lenguas generales, de este Reyno, Quichua, y Aymara.

■ DVLCE TVVM NOSTRO

Impresso con licencia dela Real Audiencia, en la Ciudad de los Reyes, por Antonio Ricardo primero Impressor en estos Reynos del Peru.

AÑO DE M.D. LXXXVIII AÑOS.
Esta tallado un Real por cada pliego, en papel.

BREVE.

14

la Luna, Estrellas, Luzero, Rayo, Hua
os, no son Dios?
o es Dios, mas son hechura de Dios q
o y la tierra y todo lo que ay en ellos,
del hombre.
bien del hombre?

A.

Inti, Qui-
una, chaf
hoque y
ilcacuna,
ay caycu-
chu Dios?
chu chay
a, Diospa
nmi, ru-
Cay ca-
hanacpa
pachaña,
mana, hay
hanacpa-
chapiac
runap a-
amarca.

P. Cha hucaca. Inti, pac
si, huarahuara, vruri,
illapa, huacanaca, co
llonacasa D I O Sati,
hanicha?

R. Hanihua Diöfati hu
canacaca, Diöfana ca
márapa, luratapaca-
mahua. Aca capaca
Diölapina haracpa-
cha, acapacha, taq cu
namana, cauquimä-
na haracpachquiri-
naca, acapachanqui-
rinacasa haquena as-
quipatáqui camana.

P. Haquena asquipásti
cünapi?

R

mam?

de Gauna («Escrivano de camara»); Ioan de Sagasticaual («Registrado»); Lorenzo de Aliaga («Chanciller»); Doctor Arteaga, Lic. de Moncon, Ramirez de Cartagena eta Alonso Criado de Castilla. Euskaldun asko, benetan, horretan joera berezirik ez somatzeko. (Neronek daukadan «Gramática Maya»k ere, Zabala izena dakar egiletzat).

Hots, orain dela lau mende, eta bi hizkuntza horietaz, hau irakur daiteke: «en las dos lenguas más generales de estos Reynos; que son la general de Cuzco, que llaman Quichua; y la Aimara». Xehetasun fonetiko interesgarriak ematen dira, baita dialektoen desberdintasunez adibide batzu eskeintzen. Eta oinarritzat hartu diren hizkerak, azkenean, hauek dira: Cuzko-koa ketxuari buruz, eta Potosi-koa aimarari buruz.

La Paz, beste noizpait ere azaldu nuenez, Aimaratar eskualdearen ertzean bertan dago; eta hiri handia izanik ere, oso indio itxura da aurpegietan (eta ingurunean: 3.654 metro goratasunez, Titikaka Lakutik ez urrun).

Orain dela 8 urte, Xabier Arbó katalunarraren datuen arauera, hauxe zen hizkuntz egoera Kollasuyon:

Española, %53,7 (gehiengoa beraz, orain dela urte gutxi geroztik).

Ketxua, %26,8.

Aimara, %18,6.

Gaur espainieraz mintzo diren horien artean, txarneguak dira nagusi, eta arrazaz indioak dira.

Elebakarrak kontutan hartzea izan daiteke interesgarri:

Española, %37,2.

Ketxua, %14,6.

Aimara, %7,4.

Eskualde askotan, hitz batez, mendialdean eta mendiarreko lautadan bereziki, Ketxua eta Aimara dira nagusi.

La Paz-en bertan, egoera azpimarragarria da. Famili hizkuntza Aimara deklaritzen zuten 1976an %13,7-ek (zenbatek bada Bilbon edo Iruñean?). Oraino harrigarriago: La Paz-en bertan, gizonen arteko %2,3-ek eta emakumeen arteko %5,5-ek Aimaraz besterik ezer ez hitz egitea deklaratu zuten...

Egoera, ordea, Maria Jesus Buxó kataluniar antropologariak zehazki azaldu duenez, ez da batere bertako hizkuntzen aldekoa (Peruko ketxuatarrei buruz ari bada ere): «La lengua castellana constituye un valor instrumental... parte de las expectativas de promoción socio-económica... Los padres... son conscientes del valor de utilidad y de poder instrumentales que esta lengua procura, y por lo mismo, se interesan por que el castellano se use cuanto antes en el ámbito del hogar. Siempre que pueden se dirigen a sus hijos en esta lengua...»

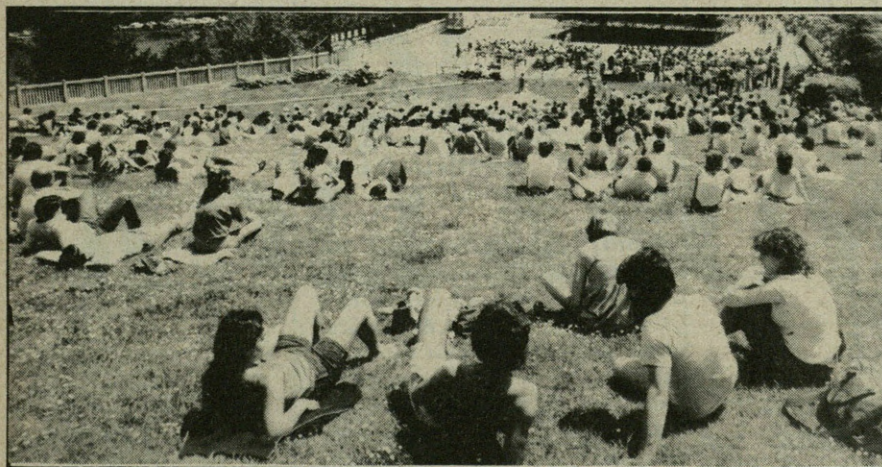
Euskal Herriaz ari dela dirudi...

Aimaratarren eta Ketxuarren kontra Siles Zuazok has dezakeen sarraskitza baino lehenago, beraz, Boliviako gobernuari eta klase nagusiei, EZ eta EZ.

Gora Kollasuyo Askatua eta Sozialista!

TXILLARDEGI

EUSKAL HERRIA EUSKALDUNTZEA, ZEREN BAITAN DAGOEN...

Hirurogeitamabostetik aurrerako aldaketa politikoen atarian sartu ginenean, hiru zutabe nagusi euskaldundu beharra azpimarratzen zen Euskal Herria euskalduntzeko: Irakaskuntza, Komunikabideak eta Administrazioa. Eta egia da noski, beste alorrek ahazterik ez badago ere (Laneko mundua eta Merkataritza adibidez), herri baten hizkuntza, hiru zutabe nagusi horietan oinarritzen dela. Geroztik, zenbait jende, egin du saiorik aipaturiko hiru alor horien euskalduntze-lanetan. Honek ez du esan nahi lehen ezer egin gabe zegoenik. Irakaskuntzan bederen lehen hasia jarraitzea besterik ez da egin, hedatu nolabait esateko. Komunikabideak aldiz lehen urratsetan zeuden artean, batzu-batzuren entseiu bereziak salbu eta Administrazioa mundu debekatua zen euskararentzat. Dena den, gaur egun hiru alor horiek ukitzen ditu euskarak baina azkenaldi honetan, hiru zutabe horien fedea genuenon artean, halako ideia pare bat oso desberdinak ari dira nagusitzen gure artean: bata, egin denarekin, behar diren bitartekoak sortu direla dioena (Ikastolak, Euskal Irrati-Telebista eta Itzultzaileak kasu) eta apurka-apurka, patxaran, inor behartu gabe,

gauzak eginez, aurrerantz goazela diotenena eta bestea aldiz, kalean ez dela askorik nabari, geure bitartekoek berek salatzen gaituztela, hankazgorako egoeran gaudela (jendeak elkarriketetan duen iharuera ikusi besterik ez), ia deusik ezin dugula aurreratu, denbora geure aurka ari dela etabar, etabar diotenena.

Nire ustez, hizkera desberdinez hitz egiten dute bi multzo hauek, eta ondorioz, nork berean dioena oso desberdina da. Batzuk, orain arte egindakoa oso ontzat, inoiz egin ez denezkotzat eta batipat nahikotzat (hau da arriskugarriena) ematen dute. Jende honek nonbait ez zuen sinesten, euskarak eguneroko gizarte-beharrizanetarako eta alor guztietarako balio zuenik eta orain, berek ia ezagutu ere egiten ez zuten lurpeko pertsona prestatu batzuren mundutxoa agertu denean eta zenbait alor bete eta egokitu ahal izan direnean, egundoko harrotasuna sentitzeko hainbat egin dela ikusten bide dute (berak inoiz ez bait dira hori bera egiten saiatu) eta aurrerakada honen proportzioak mantenduz gero (baina beti besteren bizkar eta esfortzu propiorik gabe) Euskal Herria elebidun izatera hel daitekeela uste dute (dirudienez hel-

buru hau dute eta beren amets nagusia).

Besteek ordea, urte askotan ia isilpean ahalegindu ondoren eta egiturek lagunduz gero, gauzak oso aurrera eramateko hainbateko multzoa bazirela uste izanik, orain karta guztiak mahai-gainean agertzerakoan, helburutik (Euskal Herriak euskaraz funtziona dezanetik) oso urrun ikusten dute egoera eta egin den guztia ezinbestekoa izanik ere, Irakaskuntzak, Komunikabideak eta Administrazioak, herri hau ez ote duten euskaldunduko pentsatzen eta esaten ere hasiak dira jadanik.

Nire uste apalean, hiru zutabe hori hauek zein neurritan euskaldundu ditugun ikusi behar da lehenik eta ondoren hitz egiten has daiteke.

Irakaskuntza

«Jakin» aldizkariko 34. zk.an EKB-k dioenez, Ikaslegoak, Hego Euskal Herriko lau probintzietan, O.H.O., B.B.B., U.B.I. eta L.H. maietan 1.983-84 Ikasturtean honako kopuru hauek zituen:

Ikastetxe Publikoetan, 266.850 (%50,76)

Ikastetxe Pribatuetan, 196.670 (%36,84)

Ikastoletan, 62.230 (%12,40)

Guztira, 525.750.

Dirudienez, hemen ez da aipatzen Ikastetxe Publiko eta Pribatueta euskarazko ereduatan ikasten dabilen haurren kopururik, baina ziur nago oraindik ere hasiketen daudela eta oso altua ez dela izango.

Beraz, borobilduz, laburbilduz eta zifra bat ipintzearen, eman dezagun %13an euskaldundu dela Hego Euskal Herriko lau probintzietako Irakaskuntzaren euskalduntzea. Iparraldean sartuko bagenu, zerbait jaitxi egingo litzateke. portzentaia hau.

Komunikabideak

a).— Telebista.— ETB, hiru TVF eta bi TVE ditugu, Telenorte eta Telenavarra sukurtsalak barne. ETB-k %90 inguru darabil euskara emanaldien planteiamendu teorikoan, baina erdara hutsezko publizitate ugari, zenbait elkarrizketa, azpigitulu eta bestelakoak kontutan hartuz gero, %0ra edo gutxiagora jaitsi daiteke bertako euskararen erabilpena. TVFR3, Telenorte eta Telenavarran, %1,1etik %3,5era bitartean dabil euskara «Jakin»en aipatu aleak dienez. Baina katea bakoitzeko programazio osoaren barruan hori bitxikeria hutsa da noski. Badira beste hiru katea bederen, deusik ere egiten ez dutenak eta ikusleak aukera osoa du botoia sakatzeko. Laburbilduz eta programa-orduak kontutan hartuz, telebista euskaraz ikusteko eskaintzak %13az behetik kokatu beharko genituzke. Zifra hau bestalde ez doa oso gaizki ETBri ematen-zaizkion 200.000-300.000 arteko ikuslegoarekin, baldin eta hiru probintziatiko biztanleriarekin konparatzen bada, baina Euskal Herri osoa kontutan hartuz gero %10az azpitik izango litzateke eskaintza hori ziurraski.

b).— Irratiak.— «Jakin»eko EKB-ren azterketa honetan bertan xeheki agertzen zaigunez, Euskal Herrian beren emanaldiak burutzen dituzten Irrati guztien eskaintza, zazpitatik batera ez da iristen euskarari dago-kionean, hots, %14az behetik dabilke, nahiz eta une honetan hiru irrati euskara hutsean aritu (Euskadi, Gure Irratia eta Irulegi Irratia). Gainera, indartsuenak diren RNE, SER, COPE, ORTF eta kideko beste frantsesek dute indarrik gehiena, potentziarik handiena, dirurik gehiena eta erdaldun arrotzen portaera dute nagusiki.

c).— Prentsa.— Egunkari guztiak erdara hutsean ditugu, diglosiko gutxi batzuren salbuespenarekin. Astekari, hilabetekari, eta gisako aldizkari batzu baditugu euskaraz, baina horiek ez bezalako andana ere bai erdaretan. Beraz, alor honetako eskaintza guztira ere %1-2 inguruan edo ibil daiteke gehienera jota ere eta egunkari euskaldunak ez dugu.

d).— Zinea, antzerkia, bestelako ikuskariak, etab., ez gabiltza hobeto. Zinean euskara halabeharrezkoa da eguneroko bizitzan. Antzerkian ge-

hixeago dugu baina merkatuan erdarazkoek askoz ere indar handiagoa dute. Ehunekorik aipatzekotan eta orohar, %1az behetiko edozein zifra dezimal onar daiteke.

Laburtuz, Komunikabide eraginkorrenetan eta funtsezkoenetan (liburu eta gainerakoak ahaztu gabe, baina egungotasuna nolarebait markatzen dutenetan ondotoz behetik gainera, eskaintzen zaigun euskaraneurrietan.

Administrarritza

Alor honetan aipa daitezkeenak hauetxek dira:

— Jatorrizko lanik ez dela euskaraz burutzen (salbuespenak beti salbuespen dira).

— Itzulitako gaien kopurua, handiena den lekuan ere nekez igotzen dela %30-40 ingurutik.

— Itzultzen hasi ere egin gabeko Erakunde Ofizial ugari dagoela (gehiengo).

Ondorioz eta daturik ez dagoenez zerbait estimatzeagatik, itzulita eskaintzen dena (beraz erdara ondoan duela) Administrazitako testuen %5era ere ez dela iritsiko zirurraski eta orohar.

Beraz, nire ustez, hauek dira kontutan hartu beharreko datuak eta ez da nahikoa, orian behintzat Telebista, Irratia, ikastolak, etab. euskaraz badauzkagula eta dena eginez

bagoazela esatea. Hiru zutabe nagusiak beraz, honetara bil ditzakegu: Irakaskuntzan %13 gehienik, Komunikabideetan %10a gehienik eta Administrazitaz %5eko elebitasuna gehienik ere eta konta hala kasutan euskaraz bakarrik.

Hiru zutabe hauengan Euskal Herria euskalduntzeko itxaropena eta ilusioa jarri zituztenei, baietza gogora eraziko nieke, hots baliozkoa dela beren ideia, baina frogatu ahal izateko ere, lehenik hiru zutabe hauek %100 euskaldundu behar dira eta orain arte egindakoa, Historian beste horrenbeste egin ez bada ere, hasikina besterik ez da helburu osoari begira (ikus zifrak).

Ideiak balio duen arren, denboraren arazoa dugu bigarrena. Zenbat denboratan lortu behar da hori?

Harik azkarren eta lasterren. Denbora gure aurka dago, demografia ere bai dirudienez, politika bera ere agian bai denbora joanean,..., beraz, presa izugarria dugu, larritasunezko arazoa da hemen ezer larririk baldin badago eta lan gogor eta astuna da gainera, baina ezinbestean egin beharrekoa geure nortasun nagusia markatzen digun seinaleak munduan iraungo badigu. Bestalde eta duela urte gutxira arteko eritzia hakaz gora botaz, hizkuntza bera arazo ez dena frogaturik dago. %10 edo %12 sartu den lekuan funtziona al badeza, %100ean are eta gehiago funtziona dezake erdaren intrferentziarik gabe. Argi eta garbi dago, euskara hutsean askoz ere errazago lan egiten dela bi hizkuntzetan baino. Beraz, hemen behar duguna eta lortu behar dena, lehenik hiru zutabe horiek %100ean euskaraz jartzea da eta beroriekin batera beste sektoreak ere horretaratzea eta gaintzeko esames guztiak kontu hutsalak dira.

Eta hori nola egin? Erantzuna Napoleonen: lehenik dirua, bigarren dirua eta hirugarren ere dirua. Milaka milioi asko horretan sartuz eta ez limosnatik biziz, gaurregun Erakunde Ofizialetako Batzordeen aurrekontuen artean ikusten diren mixeriak alde batera utzi eta bertako inbertsioak horretan eginez. Irudimena proiektuak egiteko eta dirua beroriek babesteko, besterik ezertxo ere ez. Azken finean kontua zera bait da, herri hau betiko euskaldundu nahi dugun ala diruak txatar iragankorretan gastatu nahi diren.

MURUMENDI

SASTRE

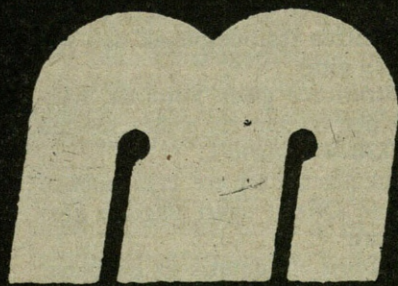
AUZMENDI

DONOSTIAKO ESTILOA

MODARI HOR KONPON
ALA AUZMENDIRI TXANPON

VERGARA, 1-DONOSTIA

kirolzaleen
zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

Iaz eta Euskal Antzerki Taldeen Biltzarrearen raginez Hazparnen lehen aldiz ospatu zen "Galarrotsak" izeneko antzerki topaketen ondotik, amaitu berri da bigarren edizioa, Hazparne aldean ere. Aurtengo festibalak, egun gehiago, emankizun gehiago eta jende gehiago bildu du bere inguruan, aurrerako urrats bat emanez. Hiru antzerkian estreinatu ziren, "Hiruak Bat" taldearen "Eskalapuñak", Koldo Amestoyren "Hil arte bizi" eta "Oztibarreko taldea"ren "Izar buztan luzea". Baina horrez gain izan zen gauza gehiago; haurrentzako emankizunak "Txotxongilo" eta "Chimères" taldearen eskutik; kale antzerkia ikastaldiak burutzen dituzten antzezleen partaidetzarekin; eta mahai inguru bat ere antzerki munduko jendeak parte hartu zuelarik. Aurrerakada garrantzitsua, zeinaren ondorioz Hazparne euskal antzerkiaren erdigune bilakatzera abiatu den.

berriak

Sabin

"Antzerti"k Strindbergen "Herio Dantza" estreinatu zuen eta Patri Urkizuk "Euskal Antzertia" liburua kaleratu.— Apiril honetan Eusko Jaurlaritzaren "Antzerti" zerbitzuak bi produktu kaleratu ditu. Lehena, Zarautzko batzokian estreinatu zen August Strindbergen "Herio Dantza" antzez-lana, Lluís Solá kataluindarrak zuzendua, eta "Antzerti"tik ateratako lau antzezleren partaidetzarekin. Hamabost milioi inguru kostatu den muntaia honek bi ordu eta piko irauten du, eta Zarautzen egin zen bigarren emanaldia bertan behera utzi behar izan zen hamairu pertsona baino ez zelako agertu ikus-tera. Ondoren Donostia, Bilbo eta Gasteiz bisitatuko ditu "Antzerti"ren muntaia milionarioak. Bigarrena, Patri Urkizuren "Euskal Antzertia" liburua, zeina orain hamar urte eskribituko "Euskal Teatroaren Historia"ren hobetze eta haunditze bat den, katalogo zabal eta gaur egungo antzerkiaren informazio gutxiarekin.

Jaurlaritzaren literatur saritan banatu gabekoak nagusi.— Kasik ohitura bihurtzen ari da Eusko Jaurlaritzak antolatzen dituen literatur sariak banatu gabe uztea, kalitatea edota inor ez agertzea arrazoin delarik. Prestijioa eman nahian, sari dirutan garrantzitsuak antolatu ditu Jaurlaritzak. Aurtengoan narrazio motxeko kategorian Joxemari Iturralde "Jimu"k lortu du saria. Egile hau ezaguna da, dagoeneko bi liburu kaleratu bait ditu: "Dudular" ipuin liburua eta "Nafarroako artizarra" nobela. Poesia kategorian Patxi Ezkiagak eraman zuen saria, egile ezezaguna gertatu zen ia mundu guztiarentzat Donostian bizi den gazte hau. Beste kategoriak, esan bezala, banatu gabe geratu ziren. Antzerkia, saioa eta nobela. Nobelaren kasuak harritu du jende asko, iazkoa bik aurkeztu baziren ez bata eta ez besteari ematea erabaki bait zen, aurtien milioi eta piko izanik saria inor ez bait da aurkeztu.

Iparraldeko AEKk "Korrika 4" aurkeztu zuen.— Apirilaren 15ean egindako prentsaurrekoan aurkeztu zuen AEKk maiatzaren 3lean hasiko den "Korrika 4". Atarratzetik abiatu eta Maule, Donapaleu, Garazi, Ustaritze, Kanbo, Hazparne, Baiona, Angelu, Miarritze, Lohitzune, Ziburu eta Endaia korrituko ditu Hegoaldera pasa baino lehen. AEKko ordezkariak adierazi bezala, helburu nagusia orain Koordinakundeak dituen bi liberatuak pagatzeko eta diru ezaz kaleratuak izandako beste hiruak berrartzeko behar diren lau milioiak lortzea da. Horrez gain bada Zuberoa aldean beste liberatu bat hartzeko asmoa. Bi festa izango dira Iparraldean: Maulen maiatzaren 3lean, eta Baionan ekainaren lehenean; bi egun horietarako sorpresa ugari prestatu dute AEKkoek. Baina giroa berotzen hasteko, apirilaren 19an kantaldi bat antolatu dute Hiriburun, Itoiz, Ruper eta Killersekin, 20ean Baionan manifestaldi bat ere antolatu delarik AEK eta Seaskaren alde, "Diru publikoa zerbitzu publikoarentzat" lemapean.

"Elhuyar"ek liburu berria 10. urteurrena ospatzearren.— Iaz "Elhuyar" aldizkariak hamar urte bete zituen. Efemeride hori ospatzearren "Elhuyar" taldeak "Nora doaz Zientzia eta Teknika" izeneko liburua kaleratu du. Islada bildumaren hiru-garrena da eta "Elkar" argitaletxea da argitaratzearen ardura-dun. Larrazabalek egindako sarrera baten ondoren, zenbait artikulatu espezializatutan zehar egile ezberdinek zientzia eta teknikaren borabideaz beren eritzia agertzen du. Hamabost kapitulutan banatzen da ia hirurehun orrialde hartzen dituen liburu hau. Zientziaren inguruan interesatuak dauden guztientzat guztiz gomendagarri gertatzen da "Elhuyar" taldekoen produktu berri hau.

«Filulas de Cariaconcia», literatur aldizkari bitoriano sortu berria

Aurkezleak: Carlos Blanco Aguinaga eta Mario Onaindia (Jon Juaristi ere joatekotan zen baina ezin izan zuen). Luntzik ez. Aldizkariaren itxura: ona, folio tamainakoa, txukuna eta polita. Hizkuntza: espainiera, euskaraz idatzitako ipuin bi izan ezik. Egileak: UPV-EHU-ren Vitoria-Gasteizko Filologia eta Historia Fakultateko zenbait ikasle. Izkribuak: nahiko baziloia edo (ludikoak hitzaren esanahi zehatzaz). 40 orrialde, 150 pezeta. STOP.

Prolegomenoa

Zertaz den edo badakizue-nez, egin dezagun historia apur bat. Orain dela bi urte, «Stultifera Navis» (zoroen untzia) aldizkariaren 2. eta azken alea kaleratu zen. Hura fakultateko literatur tailerrean egiten zen. Aita-ponteko Juaristi eta Blanco Aguinaga irakasle txit jakitunak zituzten, eta motore-eragile nagusiak José A. Blanco eta Xabier Etxaniz, bata erdarazko zeretari, bestea euskarazkoetan. Aldizkari hura, ARGIA egindako zenbait laudorio gora behera, txapuz ikaragarria izan zen, eta bestalde X. Etxaniz beste zenbait ikaslerekin «Kandela» talde sortu nahian zebilen, ba hura bukatu egin zen.

Kandelak bere martxa zerraman bitartean José A. Blanco, iaz, beste hainbat literaturazalerekin bildu, elkarrekin hitz egin, afaldu, poeteatu eta mozkortu, eta ohizko bilerak zituen taldea osatu zen. Hasierako asmoa batez ere literatur kritika egitea zuten (unibertsitatekumeak!), baina ondo pasatzen zuten laguntaldea zenez, zer-

Martxoak 14, osteguna, arratseko zortziretan, Gasteizko Axular liburutegian literatur aldizkari berri baten aurkezpena. Jaio berriaren izena: «Fílulas de Cariaconcia».

bait dibertidoagoa, totxorik gabekoa egitea erabaki azkenik. Zenbait roilo eta parrandaren ondoren, aurtan (hobeki esnada, 84ko bukaeran, hauek ikasturtearekin batera ibiltzen bait dira) aldizkaria hezuramaitzen hasi ziren.

Aldizkaria bera

Stultifera Navis hartatik José A. Blanco hori eta Itziar Laka baino ez dira geratzen, baina garrantzitsuen plan-teamendu desberdintasuna dugu: bat, oraingo honean, kalitatea (oh la la!) zainduko eta begiratu dute batipat, hau da, baheketan egin beraien eta kanpokoen idazlarenekin argitara eman aurretik; bi, garbi dute itxura dotoreko ekoizpena egin gura dutela: S.N.en fotokopia kaskar-na-

rrats haien ordez saiatu dira begientzat ere atsegingarria den zerbait burutzen, eta oraingo ale honek minimoa besterik ez omen du betetzen; hobetzekotan ditugu beraz; hiru, kuadrila honen gusto eta asmoak nahiko homogeneoak direnez, agertutako lanek ere badute zerikusirik: ludikotasunaren eta katxondeo disimulatuaren suaren inguruan bait dabilta dantzan.

Zehaztu dezagun gehixeago gaiaren zera hau: taldeak literaturaren alderdi festibo, olgetazale marjinatu hori berreskuratu nahi omen du, eta beren preferentzia literarioetan, beste hainbat gauzaren artean groteskotasuna antzematen dugu nabarmenki, diotenez Erdi Aroko zenbait egilerengandik —Rabelais, Quevedo...— hartua.

Erotismoa ere, gizaseme-erotismoa zehazkago esanda, no-nahi eta nagusi azaltzen zaigu. Nolabaiteko erotismoa ere ageri da, Cortázarren Rayuelaren 68. kapitulutik hartutako Filulas de Cariaconcia izenburutik bertatik, baina oso era jostalariaz tratatua. Adarjotze erdi ezkutu eta galantak ere ez zaizkio falta.

Bestalde, S.N.en bezalaxe Juaristi eta Blanco Aguinagaren poemak agertzen zaizkigu, baina kolaboratzaile soil gisa. Hau da, mutikook heldutasunera edo iritsi bide direnez beren bidea bakarrik egiten uzten diete, taka-takarik gabe. Oraingoan ez da ageri literatur tailer edo antzekorik ere, fakultatearen laguntza ekonomiko pittin bat lortu duten arren. Hori eta egileen kokagunea omen dituzte Unibertsitatearekiko lotune bakarrik.

Aurkezpena

Erditze baino gehiago baitaioa izan zen aurkezpenean Juaristi, Blanco. A. eta Onaindiak hartuko zutela parte zioen txartelean. Aurkezpenean Mariok literaturaren internazionaltasunaz eta hitzegin zuen, Blanco Aguinagak trufatze moduko poema bat errezitatuz, eta bertako partaide batek milonga-editoriala telediario ahotsaz irakurri. Aldizkariaren nazionaltasunaz galdetarik, beren buruari ez diotela mugarik jarri dioskute. Politikotasunaz edo, nahikoa dela irakurtzea literaturarena ez den kolore nabarmenik ez dagoela oharitzeko. Lehen esan bezala, ez zen meriendarik izan, izpirituakoa ez bada, arrotsalde hartan.

F.J. MENDIGUREN

Euskal Idazleen Biltzarrak antolaturik

Sarako Liburu Feriak iaz baino arrakasta gutxiago

Idazleen bigarren biltzar honek iazkoak baino arrakasta gutxiago izan du jendearen partetik; ez bait da aurtengoan iazkoan bezala euskal kulturaren beste adarretako ia inor agertu. Liburuak behatzera etorritako jendearekin batera idazle andana baten bilkura-egun soil bilakatzeko arriskua somatu

Hegoaldean Durango den antzera Iparraldean Saran ospatzen da liburuen feria. Euskal Idazleen Biltzarra da joan den apirilaren 8an Saran ospatu zen idazle eta argitaletxe bilkura-egun horren antolatzaile.

leentzat zen. Han zeuden «Elkar», «Haize Garbia», «Beloakekoak»... Ikusleak aurrera jo eta marrazkilari eta haurren munduaz arduratzen direnak zeuden, haurrentzako liburuak, marrazkilari ezagun batzu. Itzulia bukatuz, azken gelan, aldizkariak ezarri zituzten beren materialeak: «Maiatz», «Lauburu», «Pilota» eta «Herriz Herri».

Atrebentzia ez bada

Gose gara gose, eta ez gaude batere ase!!! (edo Gobernu Vascongadoaren basamortuak)

Idazlearen itxura dickensianoa oso hedatua da kor-bata eta jaka lisodun kultur-guru-morroien artean. Esan nahi bait da, horien buruan idazlea, aire gutxiko gela ilun batetan, saltxitxoi xerra fin batzu duela lau astetako ogi barruan milikatzen, eta eskritorioaren azken hondarrek piztu suan eskuak berotzen, mila zulodun jertsea estutzen duen bitartean, bizi dela. Horregatik milioi eta berrehun mila pezetako saria erregalatzen dietenean, hau da Eusko Jaurlaritzaren «Mirande» saria, ezin dute inola ere konprenitu abstentzio eta abinentzia horren zergatia. Ze espāñolek emandako sari honorifikoki bati ezetza ematea guztiz konprenigarria gerta dakieke, baina dirua, oi dirua! Ezin dute konprenitu idazleen elkarrekin sekretuak pasatu kontsigna bati erantzunez ari diren idazleak: «Gobernu Vaskongadoen saririk ez dugu onartuko: arik eta bere jokamoldea aldatzen ez duen bitartean, arik eta gazteen literatura bultzatu, literatura plangintza dextenteko bat prestatu, idazleak ehuneko hamarraren truke saltzeko beharra izan ez dezaten, profesional izateak puta izatea ondorioz ekar ez dezan arte (eta ez putak gutxiesten ditugulako), hobe oraindik muturra literaturaren inguruko edozeretik atera ez dezan arte». Eta ez zaigu tratu ona irudituko ez eta bi milioi ehun folioren truke, oseake ez tentau!!!

Mikel ANTZA

zelarik joan den egunean Sarako Omordiarra hurbildu zen jende batzuren artean.

Produkzioaren mugak

Durangoan ospatzen den Azokarekin konparazionerik egitea ez dirudi oso zilegi denik. Alde batetik Bizkaia aldeko azokak tradizio luze eta finkatua duelako, kasik bere sapaia jo duela esateraino. Horrekin batera urteko literatur nobedadeak egun horietarako uzteko ohitura zabaldua da argitaletxeen artean. Beraz, konparazioak alde batera utzi behar, nahiz eta biak ezagutzen ditugunon begiek horretara bultza.

Lau gela hartu zituen Sarako Liburu Feriak, gelarik zabalenean berrogei inguru idazle zeudelarik, bakoitza bere mahaiaren atzean, aurrean pilatutako liburuak sinatzen. Idazle euskaldunak nahiz frantzesak han ziren. Berriak eta zaharrak. Manex Lanathua, Txomin Peillen, Emile Larre, Jean Louis Davant..., eta abar oso luze bat. Nabarmen gertatu zen ausentzietariko bat Itxaro Bordenaren, zeinaren «Basilika» nobelatxoak kalapita ederrik sortu duen.

Hurrengo gela argitaratzai-

Esan da arrakasta gehiegi ez duela izan Sarako Feriaren bigarren ospakizun honek, eta hori larria liteke aurrera begira, hasi berri den ekintza bat horrela badabil hastapenetan, ez dauka etorkizun urdinik. Alde horretatik Iparraldeko produkzioaren urritasunak mugarik ezartzen dio Feria honi, urteroko nobedadeak bizi nahi badu behintzat. Arratsalde aldean jendea agertu bazen ere, nabarmen geratu zen egitarau finkatuago eta bete baten beharra, jendea erakartzeko, eta Biltzarre horrek itxura hain zaharkitua eta geldoa izan ez dezan. Aurretik jo nahi bada, nahiko nabarmen gertatu zen AEK, Seaska eta bestelako kultur mugimenduetako jendea interesatu behar zela.

Dena dela, ez zen guztia ilun izan. Liburu ezezagun batzu ikusteko aukera izan zuen jendeak. Liburuak erosi, begiratu, baterekin eta besteekin mintzatu. Produkzioa dena dela garbi agertu zen erdaraz idatzitako liburuen aldera, baina euskaraz idatzitakoan artean halanolako aurrerakada nabari zitekeen.

Peru UNZUETA

«Orbela» izeneko bere azken diskoa, hizketarako atzakia

Txomin Artola, bost urtetako isilunearen ondotik

Duela aste batzu kaleratu zuen «Xoxoa» diskoetxe berpiztu berriak Txomin Artolaren azken lana, «Orbela» izenekoa. Elkarrizketa hau berandu eginagatik ez da, noski, lekuz kanpo geratuko.

ARGIA.— Azken disko hau eta hurrengoaren artean bost bat urte joan dira. Disko berriaz mintzatu aurretik, agian komeni da isilune luze horren arrazoinaz mintzatzea.

TXOMIN ARTOLA.— Bost urte pasatzearena kasik konturatu gabeiko gauza bat da, esan nahi dut ez dela izan apropos erabakitako gauza bat. Horrela suertatu da, eta kitto. Disko hura atera ondoren disko bat grabatzeko gogoarekin geratu nintzen. Kantuak egiten ere hasi nintzen, garai batetan antzinako musikarekin enroilaturik, Errenazimenduko musikarekin... poliki-poliki denbora pasa izan zait. Gero ere ez nekien diskoa nola osatu. Izan ere, duela hiru bat urte eduki nuen diskoa grabatzeko asmoa eta baneukan pentsatua zer sartu: bi kanta zahar, J.A. Artzeren bi olerki musikatu, bi gai instrumentalt... eta begira, horietatik ez da batere sartu azken disko honetan.

A.— Aipatu duzun disko hori zergatik ez zen burutua izan?

TX.A.— Beharbada izango zen nik neure burua nahasita ikusten nuelako, eta gero ere niretzat oso problema haundia da jendearen aurrean ibiltzeko modua. Disko bat egiten baldin baduzu modu batetara edota kanta estilo batekin, eta gero zuzenean bestelako batzuekin ibiltzen bazara, jendeak galdu egiten ditu erreferentziak. Jendeak erreferentzia diskoa du. Horregatik gero esaten dizute «nola aldatu haizen!» edota «nolaz blues bat kantatzen?». Eta nik blues kantatu izan dut hamabost urtetatik baina diskoan grabatutakoan hartzen ditu jendeak erreferentziak. Orduan, nire problema zen jende aurrean nola agertu ez nekiela.

A.— Garai batetan, musika esperimentaleko saioak eginenez ibili zinen, ezta?

TX.A.— Bai, eta hori hain zuzen izan zen jendearen aurrean ibiltzeko formula bat. Orduan egiten nituen kanta zahar batzu, beste batzu nireak etabar, eta erritmo batzu sartuz zuzenean eman. Gertatzen zen adibidez nik ezin

nuela bateria bat eraman bi kantutarako, flautista bat beste kanta bakar batetarako, bestela jende piloa eraman beharko nuke kantaldietara, hori oso zaila da. Orduan soluzioa da talde fijo bat hartzea eta talde horrek musika egokitu armonia berri batzu ezarritz.

A.— Eta oraingoan nola animatu zara diskoa grabatzera?

TX.A.— Disko honetan sartu ditudan kanta gehienak ere aspalditik eginak neuzkan, eta azkenean nolabait etapak erretzearen grabatu dut, hau da, hurrengo lanekin hasi ahal izateko orain arte egin dudanarekin bukatzeko.

A.— «Orbela» diskoa egiteko zer nolako prozesua bizi izan duzu?

TX.A.— Hasierako problema zein kanta joango ziren erabakitzea izan zen, hori bait zen lehen-leheneko problema. Hori erabakita, zein estilo eman nahi nion erabaki nuen, eta modu horretan kanta batzuri estilo bastante klasikoa eman nien.

Klasikoa esan nahi dut armonia aldetik eta sokako musikatresnak erabiltzearen aldetik. Beste kantetan, bluesaren kasua adibidez, garbi neukan oinarri erritmiko bat eta haizezko zeinbat tresnarekin egin nahi nuela. Eta azkenik, kanta bat jazz modura egin nahi nuen eta Patri Goialderi eskaini nion, bera eta berarekin dabilen taldea bait da nirekin zuzenean jotzen duena. Dena dela esan nahi nuke instrumentazioarena guztiz konszientea izan dela.

A.— Dena dela, disko honetan oso modu desberdinez armonizatutako kanta daude, moldaketak nork egiten duenaren arabera. Kantu batetik bestera halako moldaketa-desberdintasuna egoteak ez al dio homogeneidatea kentzen diskoari?

TX.A.— Hori berriz ere zuzenean jotzea eta diskoa grabatzearen artean dagoen desberdintasuna da. Zuzenean soinu homogeneo bat lortzea askoz ezinbestekoagoa da, baina diskoa grabatzeko orduan bi jarrera egon dai-

tezke: jende aurrean jotzen duzun bezalaxe egitea edota grabazioak eskaintzen dizkizun hainbat posibilitateetaz baliatzea. Horrelaxe ibili izan naiz orain arte: «Belar hostoak»en, Ducau eta Errobiko lagunak aritu ziren diskoan baina gero zuzenean ez zuten inoiz jo; gero, hori ez zela egokia erabaki nuen, eta «Titakun-ttakun»en kitarra eta biolontxelo bano ez. Asuntua bait da diskoak eskaintzen dituen posibilitateak aprobetxatzea, segun zein mementutan nagoen gauza bat edo beste erabakiz. Hori da kuestioa eta horretan ez dut oraindik harri filosofala aurkitu.

A.— Nola funtzionatu dute disko honetan zeu eta moldakuntzen egileen arteko harremanek?

TX.A.— Nik normalki kanta bat pertsona bati eskaintzen diodanean aurretik pertsona hori nolakoa den badakit, nondik nora dabilen; esan nahi dut ez diozula kanta bat ezezagun bati eskaintzen. Gero ere zuk zer nahi duzun esaten diozu, piano bat edota soka-laukote bat nahi duzula esate batera, eztabaidan edo elkarrizketa hasten da. Bera musikoa baldin bada eta zuk ongi adierazi badiozu zer nahi duzun komunikazioa sortzen da, elkar ulertze bat. Horrela sortzen dira moldaketak edo konponketak zuk egindako melodiarekin.

A.— Gorago aipatu duzu zergatik eskaini zenion Patri Goialderi kanta baten moldaketak egitea. Agian interesgarria liteke beste bi moldagileengan nola pentsatu zenuen adieraztea, hau da, Mixel Ducau eta Juan Carlos Irizar.

TX.A.— Ducauren lankidetzaz aspaldikoa da, iaz bere jazz-hirukotearekin aritu nintzen kantatzen (Beñat eta Jean Paulekin) eta lankidetzaz horrezaz gain Michel adiskidea dut eta oso musikoa ona da. Juan Carlos Irizarrena izan zen berak roilo klasikoa oso ondo ezagutzen duelako, beste arrazoirik ez da, nik ez nuen ezagutzen baina «Xoxoa»n eman zidaten haren berri eta beragana jo nuen.

A.— Bost urtez diskorik atera gabe ez al zara beldur

izan «Orbela» grabatzeko orduan?

TX.A.— Noski izan naizela beldur. Alde batetik kantak etxean egiten dituzunean oso giro intimoa egiten dituzu, eta jendearekiko kontaktoa galtzen dituzunean sentitzen duzu zure kanta oso gauza zurea dela. Orduan diskoa planteiatzerakoan zeure mundu hori den bezala agertzen saiatzen zara baina lortuko ote duzun beldurrez. Hori izan da nire kezka nagusi bat.

Gero ere iruditzen zait bost urte isilik egoteak bere arriskuak dituela. Gaur egungo hogeitazko gazteek duela bost urte hamabost zituzten eta agian nire musika horiei bost axola, beste onda batetan ibiliko dira. Nire emaitzak lehen aldiz deskubritzen dutenek zer pentsatuko edo sentituko duten horrek biziki kezkatzen nau. Beste zantzaz haundi bat da hori.

A.— Hortik zehar askotan entzun izan da zure diskoak oso monotonoak direla...

TX.A.— Ni horrekin ez nago ados, edo hobe esanda eritzi horrek harritu egiten nau, zeren adibidez disko horretan badira kantak elkarren artean oso diferenteak direnak eta nik benetan hala sentitzen dut. Horregatik nik ez dut konprenitzen zer esan nahi duen. Agian esan nahiko dute kantatzeko era, oso uniforme eta oso berdina dela beti, interpretazioan etabair.

Hala uste dut. Xalbadorrena esatebaterako bertso doinu bat da; nik idatzitako doinua, baina apropos egina bertso doinuen modura. Herri honetako estila. Gero blues-a ere badago. Erabat diferentea. Jazz-a eta folk-a ere badaude. «Bidasoa»rena balada bat da...

A.— Ahotsaren kontua izango da...

TX.A.— Bai. Ilegorria baldin ba zara ilegorria izango zara beti. Nere kasuan ere antzeko zer bait izango da.

A.— Interpretazioaren posibilitatea dago...

TX.A.— Bai, baina nigan ez dut ikusten zeren nik kantatuak etxeak egiten ditut, eta bakarka. Talde batekin baldin bazara ezberdina da. Elkarlan bat dago hor eta or-

duan diferentea da. Hor jende diferentearen ideiak eta helburuak nahasten dira. Aberatsa da.

A.— Berria al da zuretzat jende batekin kontaktatzea? Disko hau ateratzeko izan da ala bestela ere izan dituzu antzeko esperientziak?

TX.A.— «Belar hostoak» diskoan esaterako Ducau-k

sartu beharra asko kosta izan zait. Askoz ere errazago ateratzen zait melodia bat. Horregatik jakin behar da bakoitzak zertarako daukan erraztasuna. Bestela edozein izango ginateke gauza kriston nobelak, kriston kuadroak eta kriston gauzak egiteko. Hori da bat. Bestea hor egin behar den lan guztia.

egin zituen zenbait kantaren arregloak. Diskoa bere osotasunean hartuta, bai, berria da. Arregloekin gainera oso pozik geratu naiz. Batez ere kontutan hartuta arregloak ez direla inoiz elkarlan bat. Talde batean entsaio pilo bat egiten dituzu eta gero jotzen duzu grabatzera. Disko batean inprobisazio gehiago daukazu. Agian horregatik jotzen duzu piskat «a lo seguro».

A.— Letretan egon da aldaketa bat.

TX.A.— Letretan bai.

A.— Nola animatu zara letrak zerorrek idaztera?

TX.A.— Animatu... poliki poliki. Egun batean esan nuen «kanta bat egin nahi diat Bidasoari buruz», eta hasi egin nintzen idazten. Nik ez dut inolako esperientziarik idazten eta ideia horiek bertso doinu batean

A.— Zuzeneko emanaldiak nola planteatu dituzu?

TX.A.— Zuzenean talde honekin nabil. Patri Goialde kitarrarekin, Josetxo Sigeros saxoarekin, Zaragueta baterian eta Txema Garzes baxoan. Oso pozik nago. Benetako musikoak dira eta orduan ez duzu inolako kezkarik beraiekin. Idazten dute paper batean eta buruz ikasten dute gero. Amateurrekin zabiltzanean inprobisaketa da oinarria. Eta inprobisazioa badakizue zer den, egun ona baldin badaukazu ondo, bestela gaizki. Jazz-eko musikoek ordea seguridadea ematen dute beti. Alde batetik disziplinaren eta ikasketen oinarria dute eta bestetik gauza dira inprobisaketaren freskotasunean sartzeko.

J.L.
M.A.

Hazparne aldean ospatu da bigarren goz

Galarrotsak 85: antzerkiak urrats bat aitzinera

Lehen lehenik, esan behar da, aurren bigarren goz ospatu den «Galarrotsak» antzerki topaketa arrakasta haundiz burutu dela, aurrera emandako urratsak nabariak direla; bai eskeini diren ikusgarrietan, bai egun gehiagotan eman izateagatik eta bai eta ere, ondorioz, egun den giroagatik. Ez da aiantzi behar azken urte hauetan Iparraldeko antzerkiak berpizte aro bat bizi duela; desagertutako talde batzu martxan hasi dira, eta iaiztik zenbait taldek partaidek formazioa hartzen dute Bordeleko Francis Basterot irakaslearengandik. Ikuslegoari buruz ere zerbait esan behar da, antzokietara biltzen hasi dela jende gaztea zaharrekin batera. Eta mugimendu horretan asko lagun dezake aurtengo urte honetan jadanik lauzpabost antzezlan estreinatuta izanak. Horieta bazu ikusteko aukera izan zen «Galarrotsak» hauetan, kasik estreinaldi gisara. Baina goazen egunez egun.

Apirilaren 11: «Hiruak Bat» taldearen «Eskalapuñak»

Antolatzailetariko baten hitzen ondoren zabaldu zen oihala, «Hiruak Bat» taldeak bere bigarren aroan muntatu duen bigarren antzezlanari hasiera ematearren. Gillaume Hirigoi en «Eskalapuñak» antzezlanaren egile, Iparraldeko antzerkigintzak oraingoz eskeini duen egile berriena. Roger Hiriartek egin ditu obra honetan kudeatze lanak, eta alde batetik bestera ibilerazi antzezleak apaingarririk gabe agertzen zen taulagainean. Gillaume

Euskal Antzerki Taldeen Biltzarreak eta «Eihartzea» Hazparneko Kultur Etxeak antolaturik joan den asteen «Galarrotsak 85» izeneko antzerki topaketa ospatu zen Hazparne aldean. Zortzi antzerki lan ikusi, antzerkiaz mintzatu eta, bistan dena, antzerkia egiteko aukera izan zen lau egunetan zehar, ostegunetik igandera. Ondoren duzu egun horietako kronika.

Hirigoi enekin mintzatu ginen emanaldia bukatu ondoren, «aurren gaia aldatu da, oraingo gai min bat hartzen du, euskaldunen konsiderazioe bat da. Zenbaitzuen dako komertziantee saltzen dute euskalduna gizon alai eta azkar bat bezala, eta egi-

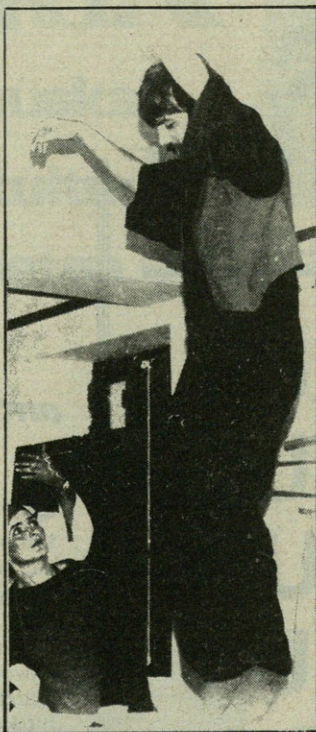
hala nahi dute atxiki beren azpian, baina euskaldunek badute beren ideia, badute beren borroka, eta horiek guztiak agertzen ditu». Kondalari baten bidez aurkezten da antzerkia, duela hogeitamar mendeko zerbait kontatzearen. Orain bizi diren zenbait

kezka agertzeko modu egokiago bat izan daitekeela uste du Hirigoi enek, «antzerki hau nahitarat da irringarria, hemen ez bait da erraz horrelako gai min bat aipatzea, badiu erreazio bortitza alde guzietatik. Iruditzen zait ironiaren bidez gauza batzu errazago pasatzen direla. Niri iruditzen zait arras inportantea guk geure buruaz irri egin dezagun». Eta esan behar da, mundu guztiaz egiten dela trufa, bai eta antzezletaz ere. Haritz Barne sala betetzen zuen ikuslegoak ongi hartu zuen kutsu politikoa duen obra hau. Eta aipagarri da, era berean, irria izan dela nagusi aurtengo topaketan agertutako antzezlanetan.

Apirilak 12: Koldo Amestoyren «Hil arte bizi»

Hazparneko Elizaberri kartierrean moldatu zuen Koldo Amestoyk bere azken obra estreinatzeko eszenatokia, eliza polit batetan, giro berezia sortuz. Bazkalondoa «Chimères» Baionako antzerki talde frantzesak, «Risc-donc, paillasse» eskeinia zuen. Baina zalantzarik gabe Amestoyen azken lanak sortu zuen irrika biziena antzerki festibalaren bigarren egunean. Hau da ipuin kondalari honek helduentzako moldatu duen bigarren ikuskizuna; eta bertan hari bati jarraikiz istorio zenbait elkartzen dira, «Ganix Harrixiloetaren istorio hauek lotura batekin eskaintzea izan da nire nahia» kontatzen digu emanaldia bukatu berri

izatearen perspektiba gutxia desenkusa modura agertuz. Bi mundu ezberdin agertzen ditu, bata Harrixiloeta herria, eta bestea Karrikapila hiria, «hala ere, ez nuen zepoan sartu nahi esanez hiria da gauza txarra, eta herri txikia ona». Bi zati nabarmen agertzen dira «Hil arte bizi» izeneko muntaia honetan. Lehenean Ganixek bere haurtzaroa, gaztaroa, lanbidea, etabar kontatzen dizkigu. Bigarrenean, berriz, eritegi, hospitale batetan bizitako drama narratzen zaigu. Bigarren zati hau Dino Buzati italiarraren kontaktuzun batetik moldatu du Koldok, bukaera aldean irtenbide esperantzatsua eskeiniz.

Apirilak 13: egin, ikus, aipa

Larunbata izan da zalantzarik gabe egun beteena. Goizetik hasi eta zenbait taldetako antzezleak moztaratu eta kalera atera ziren musikaz lagundurik, hazpandarren parte hartzea bilatuz. Hori izan zen, ondoren, irratia bidez eskeini zen mahai inguruaren gai nagusietako bat. Daniel Landart, Koldo Amestoy, Claude Alranq (gauean emanaldia eskeiniko zuen kondalari okzitanoa), Txomin Heguy antzezlaria, Francis Basterot irakaslea eta beste zenbait aritu ziren Lucien Etchezaharretaren gidaritzapean antzerkiaren inguruko gaiak jorratuz, frantzesera eta euskara tartekatuz.

Bazkalondoan Donostiako «Txotxongilo» taldeak eskeini zuen bere azken lana, «Printze Txikia», Haritz Barne salan. Arratsalderako eszenatokiz aldatu zuen «Galarrotsak» festibalak, Ezkerpareteko gaineko salara zuzenduz. Bertan, aurreko lehenengo aldiz formazioa hartu

duten antzezleek osatutako «Kakotx» taldeak «Irudien Balada» izeneko muntaia erakutsi zuen aurrera begira dituzten posibilitateak eta orainartean ikasitakoa agertuz. Bergauza egingo zuten igande goizean aurreko bigarren formazioa hartzen duten antzezleek osatutako «Ikimiliklik» taldekoek. Arratsan, Claude Alranq kondalari okzitanoaren txanda iritsi zen. Mahai inguruko deklaraziotan gogor agertu zen antzezle honek ikusle goaren irriak eta algarak lortu zituen bi orduko emanaldi batetan zehar, zeinean argi geratzen bait zen bai bere trebezia eta nerbioa, eta bai eta ere bere ironia zuzena.

Apirilak 14: azken egunak datorren urterako atea zabaltzeko

Hori amaituta, azken eguna baizik ez zen geratzen. Igande goiz euritsuak kasik estropeatu zuen «Ikimiliklik» taldearen eman-kizuna, zeina Hazparneko kanpoko antzokian apailatu bait zen. Iazko muntaiaren segida zen lana

prestatu zuten, hau da, Aerodromaren gaiari lotua. Eurpean aritu ziren zenbait unetan, ikusleek ere guardasolapetan iraun zutelarik. Jendaurrera agertzea arras inportantea da ikasten ari den jendearentzat, nahiz bigarren ikastaroa egiten duten antzezle hauetariko gehienak beste antzerki taldetako partaide izanik esperientziarik baduten. Horietako ikasle batekin mintzatu ginen aurreko ondoren. «Bigarren urte honetan kale antzerki batzuetan egin ditugu. Seaskak manifestazio bat egin zuelarik, galdetu zigun ea antzerkitxo bat prestatuko genuen. Preparatu genuen Francis Basterotekin aste honar batez eta gero bi aldiz eman dugu: manifestazio horretan eta Aberri Egunean». Zalantzarik gabe ikastaldietan landutakoa gero antzerkia egitekoan baliagarri gertatzen zaie antzezle hauei, «gorputz aldetik eta boza aldetik debelopatzen gara, baina oraindik badugu asko egiteko, itiki-itikiak gara». Jende berria agertzen ari da ikastaldi hauetara, lehendik antzerki munduan ezagun ez ziren jendeak sartu dira mundu honetan. Lehen urtean ari direnak badira dozena bat inguru eta bigarrenengoan zortzi-bederatzi. Horrek finkatze bat dakar antzerki mailan.

«Izar buztan luzea» antzezlanaren eskeini zuen «Oztibarreko taldea»k festibalaren azken ekintza gisa, Makean. Jende asko bildu zen estreinatze aldi deienezakeen hau ikustera. 1969an sortua da «Oztibarreko taldea» nahiz eta denbora batez isildu ondoren 1979an ekin berriro lanari. Eñaut Larralde da taldearen kudeatzaile urte guzti hauetan, eta berarekin izan genuen solasaldia, «Landart, Larzabal, Monzon eta beste egile batzuekin

egin ditugu, eta aurreko italiar egilearen baten «La cometa» izeneko antzerkia hartu dugu, Marijanne Minaberrik itzuli eta moldatua». Aipagarria da lehen aldiz hartu dutela kanpoko egile baten lana, «egia den bezala esan behar da, hau da, Euskal Herriko antzerkia piska bat pobrea dela», esaten digu Larralde, beren burua antzerkiak sortzeko kapaz ikusten ez dutelarik, aurrerantzean besteena hartzeko asmoa dute, moldatu ondotik. Antzerki lan horretan adiera deitzen zuen apaingarriak, oso zaindua bait zen, beste antzezlanetan ikusi ez dena.

Larralderen ustez «Galarrotsak», antzerkiaren gogo baten islada da. Txomin Heguyri, eratzaitariko bati, bero-beroan eskatu genion bigarren urte ospatu den festibal honen balantzea egin zezan, «nolakotasuna aintzintatu da, ikusgarri gehienak kalitate onekoak izan dira; gero, gure helburu nagusia da jokolari, antolatzailearen, jendearen artean harreman berezi batzuetan lau egunez, eta hori oso interesgarria izan da; baita ere, hemen daramagun formazioaren bilduma bat egitea». Hazparneko jende gutxi hurbildu zelaz kexu zen, bestalde. Indar haundiz bukatu zela uste zuen, dena dela, aurtengo edizioa. Aurrera begira Hegoaldean egiten diren antzezlanak sartzea jarri zuen helburu gisa, egon badagoen muga hori gainditu nahiez. Hitz esperantzatsuak zituen hurrengo urteei begira. Gisa berean mintzatu zen Landart jendea agurtzean, «nahi genuke heldu den urtean oraindik haundia izan dadin gure «Galarrotsak» deitu elgarretaratzea. Mila esker etorriagatik eta agian heldu den urterarte!».

Mikel ANTZA

euskal kulturaz

Sabin

TXU TXU MU TXU KA

liburuak

● **Bernardo Atxagarena azkenean nobela izanena da.**— Bazter eta txoko guztietan zehar hedatua zegoen Bernardo Atxagak ipuin-liburu pare bat argitaratu behar zituela notizia. Oraingoan, berriz, notizia hori hankaz gora bidaltzen duen zurrumurru bat heldu zaigu, hots, azkenean nobela labur bat izanena dela ipuin-liburu horiek atzeratuta aurretik kaleratuko dena. Benetako sorpresa, alajaina! Ipuinen atzerapenak damaigun irrikak nobela dastatzeko antsia areagotu egiten digu.

● **“Adrianoren memoriak”, Joxeaustin Arrietaren eskutik.**— Iaz jaso zuen Joxeaustin Arrieta oiartzuar idazleak Eusko Jaurlaritzatik itzulpen bat egiteko beka. Eta beka horrek helburutzat zeukan itzulgaia dagoeneko amaiturik dago guztiz: Margeritte Yourcenarren “Adrianoren memoriak”, hain zuzen ere. Ikustekoak izango dira halako testu zailak planteiatzen dituen prolemei emandako irtenbideak.

diskoak

● **Hainbat talderen lanekin diskoa argitaratuko “Soñua”k.**— “Jotakie”, “Nahiko”, “Kortatu” eta beste talde batzuren lanekin osatutako disko bat kaleratzeko asmoa omen dauka “Soñua” iruñear diskoetxeak. Horrelako bilduma-karakterra izango duen disko bat benetako preziosidadea izan daiteke eta bestelade “Soñua”k orain arte erakutsi duen gustoa aski garantia dateke. Euskaraz joango diren kantu bakarrak “Jotakie”renak izango dira.

● **Beste tekniko berri bat “Elkar”eko grabazio-estudioetarako.**— Badirudi “Elkar”ek zabalduetako grabazio-estudioak zeharo sendoturik daudela eta lanean peto-peto aritzeaz gain (disko-sail polita dute iadanik grabatua), Jean Phocas lagunduko duen beste bigarren tekniko bat ere kontratatu dute: Zesar du izena eta orain arte “Xoxoa”k Galdakaon dituen estudioetan ibili ohi da lanean.

irratia

● **Zuberoan irratia berri bat zabalduko RPRren inguruan.**— Guretzat hain maitagarriak diren “Xiberuko Botza”ko lankideek izan izango dute, hemendik piska batetara, hurbileko kompetentziarik. Izan ere, RPRko eskuindar frantsesek irratia berri bat zabaltzeko asmotan dabilta Zubero aldean, eta kontutan hartzen badugu asmo hori asmoa baino gehiago ere badela, Iparraldeko irratigintza dauden errealtate pozgarrien alboan beste errealtate beltz bat ere izanena dela ziurta liteke.

antzerkia

● **Koldo Amestoy eta Txomin Heguy elkartzekoan.**— Koldo Amestoy ezaguna da antzerkiaren munduan ipuin kondalari gisa dabilelako, bai helduen eta bai haurren aurrean. Txomin Heguy ere ez da berria antzerki munduan, “Bordaxuri” taldeko partaide, Azpeitian ospatutako topaketetan antzezleri hoberenari saria eman zitzaion. Orain biak elkarrekin zerbait egiteko asmoa omen dute, haurrentzako ikusgarriren bat muntatzeko ideia zenbait ba dituzte eta.

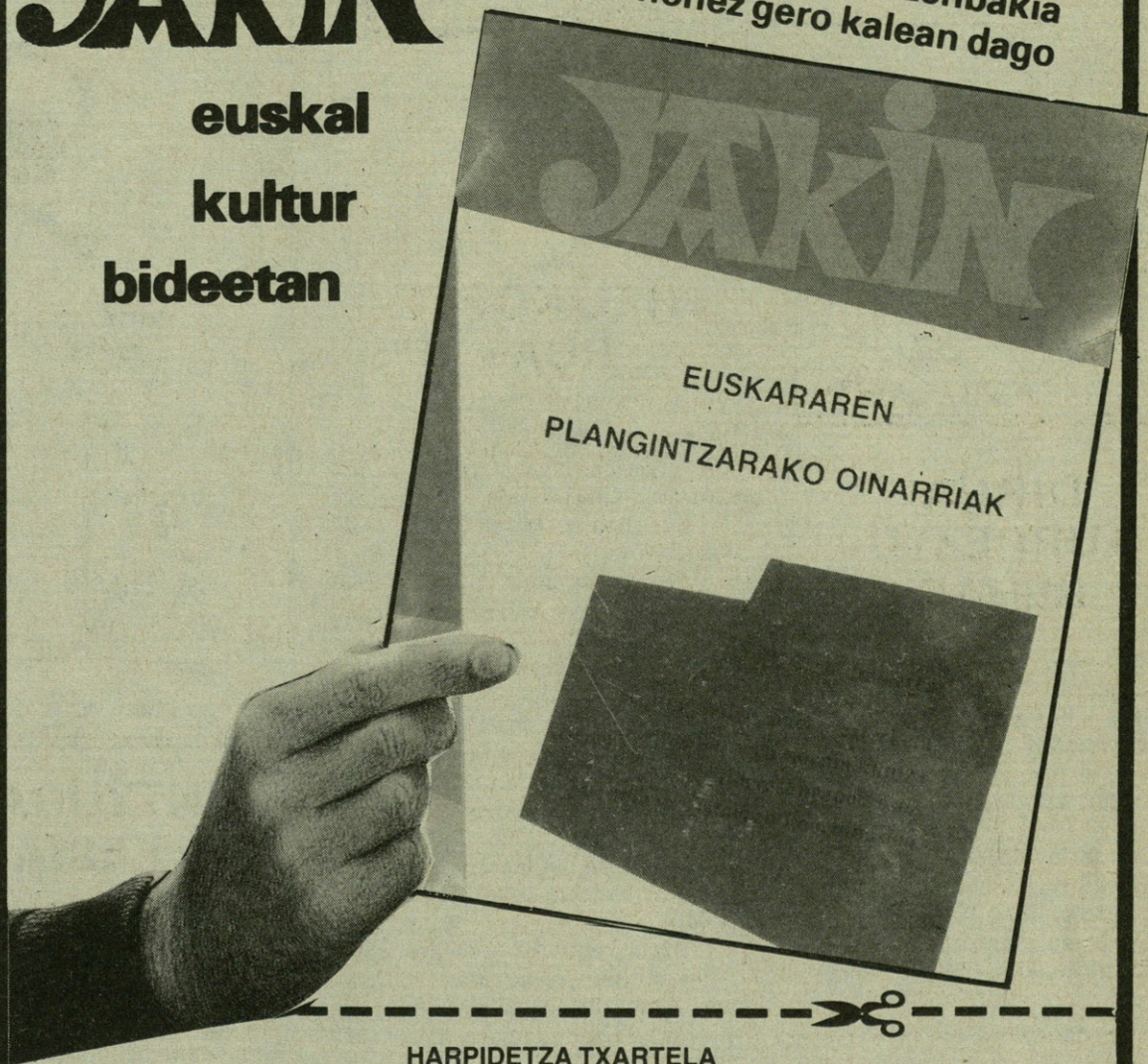
● **Donapaleu aldean antzerki talde berri bat sortzekoan.**— Iparraldeko antzerkigintza-aren bizitasunaren adierazgarri den beste zurrumurru bat heldu da gugana. Iparraldean antolatutako ikastaldietan parte hartzen duten zenbait ikaslek Donapaleu aldean antzerki talde bat sortzeko asmoa agertu dute. Horretarako zenbait lan irakurri eta planak egiten hasiak dira, talderako behar den jendea bildu omen delarik. Udara pasatzen utzi eta udazkenean martxan hasteko asmoa agertu dute.

● **Beñat Dacostak antzerki obra bat egingo “Oztibarrekoko taldeari”.**— Beñat Dacosta nazioarteko mailan ezaguna den antzezleri euskalduna dugu, kafe-teatro delakoen sortzailetarikoa. Berak orain Parisen lan egiten du, eta “Oztibarrekoko taldea”koekin harremanak badituenez, berentzat obra bat idazteko proposamena egin zien. Projektu interesgarri honek aurrera joko balu, euskal antzerkiak nazioarte mailan prestijioa duen egile berri batekin kontaktuko luke. Dacostak euskaraz ikasi egin du, eta datorren ikasturterako prestatu nahi du Oztibarrekoezako antzezlan.

JAKIN

euskal
kultur
bideetan

34. zenbakia
honez gero kalean dago

HARPIDETZA TXARTELA

JAKIN aldizkariaren harpidedun egin nahi dut:

Izena

Kalea Herria

Gurutze (+) baten bidez adierazten dudan eran egingo dut urteko ordainketa (2.000 pta.)

☐ txeke bidez ☐ renboltsoz ☐ nire Banku kontuaren bidez (bete beheko zati hau)

Banco o Caja de Ahorros Banku edo Aurrezki Kutxa

N.º de cuenta / Kontuaren zenbakia

Sucursal / Sukurtsala

Titular de la cuenta / Kontuaren jabea

Entitate horretako nire kontuan zorpetu itzazue, mesedez, JAKINEk nire izenean aurkez diezazkizuen erreziboak. Agur.

Sírvanse adeudar en mi cuenta con esa entidad los recibos que a mi nombre les sean presentados por JAKIN. Atentamente.

Firmado / Zinatzailea

Domicilio / Helpidea

JAKIN - Ategorrieta hirib., 23 - DONOSTIA (13)

HARPIDEDUN EGIN ZAITEZ!

DIRUA AURREZTU BEHAR

Enpresaren zuzendaritza biltzen da eta ugazaba nagusiak, martxaren balantze laburra egiten du. Ondoren, enpresaren gestioaren zehaztasunetan sartzen da. Horrela bada, publizistari zuzentzen zaio eta esaten dio:

— Gure publizitate aurrekontua murrizteko zure ideia jarraitu dugularik, gure gastuak %54 batetan gutxitu dira, gure etekinak %75 batetan eta zure soldata %100 batetan.

GALDERA ZORROTZA

Duela gutxi entzun nuen elkarrizketa hau taberna batetan:

— Aizu, ba al dakizu zer den emakumeek ez duten eta gizonezkoek duten gauza luze eta gogorra? — Ez dakit bada.

— Soldaduska!

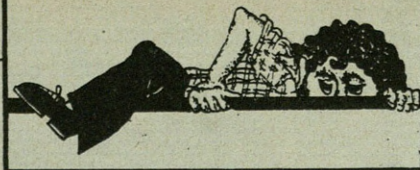
ERREGE IZAN NAHI

Bi ero paseatzen ari zirela, esaten dio batek besteari:

— Ni errege naiz, Jainkoak hala esan didalako.

Eta besteak erantzun:

— Aizu! Nik ez dizut ezer esan!

«HELIKOPTE- RUA»

Alaba ezkondu da eta bidaia bukatu ondoren etxera itzultzen denean, ama aurkitzen du lehenengoz.

— Zer moduz, Miren? Ondo ibili al zarete?

— Oso ondo ama. Espezial ibili gara. Izugarrizko bidaia polita egin dugu.

— Eta beste horretan zer moduz moldatu zarete?

— Oraindik ere hobeto. Ez dakizu ze senargai egokitu zaidan. Nik hartu dudan gizon honek ez dakizu zenbat postura dakizkien.

— Posturak? Egon hadi isilik neska. Postura bat besterik ez dun.

— Bat? bai zera. Asko: saihetsetik, gainetik.....

— Beno, beno! Ez ezan horrelako txorokonturik esan. Bat bakarra dun. Zera... hi jarriko hintzenan ba gainean! Gizona duk gainean jartzeko.

— Ezetz ba, ezetz! Gainera ba dago beste bat izugarri gustatu zaiguna, «helikopterua» izena duena.

— «Helikopterua»? Baina zer ari haiz esaten?

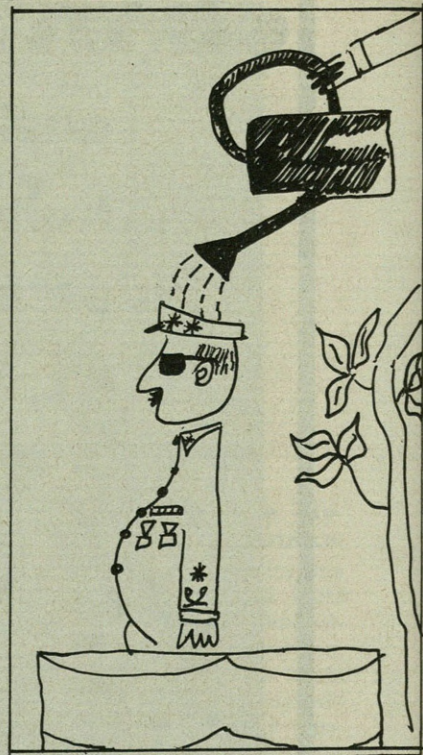
— Bai ama. Begira. Gizona azpian jartzen da, emakumea gainean, eta bueltada-bueltaka sartzan joaten da ardatzaren gainean.

— Baina, baina... hi zeharo txoratu haiz.

— Eztabaidan jardun ondoren, afaltzeko ordua iritsia eta bakoitza bere etxera itzultzen da.

Hurrengo goizean, joan da berriro alaba amaren etxera, eta hara non azaltzen den ama, eskua painelo batekin lotuta, begiandoan izugarrizko ubeldua, aurpegia markaz beteta...

— Baina ama, zer pasa zaizu? — Zer pasa zaidan? Hi zeharo txorua haizela! Hik esan bezala hasi ginuztenan prueba egiten, lehendabiziko bueltan ardatza hautsi eta ikusten al dun mesanotxearen kontra jota ze kolpe hartuta nagoen?

ZENTZUGABE- KERIA

Askotan entzun ohi ditugu soldaduskan egin behar izandako astakeriak, momentuko agintariak hala nahi izanagatik. Duela gutxi, Madrilko kanpamendu batetan gertatutako bat kontatuko dut.

Kapitaina soldadua rengana hurbiltzen da:

— Aizu, soldadu!

— Zer kapitain jauna?

— Regadera hartu eta jardineko landareak ureztatu itzak.

— Baina kapitain jauna... euria ari du eta!

— Ba gabardina jar ezak!

ASMO ONAK BAINO

Askotan azaldu ditugu orriotan itzulpen eta esaldi xelebreak. Oraingo hauek ez daude Euskal Herrian bilduta, Catalunyan baizik, beren errotiluak zenbait hizkuntzatant zituzten bi dendetan.

— Lleidako taberna batetan: Dinades - Comidas - Jaunak

— Vallseko harategi batetan: Carnx frescs - Haragi Slaskuak

AI!! NIRE OPORRAK...

Doinua: Ezkondu eta ezkongai, guztiok ondo bizi nahi....

RODRIGEZTAR BAT

Rodrigueztarren kondaira,
ederki datorkit gaira,
hau esatekoa bai da.
Tratua pozik egin genuen,
sortu gabe eztabaida.
Senar-Emaztean nahira,
hura Malagako plaira,
ni berriz ametsen kaira....

Eguna heltzean trenez,
irtera zuen lehenez,
musutxo bana emanez.
Abiatu zen elkar agurtuz,
ongi konpondu esanez.
Sarritan gertatzen denez,
ustek ustel direnez,
ametsak egi izan ez.

Hamabost urte elkarren,
ondoan pasatu arren,
gaur maingu ta bihar erren.
Inoiz ez ginen hola banatu,
eta ni nengon pozarren.
Ez nekien zer zetorren,
Rodriguez nahiean hurren,
ez naiz ni hasiko aurren.

Abenturaren zalantza,
probatuz gero balantza,
musika gabeko dantza..
Ongi igaro behar nuela,
nik banuen esperantza,
bizi moduko mudantza,
ez zait gailenduko gantza,
lorarik ez bai arantza.

Bakarrik!! aupá nion nik,
ez duk izango gizonik,
nik bezainbat zorionik,
duen beste bat une honetan,
eta hain alai dagonik.
Besteren mende egonik,
gizakiak ez dik onik,
neska atera GIN-TONIK.

Jan exkax, edan ugari,
amorrú hartu urari,
Zerga ordainduz udari.
Goizean ia hilik lanera,
gauez erabat gudari.
Txori burua gidari,
soin barruan ezin kabi,
hutsari besarkada bi.

Gaueko zeru urdinak,
egun sentian haur minak,
eguardirako ezinak.
On haundirikan ez dit egiten,
etxeko bazkari finak.
Latako atun-xardinak,
ditu bere eraginak,
esteak dauzkat gordinak...

Prakak nahikoa kizkurak,
ta alkandora ximurrak,
hauetxek une makurrak.
Kaltzontziloen margo txuriak,
eraman dizkit lapurrak,
Kaltzetinetan sudurrak,
sar nahi dituen muturrak,
elkadura zurrak.

Dirua bai serbitzala,
duen artean itzala,
horrelakoa hintzala?..
Oraintxe nago trenean galtzen,
den guardasola bezala.
Ez garo ta ez kresala,
nahi dunak jakin dezala,
bizitza aldrebesa da.

Sosak nituen artean,
ala moduzko artean,
itxuraz lagun artean.
«Adixkideak» zeuden lekuan,
goxo berandu arte han.
Guztizko bakardadean,
orain herriko parkean,
zeru zapai izarpean.

Nire bizitza guziko,
Rodrigetzta dut utziko,
promesa ez dut hautsiko.
Aurrerakoia nintzela uste,
eta erabat klasiko.
Neure burua kasik jo,
ez dut inoiz ikasiko,
juxtu ez nago tisiko.....

Bakarrik bizitzeko gai,
nintzela ta probatu nahi,
emazteari eman jai.
Deskuidatu naiz goitik beheraino,
hori aitortutzen dut bai.
Urduri nago ez lasai,
hark hartuko didan usai,
laister dator ta bere zai.

ZAKURRA ZAKUR, BAI ETA DEMOKRAZIAN ERE

BELTZA

UURTE asko daramat estatuaren bortizkeriaren aurkako borrokan eta ustelkeria sobera ikusi dudala berez doa. Baina Xabier Galdeanoren gorputzaren ondoan Frantziako poliziak eman duen exhibizioa bezalakorik gutxitan dut ezagutu.

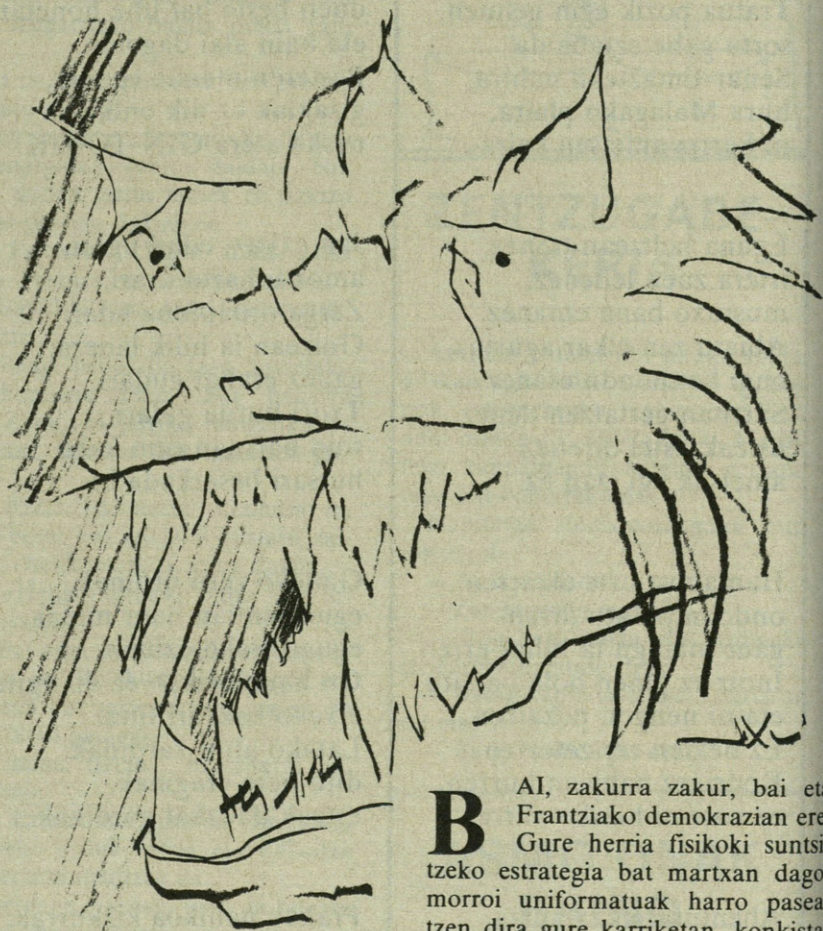
Lagun hildakoaren gorputzaren ondoan berrogeitamar bat pertsona geunden bilduta, Urdazuri auzoko iluntasunean, tentsio handiaz; nabari nabariak zeuden txakurrak, disturbioen kontrako material famatua agerian: hitz zakar bat baino gehiago entzun ziguten, hain zen nabaria haien joku laidogarria... leku desberdinetatik etorri ginenek ez genuen bidean kontrol bihirik aurkitu, eta, ikusten zenez, zerbitzutan ziren polizia guztiak gure aurrean jartzera igorri zizkiguten.

ANBULANTZIAK gorputza eraman zuenean, eusko gudarien kanta ozenki entzun zen, amorrazioz beteriko oihuak bular guztietatik jalgitzen ari ziren eta, berehala, polizien granaden azantza nazkagarriak erantzun zigun. Anbulantzia joan berria zen; Xabierren andrea eta alabak orian-dik bide erdian zeuden, eta haien begien aurrean, gorputza eraman zuten bidea hetiz, zakur beltzen malkoak ke itogarrien malko mingarriez estaltzeko. Galdera asko etorri zitzaidan burura. Ba al dakite poliziek errespetoa zer den? Hildakoari, haren familiari, lagunei, herri oso bati zor zaion errespeto minimoa ere galdu dute? Edota, azken funtsean, gu humiliatzeko nahitara egin dute?

GAL-eko hiltzaileekin duten lagun-kidetzatza, menturaz, argi eta garbi erakutxi nahi ziguten; haien harripatzeko gauza handirik ez dutela egiten ba dakigu, baina biktimak ohoratzekeo dugun eskubide minimoa ere izorratzen digute orain.

BAI, zakurra zakur, bai eta Frantziako demokrazian ere. Gure herria fisikoki suntsitzeko estrategia bat martxan dago; morroi uniformatuak harro paseatzen dira gure karriketan, konkistadorearen indarrak ematen dien espantukeriaz bete.

Jakin bezate, halere, erantzunik eman gabe ez garela hilko; eta har bezate kontutan gauza lazgarri hau: hildako baten gorputz beroaren aurrean gizalegea zanpatzen duenak nekez eska dezakeela bere pertsonarekiko errespeto minimorik ere.

GAZTEA.
BIZIA.
ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean

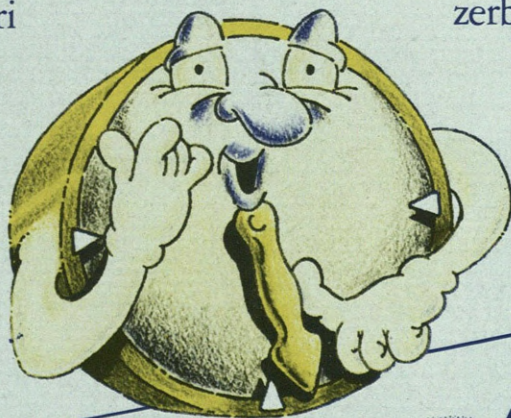

CAJA LABORAL

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
talo edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharririk gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko
baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauzo azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA